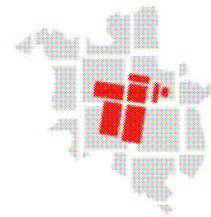

Załącznik do uchwały Nr XXXX/XXX/X/2013
Rady Miasta Poznania z dnia X XXXXX 2013 r.

Miejski
Program
Rewitalizacji
POZNAŃ

Wielkopolski Regionalny
Program Operacyjny
2007 - 2013

POZnań*
*Miasto know-how

MIEJSKI PROGRAM REWITALIZACJI DLA POZNANIA – TRZECIA EDYCJA

Poznań, 2013

KOORDYNACJA PRAC NAD MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Ryszard GROBELNY	Prezydent Miasta Poznania
Tomasz Jerzy KAYSER	Zastępca Prezydenta Miasta ds. strategii rozwoju miasta
Piotr WIŚNIEWSKI	Dyrektor Biura Koordynacji Projektów

KOMISJA REWITALIZACJI RADY MIASTA POZNANIA

Mariusz WIŚNIEWSKI	Przewodniczący
Tomasz Dariusz LIPIŃSKI	Wiceprzewodniczący
Katarzyna KRETKOWSKA	
Krzysztof GRZYBOWKI	
Wojciech KRĘGLEWSKI	
Łukasz Michał MIKUŁA	
Norbert NAPIERAJ	
Maria NOWICKA	

OPRACOWANIE I REDAKCJA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Lech PODBREZ	Kierownik Oddziału Rewitalizacji
Natalia SZWARC-GOSIEWSKA	Oddział Rewitalizacji
Paulina IDCZAK	Oddział Rewitalizacji
Anna RYBARCZYK-ROBAK	Oddział Rewitalizacji
Mieszko LADORSKI	Oddział Rewitalizacji
Marzena WALASZEK	Oddział Rewitalizacji (do XII 2010)
Joanna ŚPIKOWSKA	Oddział Rewitalizacji (do III 2010)
Agnieszka JANKOWSKA	Oddział Rewitalizacji (do III 2011)

Weronika SIŃSKA	Oddział Rewitalizacji (od I 2013)
Edyta BĄKOWSKA	Oddział Rewitalizacji (od II 2013)

KONSULTACJE I WSPÓŁPRACA MERYTORYCZNA

Dagmara MLICZYŃSKA-HAJDA	Główny konsultant
Iwona MATUSZCZAK-SZULC	Zastępca Dyrektora Wydziału Rozwoju Miasta wraz z pracownikami Wydziału Rozwoju Miasta
Grażyna SWOREK	Główny specjalista ds. analiz i monitorowania trendów rozwoju miasta

WSPÓŁPRACA W RAMACH ZESPOŁU ZADANIOWEGO

Marcin JĘDRZEJCZAK	Biuro Obsługi Inwestorów
Artur KABAT Karolina SONDEJ	Biuro Promocji Miasta
Sylwia STEC	Biuro Prezydenta
Aleksandra WYDRA	Wydział Budżetu i Analiz
Jarosław Maciej DOHNAL	Wydział Działalności Gospodarczej i Rolnictwa
Maciej WOJCIECHOWSKI	Wydział Gospodarki Nieruchomościami
Małgorzata TOMKOWIAK-WYKOWSKA	Wydział Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej
Joanna BIELAWSKA-PAŁCZYŃSKA	Wydział Kultury i Dziedzictwa
Piotr SZCZEPANOWSKI	Wydział Ochrony Środowiska
Maria FORMALSKA	Wydział Oświaty
Grażyna SWOREK	Wydział Rozwoju Miasta

Marek KUBIAK	Wydział Spraw Obywatelskich	Centrum Kultury ZAMEK	Izba Skarbowa w Poznaniu
Mariusz FILEWICZ	Wydział Urbanistyki i Architektury	Kino Malta	Stowarzyszenie Horyzonty
Marzena ACHTENBERG	Wydział Wspierania Jednostek Pomocniczych Miasta	Komenda Miejska Policji w Poznaniu	Stowarzyszenie InterCity
Hieronim WĘCLEWSKI	Wydział Zarządzania Kryzysowego i Bezpieczeństwa	Liga Ochrony Przyrody	Stowarzyszenie Jeżycanie
Alicja SZCZEŚNIAK	Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Poznaniu	Stowarzyszenie Łoża Patronów Teatru
Bartosz MAŁOLEPSZY	Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT	Międzynarodowe Stowarzyszenie Studiów Śpiewu Gregoriańskiego	Stowarzyszenie No Women No Art
Michał CICHOCKI	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	Młodzieżowy Ośrodek Sportowy – Poznańskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji przy ul. Gdańskiej w Poznaniu	Stowarzyszenie Piękne Jezyce
Magdalena KOSTENCKA-BUREK	Miejska Pracownia Urbanistyczna	Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących im. Józefa Sikorskiego w Poznaniu	Stowarzyszenie Śródeja
Waldemar MATUSZEWSKI	Straż Miejska	Powiatowy Urząd Pracy w Poznaniu	Stowarzyszenie Wędrowni Architekci
Hanna RATAJCZAK Radosław CIESIELSKI	Zarząd Dróg Miejskich	Poznańska Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. nr 2 im. Tadeusza Szeligowskiego w Poznaniu	Studencki Klub Turystyczny Viator
Roman GEZIKIEWICZ	Zarząd Geodezji i Katastru Miejskiego GEOPOZ	Rada Osiedla Jezyce	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 40 im. Mieszka I w Poznaniu
Paweł CHARZEWSKI	Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych	Rada Osiedla Ostrów Tumski-Śródka-Zawady-Komandoria	Szkoła Podstawowa nr 36 im. mjr. Henryka Sucharskiego
Teresa PORANKIEWICZ-BARTKOWIAK	Zarząd Zieleni Miejskiej	Rada Osiedla Stare Miasto	Szkoła Podstawowa nr 85 im. Kawalerów Maltańskich w Poznaniu
Michał PODESZWA	Zarząd Transportu Miejskiego	Rzymskokatolicka Parafia Archikatedralna pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Poznaniu	Gimnazjum nr 61 im. Ignacego J. Paderewskiego w Poznaniu

PARTNERZY PROGRAMU

Antykwariat <i>Pokój z Widokiem</i> (do X 2008)	Centrum Innowacji Społecznej SIC!	Rzymskokatolicka Parafia Wszystkich Świętych w Poznaniu	Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej
AQUANET S.A.	Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT	Stowarzyszenie Artystyczno-Edukacyjne Środek Świata	Zarząd Dróg Miejskich w Poznaniu
British Council	DALKIA Poznań S.A.	Stowarzyszenie Chwaliszewo	Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych w Poznaniu
Centrum Ekonomii Społecznej (do 2007)	Fundacja Pomocy Wzajemnej BARKA w Poznaniu		Zarząd Zieleni Miejskiej w Poznaniu
			Zespół Szkół Specjalnych nr 105 im. Juliana Tuwima w Poznaniu

Spis treści

1. WPROWADZENIE	5		
1.1 Podstawowe informacje nt. procesów rewitalizacyjnych.	5		
1.2 Cel opracowania i uchwalenia trzeciej edycji (aktualizacji) Miejskiego Programu Rewitalizacji.	5		
1.3 Założenia ogólne Miejskiego Programu Rewitalizacji.	6		
2. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	8		
2.1. Dokumenty wdrażane na poziomie europejskim	8		
2.1.1 Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla Spójności na lata 2007 – 2013.....	8		
2.1.2 Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich	8		
2.1.3 Nowa Karta Ateńska	8		
2.2 Dokumenty wdrażane na poziomie krajowym	9		
2.2.1 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013	9		
2.2.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013	9		
2.2.3 Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015	9		
2.2.4 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	10		
2.2.5. Poznańska Karta Przestrzeni Publicznej	10		
2.3 Dokumenty wdrażane na poziomie wojewódzkim	11		
2.3.1 Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego na lata 2007 – 2013.....	11		
2.3.2 Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. <i>Wielkopolska 2020</i>	11		
2.3.3 Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010 – 2020	12		
2.3.4 Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim	12		
2.4 Dokumenty wdrażane na poziomie miejskim	12		
2.4.1 Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030	12		
		2.4.2 Polityki i programy sektorowe miasta Poznania	13
		3. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE POZNANIA 21	
		3.1 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	21
		3.1.1 Położenie	21
		3.1.2 Środowisko przyrodnicze	21
		3.1.3 Struktura funkcjonalno-przestrzenna	21
		3.1.4 Struktura przestrzeni historyczno-kulturowej	22
		3.1.5 Transport.....	23
		3.2 Sfera społeczno-demograficzna.....	23
		3.2.1 Charakterystyka demograficzna	23
		3.2.2 Rynek pracy.....	24
		3.2.3 Poziom życia	24
		3.2.4 Przestępczość i poczucie bezpieczeństwa	25
		3.2.5 Mieszkalnictwo	25
		3.2.6 Ochrona zdrowia	26
		3.2.7 Edukacja	26
		3.2.8 Kultura, sport i rekreacja	26
		3.2.9 Zaangażowanie społeczności lokalnej i działalność urzędów w ocenie mieszkańców	27
		3.3 Sfera ekonomiczna.....	27
		3.3.1 Profil gospodarczy miasta	27
		3.3.2 Innowacyjność	28
		3.3.3 Budownictwo.....	28
		3.3.4 Handel.....	29
		3.3.5 Turystyka	29

4. ZASADY FINANSOWANIA	30	7.1.3. Międzywydziałowy zespół zadaniowy ds. rewitalizacji	70
4.1 Zasady finansowania rewitalizacji przez Miasto Poznań.....	30	7.1.4. Mieszkańcy Poznania	71
4.2 Zasady finansowania rewitalizacji poprzez Inicjatywę Jessica.....	30	7.1.5. Instytucjonalni interesariusze rewitalizacji Poznania	71
4.3 Dodatkowe źródła finansowania rewitalizacji	31	7.2. System wdrażania	71
5. IDENTYFIKACJA ZDEGRADOWANYCH OBSZARÓW MIEJSKICH (KRYZYSOWYCH).....	32	7.2.1. Wdrażanie projektów rewitalizacji Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych.....	71
5.1 Kryteria wyznaczenia obszarów kryzysowych	32	7.2.2. Wdrażanie projektów rewitalizacji podmiotów zewnętrznych.....	73
5.2 Wyniki badań obszarów kryzysowych.....	32	7.3. Monitoring wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji.....	73
6. OBSZARY OBJĘTE MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI - ZASADY ORGANIZACYJNE WSPARCIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH	33	7.4. Sposoby oceny realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji	73
6.1 Zdegradowane obszary miejskie wspierane przez Miasto Poznań poprzez systematyczne działania rewitalizacyjne: aktywizujące i integrujące społeczności miejskie oraz komunalne projekty inwestycyjne.	33	7.5. Oddziaływanie na środowisko	74
6.1.1 Obszar rewitalizacji ŚRÓDKA - OSTRÓW TUMSKI - CHWALISZEWO.	33	7.6. Udostępnienie projektu MPR do publicznego wglądu	74
6.1.2 Obszar rewitalizacji JEŻYCE.....	42	8. BIBLIOGRAFIA	75
6.1.3 Zbiorcze zestawienie przedsięwzięć zrealizowanych na wspieranych terenach w latach 2005 – 2012, wg modelowej klasyfikacji.....	48	9. ZAŁĄCZNIKI.....	77
6.1.4 Zbiorcze zestawienie zadań będących w trakcie wdrażania i planowanych do realizacji na obszarach wspieranych w latach 2011 – 2015.	64		
6.2 Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojenne, których rewitalizacja może być wsparta przez Inicjatywę Jessica i Miasto Poznań poprzez wybrane przedsięwzięcia społeczne i inwestycyjne.....	69		
7. ORGANIZACJA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI, ZARZĄDZANIE PROGRAMEM, ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO.....	70		
7.1 Uczestnicy procesu rewitalizacji	70		
7.1.1. Komisja Rewitalizacji Rady Miasta Poznania.....	70		
7.1.2. Oddział Rewitalizacji	70		

1. WPROWADZENIE

1.1 Podstawowe informacje nt. procesów rewitalizacyjnych

„Rewitalizacja jest to skoordynowany proces, prowadzony wspólnie przez władzę samorządową, społeczność lokalną i innych uczestników, będący elementem polityki rozwoju i mający na celu przeciwdziałanie degradacji przestrzeni zurbanizowanej, zjawiskom kryzysowym, pobudzanie rozwoju i zmian jakościowych poprzez wzrost aktywności społecznej i gospodarczej, poprawę środowiska zamieszkania oraz ochronę dziedzictwa narodowego, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju”¹.

Dotychczasowe formalne projekty rewitalizacyjne w krajach UE były przedmiotem dedykowanego programu URBAN. Od 2004 r. rewitalizacja stała się częścią głównego nurtu priorytetów i działań programów Funduszy Strukturalnych.

W Polsce działania z zakresu rewitalizacji w latach 2004 – 2006 stanowiły element realizacji działania 3.3 ZPORR „Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe” w ramach priorytetu 3: „Rozwój lokalny”. Od roku 2007 r. w województwie wielkopolskim obowiązuje Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 (WRPO)². Obszar interwencji WRPO wynika ze Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku. Realizacja tego programu przewidziana została na podstawie sześciu osi priorytetowych, w tym *Priorytet IV WRPO – Rewitalizacja obszarów problemowych – działania: 4.1. Rewitalizacja obszarów miejskich oraz działania 4.2. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów przemysłowych i powojkowych*. Będzie finansowana z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz prawdopodobnie w niewielkim stopniu ze środków krajowych, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Procedury pozyskiwania ww. środków finansowych z funduszy UE zostały określone w następujących dokumentach:

- na poziomie kraju w *Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie*;

- na poziomie województwa m.in. w: *Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 roku, w Szczegółowym opisie priorytetów Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 i Wytycznych w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA³ oraz Działania 4.2 WRPO*.

Poza ww. regulacjami prawnymi dotyczącymi procedur pozyskiwania środków finansowych z funduszy UE, w zakresie wdrażania programów rewitalizacyjnych w Polsce, jak dotąd brakuje szeregu instrumentów realizacyjnych, niezbędnych dla powodzenia tych procesów. Gdy w 2005 r., w rok po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w UE, powstawał pierwszy dokument **Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania, jako Lokalny Program Rewitalizacji**, było nieomal oczywiste, że ww. instrumenty zostaną niebawem określone w nowej ustawie o rewitalizacji oraz aktualizacjach innych przepisów prawa krajowego. Ich brak po sześciu kolejnych latach doświadczeń dotyczących procesu rewitalizacji jest przyczyną braku naturalnych postępów⁴ w tej dziedzinie i powodem niekorzystnych zjawisk społeczno-ekonomicznych.

1.2 Cel opracowania i uchwalenia trzeciej edycji (aktualizacji) Miejskiego Programu Rewitalizacji

Próby rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, ujęte w ramy programowe, rozpoczęto w Poznaniu na początku 2005 roku, gdy władze miasta przystąpiły do opracowania i wdrożenia Miejskiego Programu Rewitalizacji (MPR)⁵. W pierwszym etapie wybrano jako obszar pilotażowy historyczną dzielnicę Śródkę⁶. W drugiej edycji programu⁷ teren ten powiększono o Ostrów Tumski i Chwaliszewo oraz o obszar położony poza ścisłym centrum, w bezpośrednim sąsiedztwie Międzynarodowych Targów Poznańskich, w dwóch śródmiejskich dzielnicach przyłączonych do miasta w XIX wieku, tj. na Jeźcach

³ JESSICA – zwrotne instrumenty finansowe. Szczegółowa informacja na temat inicjatywy Jessica: str. 10-13 Wytycznych w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013 – dostępne na stronie www.umww.pl.

⁴ Okres „zrębów rewitalizacji” w Niemczech trwał tylko ok. 10 lat, tj. od 1961 do 1971 r., gdy powstała ustawa o rewitalizacji.

⁵ Uchwała Nr LXIX/722/IV/2005 Rady Miasta Poznania z dnia 10 maja 2005 r. w sprawie przystąpienia do opracowania Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania oraz powołania Komisji Rady Miasta Poznania ds. Rewitalizacji.

⁶ Uchwała Nr LXXXIX/1006/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 7 marca 2006 r. w sprawie przyjęcia „Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania – Etap pilotażowy – Śródkę”.

⁷ Uchwała Nr CVI/1256/IV/2006 RADY MIASTA POZNANIA z dnia 24 października 2006 r. w sprawie przyjęcia „Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - druga edycja”.

¹ Skalski, K. (2009). *Rewitalizacja miast polskich jako sposób zachowania dziedzictwa materialnego i duchowego oraz czynnik zrównoważonego rozwoju*. Kraków: Instytut Rozwoju Miast.

² WIELKOPOLSKI REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2007-2013 – jest dokumentem, o którym mowa w art. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006, str. 25-78). Program obejmuje okres od 1 stycznia 2007 do 31 grudnia 2013 roku. Jest instrumentem realizującym działania prowadzące do zmniejszenia dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych na terenie Wspólnoty.

i Łazarzu. Na tych terenach przedsięwzięcia rewitalizacyjne były prowadzone w czterech sferach, tj. poprzez:

- działania aktywizujące i integrujące społeczności miejskie – na Śródcie, Chwaliszewie i Jeżycach;
- drobne usprawnienia – głównie na Jeżycach i Chwaliszewie;
- inwestycje publiczne – na Śródcie, Chwaliszewie i Ostrowie Tumskim (w fazie przygotowawczej);
- oraz remonty zasobów mieszkaniowych – głównie na Łazarzu i w skromnym zakresie na Śródcie.

Zestawienie najważniejszych działań przedstawiono w p. 6.1.3.

Na Łazarzu widoczne zmiany jakościowe w zasobach mieszkaniowych są efektem (synergicznym) intensywnych działań remontowych prowadzonych równocześnie zarówno przez Miasto Poznań, jak i przez prywatnych właścicieli (m.in. City Park). Na pozostałych terenach dominująca własność prywatna uniemożliwiła Miastu finansowe wsparcie zmian jakościowych w zasobach mieszkaniowych. Jednak tereny te były w szerokim zakresie poligonem działań integracyjno-aktywizujących, a w nieco mniejszym stopniu inwestycji publicznych. W odniesieniu do definicji rewitalizacji (zob. p. 1.1) ww. przedsięwzięcia nie składają się na kompleksowy proces rewitalizacji. Do głównych przyczyn tego stanu rzeczy należą:

- zbyt skromne środki finansowe na rewitalizację, a w tym przede wszystkim przeznaczone na likwidację wieloletniej luki remontowej starych zasobów budowlanych z uwzględnieniem dużego odsetku własności prywatnej;
- prawo na poziomie krajowym niesprzyjające odnowie miast przede wszystkim w zakresie: ochrony interesów uczestników procesów rozwojowych przed negatywnymi skutkami ekonomicznymi i społecznymi oraz szeroko rozumianej polityki miejskiej, w tym integracji planowania i zarządzania rozwojem miast w duchu *Karty Lipskiej*.

W opisanej powyżej sytuacji procesom rozwojowym towarzyszą zjawiska gentryfikacji o różnych odcieniach, które są najbardziej dokuczliwie odczuwane tam, gdzie nie ma możliwości naprawy jakości zasobów mieszkaniowych.

Tak więc mimo upływu ponad dwudziestu lat od rozpoczęcia transformacji ustrojowej, niezmiennie istnieją poważne bariery dla procesów odnowy miast w Polsce, a szczególnie ich obszarów śródmiejskich. Jednocześnie, obok tego zjawiska, dystrybuowane są środki z funduszy UE przeznaczane na te cele.

W związku z ogłoszonym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego konkursem na dofinansowanie projektów ze środków

Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (Działanie 4.2 WRPO), w marcu 2010 r. został uchwalony Miejski Program Rewitalizacji dla obszarów przemysłowych i powojсковych⁸, w celu umożliwienia pozyskania przez potencjalnych beneficjentów (różnego rodzaju podmioty, w tym prywatne) dofinansowania na rewitalizację tych obszarów.

Aktualny dokument „Miejski Program Rewitalizacji – trzecia edycja” został opracowany i uchwalony w celu:

- kontynuowania przedsięwzięć rozpoczętych pod wpływem ZPORR na lata 2004-2006;
- wykorzystania doświadczeń dotychczasowej realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania;
- umożliwienia uzyskania przez beneficjentów także pożyczek dzięki Inicjatywie JESSICA na realizację projektów rewitalizacyjnych na zdegradowanych obszarach miejskich (Działanie 4.1 WRPO);
- połączenia dokumentów dotyczących działań na obszarach miejskich (Działanie 4.1 WRPO) i na obszarach przemysłowych i powojсковych (Działanie 4.2 WRPO) w jedną spójną całość;

Opisana wyżej sytuacja prawna i organizacyjna oraz stan doświadczeń wymaga jednak zmiany podejścia do konstrukcji tego programu.

1.3 Założenia ogólne Miejskiego Programu Rewitalizacji.

Ze względu na postawione cele opracowania i uchwalenia aktualnej edycji:

- Miejski Program Rewitalizacji pozostaje programem wieloletnim, krocącym, okresowo uzupełnianym i aktualizowanym w zakresie uwarunkowań i zadań przewidywanych na kolejne lata kalendarzowe **ze szczególnym ukierunkowaniem** na:
 - o rozszerzenie działań integracyjnych i aktywizujących różnorakie społeczności miejskie na rzecz budowy porozumień rozwiązujących lokalne problemy;
 - o podniesienie roli drobnych usprawnień dla poprawy jakości życia lokalnych społeczności;

⁸ Uchwała Nr LXIX/952/V/2010 Rady Miasta Poznania z dnia 16 marca 2010 r. w sprawie przyjęcia „Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Obszarów Przemysłowych i Powojсковych miasta Poznania” zmieniona uchwałą Nr XV/152/VI/2011 z dnia 12 lipca 2011 r.

- o kontynuację rozpoczętych przeobrażeń obszarów objętych wcześniej MPR z dostosowaniem (ograniczeniem) zasięgu tych obszarów do realiów prawno-organizacyjnych i finansowych;
 - o umożliwienie wykorzystania środków finansowych unijnej Inicjatywy Jessica;
 - o zbieranie doświadczeń i tworzenie zrębów rewitalizacji miast w Polsce.
- Miejski Program Rewitalizacji ma charakter ramowy, ze względu na swoją specyfikę i uwarunkowania powinien być realizowany i uszczegółowiany na bieżąco poprzez konkretyzowanie w szerokim partnerstwie zadań operacyjnych odpowiadających na lokalne problemy;
- istotnym elementem planowania i wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania jest partnerstwo i współdziałanie samorządu terytorialnego, społeczności lokalnej oraz innych partnerów (m.in. organizacji społecznych, gospodarczych i pozarządowych) zaangażowanych w działania rewitalizacyjne na danym obszarze. Program rewitalizacji nie może być kontynuowany bez takiego partnerstwa;
- w Miejskim Programie Rewitalizacji – trzeciej edycji, w procesie realizacji zadań rewitalizacyjnych przewiduje się wykorzystanie trzech rodzajów środków finansowych:
 - o publicznych, własnych – pozyskiwanych przez projektodawców sfery publicznej, w tym Miasto Poznań;
 - o publicznych, zewnętrznych – pozyskiwanych z budżetu państwa i funduszy europejskich;
 - o prywatnych – pozyskiwanych z kapitału prywatnego zarówno krajowego, jak i zagranicznego, poprzez tworzenie odpowiedniego klimatu do inwestowania w sposób zgodny z założeniami projektu rewitalizacji;
- horyzont planowania Miejskiego Programu Rewitalizacji obejmuje perspektywę finansową UE na lata 2007 – 2013. Zakłada się jednak, że z racji stojących przed programem zadań oraz specyfiki działania mechanizmu Inicjatywy JESSICA, horyzont planowania będzie w tym zakresie znacznie dłuższy. Zakończenie realizacji projektów przewidywane jest w okresie 20-25 lat.

Miejski Program Rewitalizacji nie zastępuje miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – tj. aktu prawa miejscowego, o którym mowa w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w ustawie Prawo budowlane.

2. POWIĄZANIA PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

2.1. Dokumenty wdrażane na poziomie europejskim

2.1.1 Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla Spójności na lata 2007 – 2013

Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla Spójności na lata 2007 – 2013, przyjęte przez Radę Unii Europejskiej 6 października 2006 r., wyznaczają kierunki realizacji polityki spójności w perspektywie finansowej 2007 – 2013, stanowiąc jednocześnie podstawę dla opracowania krajowych i regionalnych programów realizacji celów Wspólnoty Europejskiej. Omawiany dokument wyraźnie podkreśla istotę i znaczenie działań rewitalizacyjnych, które zmierzają do poprawy sytuacji miejskich obszarów kryzysowych poprzez podniesienie jakości życia mieszkańców, a także ograniczają nadmierny rozwój przestrzenny miast oraz stwarzają warunki niezbędne do zapewnienia zrównoważonego rozwoju gospodarczego.

2.1.2 Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich

Karta Lipska uchwalona została w maju 2007 r. podczas nieformalnego spotkania ministrów państw Unii Europejskiej dotyczącego spójności terytorialnej. Dokument podkreśla potrzebę opracowania strategii zintegrowanego rozwoju miejskiego, przy uwzględnieniu aspektu ekonomicznego, społecznego i ekologicznego, a także wymiaru zdrowotnego i kulturowego oraz zdolności instytucjonalnych państwa. Ponadto prowadzenie polityki zintegrowanego rozwoju obszarów miejskich winno uwzględniać warunki i potrzeby lokalne oraz zasadę pomocniczości.

Narzędzia wykorzystywane do wdrażania programów zintegrowanego rozwoju powinny:

- opisywać mocne i słabe strony miast i dzielnic na podstawie analizy bieżącej sytuacji,
- określać spójne cele rozwoju dla obszaru miejskiego i tworzyć wizję dla miasta,
- koordynować terytorialne, sektorowe i techniczne plany oraz strategie, a także zapewniać, że planowane inwestycje przyczynią się do promowania równomiernego rozwoju obszaru miejskiego,

- koordynować i skupiać pod względem przestrzennym wykorzystanie funduszy przez uczestników sektora publicznego i prywatnego,
- być koordynowane na poziomie lokalnym i miejskim oraz angażować obywateli i innych partnerów, którzy mogą wnieść znaczny wkład w kształtowanie przyszłej jakości każdego obszaru w wymiarze gospodarczym, społecznym, kulturalnym i ekologicznym.

W zakresie wykorzystania na większą skalę zintegrowanego podejścia do polityki rozwoju miejskiego zalecono:

- tworzenie i zapewnienie przestrzeni publicznej wysokiej jakości,
- modernizację sieci infrastruktury i poprawę wydajności energetycznej,
- aktywną politykę innowacyjną i edukacyjną.

W zakresie zwrócenia szczególnej uwagi na najuboższe dzielnice w kontekście miasta jako całości zalecono:

- realizację strategii podnoszenia jakości środowiska fizycznego,
- wzmocnienie gospodarki lokalnej i lokalnej polityki rynku pracy,
- aktywną politykę edukacji i szkoleń dla dzieci i młodzieży,
- promowanie sprawnego i korzystnego cenowo transportu miejskiego.

2.1.3 Nowa Karta Ateńska

Nowa Karta Ateńska przyjęta została przez Europejską Radę Urbanistów w 2003 roku w Lizbonie. Karta przedstawia wizję miast, które:

- zachowują bogactwo i zróżnicowanie kulturowe wynikające z ich długiej historii i umiejętnie łączą swą teraźniejszość i przyszłość z przeszłością,
- są powiązane w sieci o wielorakim znaczeniu i funkcji,
- są twórcze i konkurencyjne, ale jednocześnie są zdolne do współpracy i wzajemnie się uzupełniają,
- przyczyniają się w decydującym stopniu do dobrobytu i wygodnego życia ich mieszkańców,
- łączą harmonijnie środowisko zurbanizowane ze środowiskiem przyrodniczym.

Wizja ta wyraża się w koncepcji miasta spójnego – charakteryzującego się zarówno historyczną ciągłością, jak i spójnością społeczną, ekonomiczną, środowiskową oraz syntezą przestrzenną.

Karta Ateńska opisuje również problemy i wyzwania, z którymi borykają się współcześnie miasta europejskie oraz przedstawia system wartości, którym powinni kierować się urbaniści pełniący funkcje twórców planów, doradców politycznych, mediatorów, administratorów, naukowców i pracowników naukowych.

2.2 Dokumenty wdrażane na poziomie krajowym

2.2.1 Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007 – 2013

Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia są dokumentami przyjmowanymi przez państwa członkowskie UE w celu określenia sposobu realizacji polityki spójności Unii Europejskiej poprzez zdefiniowanie osi priorytetowych i trybu redystrybucji funduszy Wspólnoty. Polski dokument, przygotowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, został przyjęty przez Komisję Europejską 7 maja 2007 r. Nadrzędnym celem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia dla Polski jest „tworzenie warunków dla wzrostu konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej”. Cel ten realizowany jest przez sześć celów horyzontalnych:

1. poprawę jakości funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowę mechanizmów partnerstwa,
2. poprawę jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej,
3. budowę i modernizację infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski,
4. podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług,
5. wzrost konkurencyjności polskich regionów i przeciwdziałanie ich marginalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej,
6. wyrównywanie szans rozwojowych i wspomaganie zmian strukturalnych na obszarach wiejskich.

Analizowany dokument wyraźnie podkreśla rolę i znaczenie działań rewitalizacyjnych w kształtowaniu spójności ośrodków miejskich, stanowiących motory rozwoju regionalnego. Działania te, prowadzone w sposób kompleksowy, winny być ukierunkowane na poprawę jakości życia mieszkańców, kształtowanie ładu przestrzennego i ożywienie gospodarcze miast oraz zachowanie dziedzictwa

kulturowego. Dążenia te znajdują odzwierciedlenie w założeniach Miejskiego Programu Rewitalizacji.

2.2.2 Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007 – 2013

Program Operacyjny Kapitał Ludzki jest dokumentem mającym na celu rozwój zasobów ludzkich i poprawę jakości oraz efektywności systemu edukacji, prowadzące do zwiększenia spójności społecznej i podnoszenia poziomu zatrudnienia w regionach. Cel ten obejmuje następujące cele szczegółowe:

- podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo,
- zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego,
- poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce,
- upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy,
- zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania prawa i polityk, świadczenia usług wysokiej jakości, oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa,
- wzrost spójności terytorialnej.

W ramach programu realizowane są między innymi projekty związane z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu, aktywizacją zawodową osób bezrobotnych, biernych zawodowo i dyskryminowanych na rynku pracy. Program Operacyjny Kapitał Ludzki wpisuje się w cele Miejskiego Programu Rewitalizacji i może być wykorzystany jako jeden z instrumentów realizujący je w zakresie działań związanych ze społecznym aspektem rewitalizacji.

2.2.3 Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015

Strategia Rozwoju Kraju 2007 – 2015, przyjęta przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r., stanowi nadrzędny dokument strategiczny, określający cele i priorytety polityki rozwoju. SRK przedstawia wizję Polski w 2015 r. jako kraju o wysokim poziomie i jakości życia mieszkańców oraz silnej i konkurencyjnej gospodarce, zdolnej do tworzenia nowych miejsc pracy. Urzeczywistnienie tej wizji jest nierozdzielnie związane z realizacją sześciu następujących priorytetów:

1. wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki,
2. poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej,
3. wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości,
4. budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa,
5. rozwój obszarów wiejskich,
6. rozwój regionalny i podniesienie spójności terytorialnej.

Wszystkie spośród wymienionych osi priorytetowych, z wyłączeniem priorytetu skoncentrowanego wokół rozwoju obszarów wiejskich, znajdują odzwierciedlenie w celach Miejskiego Programu Rewitalizacji. Ponadto w Strategii Rozwoju Kraju 2007-2013 podkreślona została potrzeba ukierunkowania inwestycji mieszkaniowych na działania rewitalizacyjne.

Pomimo, iż cały czas obowiązuje SRK 2007-2015, Rząd RP przyjął 25 września 2012 r. nowy dokument pn. Strategia Rozwoju Kraju 2020 – „Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo”. Przyczyną tego stały się pojawiające się wciąż nowe wyzwania, w związku z zachodzącymi w Europie i na świecie wydarzeniami (m.in. kryzys gospodarczy w Ameryce z 2008 r., który dotknął również Europę, w tym Polskę) oraz postępującym na całym świecie procesem globalizacji.

Głównym celem SRK 2020 jest wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawa jakości życia ludności. Strategia zakłada trzy priorytety: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka, spójność społeczna i terytorialna.

2.2.4 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie przyjęta została przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 r.

Strategicznym celem polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Cel ten realizowany jest do 2020 roku poprzez trzy cele szczegółowe:

1. wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,

2. budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
3. tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Konkurencyjność regionów w znacznym stopniu kreowana jest przez ich główne ośrodki miejskie. Wspieranie stolic regionów przyczynia się więc do wzmacniania siły i konkurencyjności całych regionów. W ostatnich latach obserwuje się jednak w miastach wzrost liczby obszarów koncentrujących negatywne zjawiska społeczno-gospodarcze. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego podkreśla, że jednym z głównych wyzwań polityki regionalnej w odniesieniu do tego typu skoncentrowanych problemów rozwojowych jest znalezienie odpowiednich instrumentów wspomagania kompleksowej rewitalizacji i restrukturyzacji oraz uwzględnienie, w zakresie polityki regionalnej, działań dotychczas utożsamianych z polityką miejską. Dokument podkreśla, że dobrze prowadzona rewitalizacja jest szansą rozwojową zarówno dla miast, jak i całych regionów.

Do najważniejszych zagadnień, które powinny być brane pod uwagę przy projektowaniu i realizacji działań restrukturyzacyjnych i rewitalizacyjnych, należą:

- działania nakierowane na wsparcie jakości kapitału ludzkiego,
- tworzenie nowoczesnych miejsc pracy,
- działania w zakresie infrastruktury technicznej,
- działania wspierające modernizację i rozwój obiektów użyteczności publicznej o znaczeniu subregionalnym,
- wsparcie kompleksowych programów rewitalizacyjnych.

2.2.5. Poznańska Karta Przestrzeni Publicznej

Karta adresowana do uczestników III Kongresu Urbanistyki Polskiej ZMP i TUP i innych organizacji dbających o ład przestrzenny w celu propagowania dbałości o przestrzeń publiczną polskich miast. Karta jest wyrazem troski o przestrzeń publiczną jako o dobro wspólne. Wskazuje na zagrożenia, jakie wynikają z braku dbałości o otaczającą nas przestrzeń, oraz wytycza pożądane kierunki zmian w zachowaniach społecznych i przepisach prawa.

2.3 Dokumenty wdrażane na poziomie wojewódzkim

2.3.1 Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego na lata 2007 – 2013

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny Województwa Wielkopolskiego na lata 2007 – 2013 przyjęty został przez Zarząd Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr 698/2007 z dnia 14 września 2007.

Program obejmuje okres od 1 stycznia 2007 do 31 grudnia 2013 roku i jest instrumentem realizującym działania prowadzące do zmniejszenia dysproporcji gospodarczych, społecznych i terytorialnych na terenie Wspólnoty. WRPO realizuje jeden z trzech celów określonych w art. 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 roku ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1260/1999 (Dz. Urz. UE L 210 z 31.07.2006), jakim jest konwergencja.

Głównym celem realizowanym przez analizowany program jest wzmocnienie potencjału rozwojowego Wielkopolski na rzecz wzrostu konkurencyjności i zatrudnienia. Cel ten ma zostać zrealizowany poprzez:

- poprawę warunków inwestowania,
- wzrost aktywności zawodowej mieszkańców,
- wzrost udziału wiedzy i innowacji w gospodarce regionu.

WRPO obejmuje siedem podstawowych osi priorytetowych:

- I. Konkurencyjność przedsiębiorstw;
- II. Infrastruktura komunikacyjna;
- III. Środowisko przyrodnicze;
- IV. Rewitalizacja obszarów problemowych;
- V. Infrastruktura dla kapitału ludzkiego;
- VI. Turystyka i środowisko kulturowe;
- VII. Pomoc techniczna.

Czwarta z nich jednoznacznie wskazuje na potrzebę realizacji działań rewitalizacyjnych, a jej głównym celem jest restrukturyzacja obszarów problemowych na rzecz wzrostu i zatrudnienia poprzez wsparcie terenów koncentrujących zjawiska kryzysowe lub posiadających niewykorzystany bądź częściowo wykorzystany potencjał.

Miejski Program Rewitalizacji jest odpowiedzią na działania priorytetowe wskazane w Wielkopolskim Regionalnym Programie Operacyjnym.

2.3.2 Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r. *Wielkopolska 2020*

Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, przyjęta przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 17 grudnia 2012 r., jest dokumentem określającym zbiór wytycznych związanych z kierunkami rozwoju regionalnego do 2020 roku. W Strategii przyjęto podział celów, których realizacja przyczynić się ma do osiągnięcia zamierzonej wizji rozwoju województwa wielkopolskiego.

Celem generalnym Strategii jest efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych na rzecz wzrostu konkurencyjności województwa, służące poprawie jakości życia mieszkańców w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Działania przewidziane w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji w wysokim stopniu są spójne z celami Strategii Rozwoju Województwa, takimi jak:

Cel I: Poprawa dostępności i spójności komunikacyjnej regionu.

Cel II: Poprawa stanu środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

Cel III: Lepsze zarządzanie energią.

Cel IV: Zwiększanie konkurencyjności metropolii poznańskiej i innych ośrodków wzrostu w województwie.

Cel V: Zwiększenie spójności województwa.

Cel VI: Wzmocnienie potencjału gospodarczego regionu.

Cel VII: Wzrost kompetencji mieszkańców i zatrudnienia.

Cel VIII: Zwiększanie zasobów oraz wyrównywanie potencjałów społecznych województwa.

Cel IX: Wzrost bezpieczeństwa i sprawności zarządzania regionem.

Dodatkowo Miejski Program Rewitalizacji wpisuje się w cele horyzontalne Strategii Rozwoju Województwa Wielkopolskiego, wyłamujące się strukturze hierarchicznej celów, do których należą:

- Ład przestrzenny;
- Zrównoważony rozwój;
- Społeczeństwo informacyjne;
- Innowacje;
- Równe szanse i włączenie społeczne;
- Współpraca i sieciowanie;
- Edukacja;
- Aktywność obywatelska.

2.3.3 Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010 – 2020

Regionalna Strategia Innowacji, będąca częścią projektu RIS Innowacyjna Wielkopolska, współfinansowana jest przez Komisję Europejską w ramach 5. Programu Ramowego Badań i Rozwoju Technologicznego UE. Dokument przedstawia wizję Wielkopolski, która:

1. wykorzystuje tradycję oraz współczesny potencjał intelektualny i gospodarczy, dla tworzenia innowacyjnych podstaw rozwoju,
2. uznaje innowacje za główny czynnik regionalnego wzrostu gospodarczo-społecznego,
3. tworzy środowisko przyjazne innowacjom poprzez wspieranie:
 - powstawania i rozwoju firm innowacyjnych,
 - tworzenia nowoczesnych technologii w jednostkach sektora B+R i ich komercjalizacji,
 - powstania płaszczyzny współpracy sektora nauki i edukacji z gospodarką,
4. zdolna jest konkurować z innymi regionami europejskimi.

Dokument formułuje cztery podstawowe cele strategiczne:

1. Integrację środowisk społeczno-gospodarczych na rzecz innowacji;
2. Zwiększenie zdolności przedsiębiorstw do wprowadzania innowacji;
3. Wykorzystanie potencjału badawczego Wielkopolski dla wzrostu konkurencyjności gospodarki;
4. Budowę nowoczesnej infrastruktury innowacyjnej.

Realizacja założeń Miejskiego Programu Rewitalizacji może przyczynić się do podniesienia jakości kapitału ludzkiego oraz infrastruktury, co stworzy korzystne warunki do rozwoju innowacyjności w Poznaniu – głównym ośrodku miejskim regionu.

2.3.4 Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim

Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim, obejmująca okres programowania 2007 – 2013, obejmuje obszary, rynki i produkty turystyczne, które odgrywają znaczącą rolę w rozwoju turystyki regionu i wymagają współpracy ponadlokalnej lub mogą podlegać interwencji publicznej.

Celem generalnym analizowanego dokumentu jest zwiększenie efektywności zrównoważonego wykorzystania potencjału kulturowego, przyrodniczego i społecznego Wielkopolski przez rozwój turystyki krajowej i zagranicznej, skutkujące lokalnym rozwojem gospodarczym oraz wzrostem poziomu życia ludności. Cel ten zostanie zrealizowany poprzez wdrożenie sześciu następujących celów strategicznych:

1. rozwój regionalnych i markowych produktów turystycznych,
2. rozwój walorów turystycznych,
3. jakość przestrzeni i rozwój infrastruktury turystycznej,
4. rozwój regionalnego marketingu turystycznego,
5. rozwój aktywności społecznej i kadr,
6. rozwój branżowych struktur organizacyjnych.

Miejski Program Rewitalizacji wpisuje się w wyżej wymienione cele strategiczne Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim.

2.4 Dokumenty wdrażane na poziomie miejskim

2.4.1 Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030

Dokument przyjęty uchwałą Rady Miasta 11 maja 2010 r. przedstawia wizję Poznania – miasta metropolitalnego o silnej gospodarce i wysokiej jakości życia, opierającego swój rozwój na wiedzy. Strategia Rozwoju Miasta Poznania zakłada realizację czterech kierunków rozwojowych: budowy nowoczesnej, innowacyjnej gospodarki, zwiększenia znaczenia Poznania jako ośrodka wiedzy, kultury,

turystyki i sportu, poprawy jakości życia mieszkańców miasta oraz rozwoju funkcji metropolitalnych Poznania.

Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 zwraca uwagę na fakt, że miasto powinno dążyć do intensyfikacji wykorzystania przestrzeni oraz poprawy jej atrakcyjności poprzez ponowne zagospodarowanie obszarów zdegradowanych. Działania te mają szansę przyczynić się do zahamowania negatywnego trendu, jakim jest utrata funkcji miastotwórczych przez centrum Poznania.

Z punktu widzenia Miejskiego Programu Rewitalizacji kluczowe znaczenie mają następujące cele pośrednie analizowanego dokumentu:

- tworzenie warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego,
- zwiększenie atrakcyjności Poznania jako miejsca do zamieszkania,
- wyeksponowanie i wzrost atrakcyjności wartościowych układów i elementów przestrzeni Poznania,
- przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne oraz rewaloryzacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych,
- humanizacja przestrzeni osiedlowej,
- rozwój kapitału społecznego, budowanie spójności społecznej oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

2.4.2 Polityki i programy sektorowe miasta Poznania

2.4.2.1 Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (w aktualizacji)

Dokument przyjęty uchwałą Rady Miasta Poznania Nr XXXI/299/V/2008 z dnia 18 stycznia 2008 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania, uchwalonego uchwałą Nr XXII/276/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 23 listopada 1999 roku.

Studium w swej kreacyjnej roli jest dokumentem określającym kierunki rozwoju przestrzennego miasta. Z tego względu niezbędna jest analiza wszystkich uwarunkowań, w tym także tych, które wnoszą do realizacji polityki przestrzennej proces integracji z Unią Europejską.

W Studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:

1. dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
2. stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,

3. stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, a także wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
4. stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
5. warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia,
6. zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
7. potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
8. stanu prawnego gruntów,
9. występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
10. występowania udokumentowanych złóż kopalin i zasobów wód podziemnych oraz terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
11. stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym stopnia uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej, energetycznej oraz gospodarki odpadami,
12. zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Głównym założeniem Studium jest kontynuacja i rozwinięcie Misji wynikającej z dotychczas obowiązującego Programu Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania, przedstawiającej Poznań jako nowoczesną metropolię, przyjazne człowiekowi miasto możliwości. Tak sformułowana misja wyznacza zasadnicze kierunki w zagospodarowaniu przestrzennym miasta:

1. rozwój funkcji metropolitalnych i podjęcie działań na rzecz podniesienia znaczenia Poznania w kraju i Europie,
2. rozwój funkcji związanych z poprawą jakości życia w mieście, a także podjęcie działań na rzecz tej poprawy, zarówno w odniesieniu do mieszkańców, jak i inwestorów,
3. stworzenie możliwości rozwoju atrakcyjnego i aktywnego centrum miasta,
4. podjęcie działań zmierzających do przywrócenia funkcji śródmiejskich obszarom, które mimo centralnego położenia utraciły swe funkcje centrotwórcze,
5. promowanie nowych potencjalnych miejsc lokalizacji funkcji centrotwórczych, wykorzystujących walory projektowanego układu komunikacyjnego miasta,
6. promowanie pasm aktywizacji usługowo-produkcyjnej (w tym centrów technologiczno-logistycznych), które będą stanowić potencjalne tereny

nowych miejsc pracy, głównie na terenach przyautostradowych, a także wzdłuż planowanej III ramy komunikacyjnej,

7. rozwój budownictwa mieszkaniowego – podjęcie działań zapobiegających zwiększaniu się migracji mieszkańców z miasta.

Cele zawarte w Miejskim Programie Rewitalizacji wpisują się w kierunki zagospodarowania przestrzennego Miasta Poznania.

2.4.2.2 Miejska Strategia Polityki Społecznej

Miejska Strategia Polityki Społecznej została uchwalona przez Radę Miasta Poznania w dniu 18 listopada 2003 r. Dokument opiera się na zasadach ogólnych, do których należą zasady: pomocniczości (subsydiarności), solidaryzmu, sprawiedliwości i równej dostępności, współodpowiedzialności podmiotów, aktywnego uczestnictwa obywateli i partnerstwa (partycypacji społecznej), uniwersalizmu i selektywności w wyborze celów i działań, promowania profilaktyki przed interwencją, ciągłości działania, jawności i przejrzystości działania podmiotów.

Do celów głównych miejskiej polityki społecznej należą:

- funkcjonalna społeczność – zaradni obywatele,
- poprawa warunków i jakości życia mieszkańców,
- wzmacnianie potencjału społeczności, jej instytucji i zasobów,
- wzmacnianie potencjału jednostek/grup,
- wyprzedzanie zdarzeń i/lub minimalizowanie możliwych do przewidzenia ich skutków,
- przeciwdziałanie dyskryminacji, marginalizacji i wykluczeniu społecznemu,
- koordynacja zadań polityki społecznej i ich włączanie w politykę ogólnomiejską.

W Miejskiej Strategii Polityki Społecznej określono również priorytet strategiczny, jakim są działania na rzecz dzieci i młodzieży oraz priorytety zadaniowe: ochronę standardu życia i poprawę warunków bytowych seniorów i osób niepełnosprawnych. Uzupełnieniem powyższych priorytetów powinno być podjęcie zadań w ramach programów adresowanych do osób i grup znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji socjalnej.

Wskazane w Miejskiej Strategii Polityki Społecznej cele ogólne i strategiczne znajdują swoje odzwierciedlenie w założeniach i działaniach rewitalizacyjnych zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji.

2.4.2.3 Polityka Transportowa Poznania

Polityka Transportowa Poznania, przyjęta uchwałą Nr XXIII/269/II/99 Rady Miasta Poznania z dnia 18.11.1999 r., podkreśla fundamentalną rolę transportu dla prawidłowego rozwoju i sprawnego funkcjonowania miasta. Celem generalnym dokumentu jest osiągnięcie zrównoważonego systemu transportowego pod kątem gospodarczym, przestrzennym, ekologicznym i społecznym.

W Polityce Transportowej Poznania wyznaczone zostały także cele szczegółowe o charakterze transportowym i częściowe o charakterze pozatransportowym, do których należą m.in.:

- zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego, w szczególności transportu zbiorowego,
- przeciwdziałanie zjawiskom i skutkom rosnącego zatłoczenia motoryzacyjnego oraz dążenie do poprawy standardów podróży,
- zapewnienie możliwości dojazdu, w tym określanie warunków dostępności za pomocą samochodu osobowego,
- utrzymanie i rekonstrukcja infrastruktury transportowej,
- kształtowanie zachowań komunikacyjnych mieszkańców, oddziaływanie na wybór środka lokomocji, w tym zmniejszenie udziału samochodu osobowego w podróżach, zwiększenie napełnienia samochodu, promowanie komunikacji zbiorowej oraz ruchu niezmotoryzowanego,
- poprawa dostępności do transeuropejskiej sieci transportowej (TEN),
- zwiększenie efektywności zarządzania systemem transportowym oraz racjonalizacja kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych,
- łagodzenie nierównomierności obsługi transportowej poszczególnych obszarów miasta,
- zapewnienie dostępności do systemu transportowego osobom niepełnosprawnym,
- pobudzenie aktywności podmiotów gospodarczych działających w sferze transportu zbiorowego,

- zapewnienie dostępności celów podróży – umożliwienie mieszkańcom partycypowania w różnych formach aktywności, wyrównanie szans w działaniu na rynku pracy i nauki,
- rozszerzenie zasięgu oddziaływania rynku miejskiego,
- usprawnienie pracy służb komunalnych,
- stymulowanie rozwoju gospodarczego i przestrzennego miasta,
- stymulowanie rozwoju turystyki,
- ochrona wartości naturalnych i kulturowych,
- współtworzenie ładu przestrzennego, oszczędność terenów miejskich,
- redukcja oddziaływań hałasu, emisji spalin, niedogodności funkcjonalnych z tytułu zatłoczenia, efektu bariery i rozcięcia więzi społecznych,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu w celu ochrony zdrowia i życia mieszkańców,
- stworzenie warunków dla partycypacji społecznej w kształtowaniu polityki komunikacyjnej i rozwiązań systemu transportowego,
- wzmacnianie znaczenia miasta w skali krajowej, regionalnej, a także międzynarodowej.

Wskazane w dokumencie cele główne i szczegółowe wpisują się w założenia działań rewitalizacyjnych zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania.

2.4.2.4 Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007 – 2015 (Poznański Obszar Metropolitalny)

Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007-2015, przyjęty uchwałą Nr CVI/1266/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 24 października 2006 roku, oparty jest na założeniach określonych w Polityce Transportowej Miasta Poznania oraz uwarunkowaniach planistycznych określonych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania. Celem dokumentu jest aktualizacja priorytetów realizacji założeń polityki transportowej miasta w odniesieniu do całej aglomeracji poznańskiej i w powiązaniu z aktualnymi możliwościami zamknięcia planu finansowego.

Cele zawarte w Zrównoważonym Planie Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007-2015 wyraźnie określają działania zmierzające do urzeczywistnienia rozwoju

zrównoważonego, tj. polegającego na utrzymaniu w równowadze czynnika ekonomicznego, przestrzennego i ekologicznego. Ponadto cele te uwzględniają oczekiwania społeczne, dotyczące dostępności komunikacyjnej i możliwości wyboru środka przewozowego oraz łagodzenia wewnętrznych konfliktów i ochrony interesów słabszego uczestnika ruchu.

W związku z faktem, że analizowany dokument wynika bezpośrednio z Polityki Transportowej Miasta Poznania, jego założenia znajdują odzwierciedlenie w założeniach ujętych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania.

2.4.2.5 Program Rowerowy Miasta Poznania na lata 2007 – 2015

Dokument przyjęty został uchwałą Nr XXX/296/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 15 stycznia 2008 roku i stanowi realizację zobowiązań wynikających z uchwały Nr XXIII/269/III/99 Rady Miasta Poznania z dnia 18 listopada 1999 r. w sprawie przyjęcia i wdrażania polityki transportowej Poznania.

Zasadniczym postulatem programu jest stworzenie warunków bezpieczeństwa dla ruchu rowerowego w mieście. Ze względu na ekologiczny charakter tej formy transportu – zalety dla środowiska i możliwość znacznej poprawy warunków mobilności mieszkańców, jej udział w strukturze ruchu niezmotoryzowanego w mieście powinien być systematycznie zwiększany.

Realizacja wskazanego wyżej postulatu przyczyni się do:

- zapewnienia systemowi transportu zrównoważonego rozwoju,
- oszczędności kosztów inwestycyjnych i eksploatacyjnych,
- oszczędności terenów miejskich,
- redukcji zagrożeń motoryzacyjnych w postaci hałasu i emisji spalin,
- kształtowania proekologicznych zachowań komunikacyjnych mieszkańców,
- umożliwienia rozwoju alternatywnych do samochodu form transportu,
- poprawy mobilności mieszkańców,
- poprawy zdrowotności społeczeństwa,
- poprawy wizerunku miasta i zwiększenia liczby turystów.

Wszystkie wskazane w programie cele przyczynią się do realizacji działań zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania.

2.4.2.6 Polityka Parkingowa Miasta Poznania

Dokument, przyjęty uchwałą Nr XXXVIII/409/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 10 czerwca 2008 roku, wyznacza cele w zakresie polityki parkingowej Miasta. Należą do nich:

- . propagowanie pozytywnych zachowań komunikacyjnych mieszkańców, zmierzających do przeciwdziałania zjawiskom i skutkom rosnącego zatłoczenia motoryzacyjnego,
- zmniejszenie oddziaływania hałasu, emisji spalin, niedogodności z powodu zatłoczenia, efektu bariery oraz osłabienia więzi sąsiedzkich,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu w celu ochrony zdrowia i życia mieszkańców,
- kierowanie autobusów podmiejskich na wytypowane w tym celu dworce autobusowo-tramwajowe bądź węzły przesiadkowe na obrzeżach miasta Poznania,
- zapewnienie dostępności terenów rozwojowych oraz warunków dla obsługi komunikacją zbiorową,
- stworzenie warunków dla uspokojenia ruchu w śródmieściu oraz w innych obszarach konfliktowych,
- pobudzenie aktywności podmiotów gospodarczych działających w sferze transportu zbiorowego,
- realizacja powiązań międzygminnych i międzydzielnicowych poza obszarem śródmiejskim Poznania,
- tworzenie odpowiednich warunków dla ruchu samochodów osobowych,
- zagwarantowanie transportowi publicznemu atrakcyjności ekonomicznej i użytkowej.

Miejski Program Rewitalizacji jako zespół kompleksowych działań, obejmujących również sferę przestrzenną, jest spójny z licznymi celami zawartymi w Polityce Parkingowej Miasta Poznania.

2.4.2.7 Program Drogowy Miasta Poznania na lata 2008 – 2015

Program Drogowy Miasta Poznania na lata 2008-2015 został przyjęty uchwałą Nr XLII/502/V/2008 Rady Miasta Poznania z dnia 16 września 2008 roku. Jego

głównym zadaniem jest stworzenie scenariusza rozwoju sieci drogowo-ulicznej Miasta Poznania, przy uwzględnieniu zamierzeń infrastrukturalnych gmin ościennych oraz w aspekcie planowanej organizacji EURO 2012.

Do głównych celów polityki transportowej Miasta w odniesieniu do dróg należą:

- poprawa warunków życia mieszkańców i bezpieczeństwa publicznego,
- polepszenie funkcjonowania, unowocześnienie i rozwój organizmu miejskiego,
- kreowanie zrównoważonej i nowoczesnej gospodarki miasta otwartego na inwestorów, partnerów gospodarczych i turystów,
- stymulowanie rozwoju Poznania jako ośrodka o znaczeniu międzynarodowym poprzez integrowanie potencjałów: naukowego, gospodarczego i kulturalnego,
- wzmocnienie pozycji Poznania jako usługowego centrum o randze ponadregionalnej.

W dokumencie wskazane zostały także szczegółowe cele związane z rozwojem infrastruktury drogowej. Należą do nich m.in.:

- zwiększenie efektywności systemu komunikacyjnego, w szczególności transportu zbiorowego,
- przeciwdziałanie rosnącemu zatłoczeniu motoryzacyjnemu i jego skutkom, dążenie do poprawy standardów podróży (obniżenie czasu i poprawa warunków podróży, łącznie z płynnością przepływu ruchu),
- uwolnienie obszarów zabudowy mieszkaniowej od ruchu tranzytowego, zwłaszcza ruchu ciężkiego oraz od przewozu ładunków niebezpiecznych,
- zapewnienie dostępności terenów rozwojowych oraz warunków dla obsługi komunikacją zbiorową,
- zapewnienie dostępności stacji i przystanków kolejowych, dworców autobusowych, terminali towarowych, ew. przystani wodnych oraz parkingów strategicznych, głównie przesiadkowych,
- poprawa bezpieczeństwa ruchu,
- stworzenie warunków dla uspokojenia ruchu w Śródmieściu oraz w innych obszarach wzmożonego ruchu.

Miejski Program Rewitalizacji jest spójny z licznymi ustaleniami i kierunkami rozwoju sieci drogowej wyznaczonymi w Programie Drogowym Miasta Poznania.

2.4.2.8 Program Ochrony Środowiska dla Miasta Poznania na lata 2009 – 2012

Dokument został przyjęty 12 maja 2009 r. uchwałą Rady Miasta Poznania Nr LIV/729/V/2009. Propozycje celów oraz priorytetów środowiskowych zawarte w Programie Ochrony Środowiska stanowią kontynuację i rozwinięcie dotychczas realizowanych w mieście działań, odnoszących się do różnych dziedzin życia i wykraczających zakresem tematycznym poza potocznie rozumianą „ochronę środowiska”. Cele i priorytety działań przedstawione zostały w Programie Ochrony Środowiska w aspekcie systemowym. Opracowane cele i priorytety środowiskowe ujęte zostały w trzech, przenikających się aspektach:

1. działania o charakterze systemowym, obejmujące:

- zmniejszenie negatywnego wpływu transportu na środowisko dzięki modernizacji i integracji systemu transportowego,
- optymalne wykorzystanie przestrzeni przyrodniczej jako miejsca rekreacji i wypoczynku w zakresie zgodnym z pojemnością środowiska,
- tworzenie zieleni urządzonej dla odciążenia naturalnie ukształtowanych obszarów zieleni i równoczesnego udostępnienia mieszkańcom przyjaznego otoczenia zielenią w mieście,
- zapewnienie wysokich standardów życia mieszkańców Poznania przy zachowaniu istniejących walorów przyrodniczych i kulturowych oraz ładu przestrzennego,
- minimalizację negatywnego oddziaływania przemysłu i energetyki na środowisko miasta Poznania,
- utrzymanie na obrzeżach miasta modelu rolnictwa przyjaznego środowisku oraz zachowanie mozaiki półnaturalnych i kulturowych krajobrazów rolniczych,
- wykształcenie u mieszkańców miasta poczucia odpowiedzialności za stan środowiska oraz nawyków kultury ekologicznej,

2. ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody obejmujące:

- utrzymanie i wzbogacenie zasobów różnorodności biologicznej oraz optymalne funkcjonowanie systemu obszarów (obiektów) chronionych, poprawę stanu środowiska i zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego,
- pogodzenie rozwoju miasta z ochroną powierzchni biologicznie czynnych, zachowanie kopalin jako rezerwy strategicznej oraz wyeliminowanie problemu gruntów zdewastowanych dziedzictwa przyrodniczego,

3. poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego obejmująca:

- poprawę jakości wód powierzchniowych i zapewnienie odtwarzalności zasobów wód podziemnych,
- zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego w zgodzie z wymogami zagospodarowania przestrzennego i ochrony przyrody,
- osiągnięcie i utrzymanie najwyższej jakości powietrza (klasa A) oraz lokalne wyeliminowanie negatywnego oddziaływania na środowisko,
- kontynuację działań mających na celu zmniejszenie uciążliwości akustycznych występujących na obszarze miasta do poziomu akceptowalnego pod względem prawnym i społecznym,
- skuteczną ochronę przed polami elektromagnetycznymi,
- zmniejszenie zagrożenia mieszkańców miasta wywołanego awariami przemysłowymi, transportem materiałów niebezpiecznych oraz emisją substancji niebezpiecznych.

Program Ochrony Środowiska obejmuje swoim zakresem większość dziedzin życia miasta, a zawarte w nim kierunki i priorytety działań znajdują swoje odzwierciedlenie w założeniach Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania.

2.4.2.9 Miejski Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego

Dokument przyjęty został uchwałą Nr LXXVII/1168/V/2010 Rady Miasta Poznania z dnia 21 września 2010 r. W programie wskazane zostały cele główne, do których zaliczają się:

- ograniczenie przestępczości i demoralizacji,
- zwiększenie poczucia bezpieczeństwa,
- wzrost skuteczności działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców,
- stworzenie miejskiego systemu monitorowania, planowania i koordynacji działań w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Ich realizacja zachodzi poprzez wdrażanie następujących celów szczegółowych:

- zwiększanie ujawnialności i wykrywalności w zakresie przestępczości zorganizowanej i pospolitej,

- zwiększanie ujawnialności i wykrywalności w zakresie przestępczości i demoralizacji nieletnich,
- ujawnianie i zatrzymywanie sprawców przestępstw i wykroczeń drogowych,
- przeciwdziałanie przestępczości,
- rozpoznanie, zapobieganie i ograniczanie zagrożeń i ich skutków,
- realizacja programów kierunkowych w zakresie bezpieczeństwa i ratowniczej prewencji społecznej,
- zapewnienie spokoju i porządku publicznego na terenie miasta,
- nawiązanie i poprawa współpracy z samorządami lokalnymi i mieszkańcami w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa, porządku publicznego, tworzenia map zagrożeń,
- poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego,
- optymalizacja sieci podmiotów ratowniczych pod kątem lokalizacji i organizacji struktur,
- ochrona mieszkańców przed zagrożeniami miejscowymi,
- doskonalenie systemu powiadamiania ratunkowego, współudział w organizacji centrum powiadamiania ratunkowego,
- doskonalenie działań w zakresie ratownictwa specjalistycznego oraz wykorzystania wolontariatu ratowniczego w obszarze zwalczania nadzwyczajnych zagrożeń,
- doskonalenie systemu bezpieczeństwa oraz infrastruktury obiektów, na których odbywają się imprezy masowe,
- skuteczne ograniczanie przestępstw i wykroczeń popełnianych przez uczestników imprez masowych,
- uzyskanie akceptacji, poparcia i zaangażowania mieszkańców dla działań objętych programem.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że stopień bezpieczeństwa stanowi jedno z podstawowych kryteriów delimitacji obszarów kryzysowych w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji, a działania zawarte w MPR ściśle wiążą się z celami przewidzianymi w Miejskim Programie Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego.

2.4.2.10 Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Poznania na lata 2009 – 2013

Program przyjęty uchwałą Nr L/670/V/2009 Rady Miasta Poznania z dnia 3 marca 2009 r. określa warunki do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych poprzez zapewnienie lokali socjalnych, lokali mieszkalnych oraz lokali zamiennych. W dokumencie wskazane zostały ogólne cele programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Poznania na lata 2009 – 2013, do których należą:

1. zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach,
2. poprawienie jakości życia mieszkańców zasobu komunalnego,
3. poprawa stanu technicznego lokali i budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta Poznania.

Realizacja wskazanych celów nastąpi poprzez:

1. renowację kamienic miejskich,
2. termomodernizację zasobu komunalnego,
3. budownictwo komunalne,
4. likwidację barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
5. likwidację zasobu substandardowego.

Działania wskazane w Programie odnoszą się bezpośrednio do celów zawartych w Miejskim Programie Rewitalizacji i realizują główne jego założenia.

2.4.2.11 Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu

Dokument przyjęty uchwałą Nr XL/474/III/2000 Rady Miasta Poznania z dnia 11 lipca 2000 roku. Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu opracowana w 2000 r. przez zespół pod redakcją prof. Stefana Bosiackiego jest dokumentem zarówno stanowiącym podstawę, jak i bezpośrednio powiązanym ze Strategią Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu”. Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu zawiera szczegółową diagnozę sytuacji Poznania na krajowym i międzynarodowym rynku turystycznym, zogniskowaną wokół sześciu rynkowych segmentów docelowych:

- segmentu turystyki biznesowej,
- segmentu turystyki kongresowo-konferencyjnej,

- segmentu turystyki tranzytowej,
- segmentu turystyki wypoczynkowej,
- segmentu turystyki kulturowej,
- segmentu turystyki aktywnej.

Miejski Program Rewitalizacji obejmuje liczne działania służące rozwojowi segmentu turystyki kulturowej, realizując tym samym cele Strategii Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu.

2.4.2.12 Strategia Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu”

W 2005 roku Miasto Poznań, wraz z grupą Partnerów (instytucji kultury i nauki), przystąpiło do realizacji projektu pt. Opracowanie Strategii Rozwoju Narodowego Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu” wraz z katalogiem projektów operacyjnych do 2013 r. W ten sposób Poznań, jako drugie miasto w Polsce, rozpoczął realizację założeń Narodowego Programu Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”.

Opracowanie Strategii Rozwoju Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu” nastąpiło na podstawie porozumienia Prezydenta Miasta Poznania, Ministra Kultury oraz Marszałka Województwa Wielkopolskiego, przy wsparciu merytorycznym i finansowym Partnerów Projektu oraz Miasta Poznania. Dokument przyjęty został uchwałą Nr LXXXVII/988/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 7 lutego 2006 roku.

Strategia zawiera ocenę potencjału Poznania w zakresie turystyki kulturowej oraz określa cele i kierunki rozwoju tej sfery życia gospodarczego miasta, konkretyzując obszary produktowe i linie tematyczne oraz określając programy i przedsięwzięcia realizacyjne. Omawiany dokument jest jedną z ważnych inicjatyw na rzecz wzrostu konkurencyjności regionu i integracji działań instytucji kultury i nauki oraz jednostek samorządowych, a jego realizacja ma szansę znacząco wpłynąć na możliwości rozwoju Poznania i województwa wielkopolskiego w dziedzinie turystyki kulturowej. Ponadto podjęcie działań na podstawie Strategii Rozwoju Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu” może istotnie wpłynąć na umocnienie tożsamości narodowej i zachowanie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń, zwiększenie uczestnictwa mieszkańców i turystów w odbiorze kultury oraz wzrost atrakcyjności Poznania i Wielkopolski na krajowym i europejskim rynku turystyki kulturowej.

Zakres Programu obejmuje:

- wykreowanie i wdrożenie koncepcji Narodowego Produktu Turystycznego Poznania,
- rewitalizację zasobów i obiektów dziedzictwa kulturowego znajdujących się na obszarze "Traktu Królewsko-Cesarskiego",
- koordynację imprez kulturalnych i współdziałanie instytucji kultury i nauki,
- wprowadzenie systemu zintegrowanej promocji i sprzedaży Narodowego Produktu Turystycznego Poznania.

Miejski Program Rewitalizacji wiąże się integralnie z Programem „Trakt Królewsko-Cesarski” i ma istotne znaczenie dla możliwości realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w odniesieniu do obiektów dziedzictwa narodowego.

2.4.2.13 Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Poznania

Dokument przyjęty uchwałą Nr XIX/170/V/2007 Rady Miasta Poznania z dnia 17 lipca 2007 r. podkreśla priorytetowe znaczenie ochrony środowiska w zakresie gospodarowania odpadami, stanowiącymi główne źródło zanieczyszczeń wszystkich elementów środowiska miasta.

Nadrzędnym celem dokumentu jest analiza istniejącego stanu organizacji gospodarki odpadami na terenie miasta Poznania i wskazanie kierunków zmian w systemie zarządzania, gromadzenia, zbiórki i transportu odpadów oraz w systemie ich odzysku i unieszkodliwiania. Ponadto omawiany dokument wskazuje następujące cele ogólne:

1. określenie roli Miasta w gospodarce odpadami,
2. stworzenie systemu gospodarowania odpadami jako zintegrowanego podejścia do gospodarki odpadami,
3. podnoszenie świadomości ekologicznej społeczności lokalnej,
4. zmniejszanie ilości wytwarzanych odpadów,
5. modyfikacja istniejącego prawa w celu stworzenia odpowiednich mechanizmów gospodarki odpadami.

Powyższe cele stały się podstawą wyłonienia działań, które powinny być podejmowane w ramach gospodarki odpadami, do których zaliczono:

1. w sektorze komunalnym:

- podnoszenie świadomości mieszkańców, w szczególności w zakresie minimalizacji wytwarzania odpadów,
- redukcja w odpadach kierowanych na składowiska zawartości składników ulegających biodegradacji,
- podniesienie skuteczności selektywnej zbiórki odpadów ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju selektywnej zbiórki odpadów komunalnych ulegających biodegradacji,

2. w sektorze gospodarowania osadami ściekowymi:

- odzysk i unieszkodliwianie osadów ściekowych w zależności od uwarunkowań lokalnych (termiczna przeróbka, kompostowanie, wykorzystanie w celach nawozowych i w rekultywacji, deponowanie osadów na składowiskach),

3. w gospodarce odpadami sektora gospodarczego:

- stymulowanie podmiotów gospodarczych wytwarzających odpady przemysłowe do zintensyfikowania działań zmierzających do maksymalizacji odzysku i recyklingu odpadów,
- powstawanie nowoczesnych instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Wskazane w Programie cele i kierunki działań wpisują się w założenia działań rewitalizacyjnych określonych w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania.

1. zabytków ruchomych, w tym zespołów urbanistycznych, architektury sakralnej, architektury rezydencjonalnej, parków i ogrodów, architektury obronnej, architektury wojskowej, architektury przemysłowej, budynków użyteczności publicznej, zabudowy mieszkalnej, parków oraz cmentarzy,

2. zabytków nieruchomych.

Miejski Program Rewitalizacji w zasadniczy sposób odnosi się do założeń programu ochrony zabytków na terenie miasta Poznania i wskazuje na potrzebę działań służących rozwojowi walorów historyczno-kulturowych na terenie miasta.

2.4.2.14 Raport o stanie zabytków i założeń programu ochrony zabytków na terenie miasta Poznania

Dokument został przyjęty uchwałą Nr XV/119/V/2007 Rady Miasta Poznania z dnia 22 maja 2007 r. Raport został opracowany z uwagi na potrzebę zapewnienia przez Miasto Poznań właściwej i skutecznej ochrony konserwatorskiej zabytków, będących świadectwem historii miasta. Trwałym śladem historii, a zarazem świadectwem minionych epok, są przede wszystkim zachowane obiekty zabytkowe, charakteryzujące się zróżnicowanymi typami, formami, stylami, przeznaczeniem i chronologią.

W Raporcie dokonano oceny stanu zachowania zabytków oraz przedstawiono ważniejsze prace konserwatorskie zrealizowane w latach 2002-2006. Analiza dotyczyła:

3. CHARAKTERYSTYKA OBECNEJ SYTUACJI NA TERENIE POZNANIA

3.1 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

3.1.1 Położenie

Poznań, stolica województwa wielkopolskiego i miasto na prawach powiatu, jest szóstym pod względem powierzchni miastem Polski. Jego granice administracyjne obejmują 26 191 ha, co stanowi około 0,08% powierzchni lądowej Polski.

Przez Poznań przebiegają dwa paneuropejskie korytarze transportowe o znaczeniu międzynarodowym: korytarz nr 2 (Berlin – Moskwa) i odgałęzienie korytarza nr VI A (Grudziądz – Poznań), co stanowi znaczny potencjał rozwojowy miasta. Do szlaków odgrywających najistotniejszą rolę zaliczyć należy autostradę A2 biegnącą z Konotop w okolicach Warszawy do Świecka, drogi krajowe: nr 2 (Świecko – Warszawa), nr 5 (Wrocław – Bydgoszcz) i nr 11 (Kołobrzeg – Kluczbork). Ważne znaczenie tranzytowe posiadają również międzynarodowe linie kolejowe E-20 (Bruksela – Terespol) oraz E-59 (Świnoujście – Ostrawa). Transport lotniczy obsługuje Port Lotniczy Poznań – Ławica im. Henryka Wieniawskiego, który zapewnia połączenia z miastami europejskimi i polskimi.

3.1.2 Środowisko przyrodnicze

Poznań należy do miast o dużym udziale terenów zieleni. Zajmują one ponad 68 km² (26% powierzchni miasta), z czego 55% stanowią lasy, a 12% zieleń miejska. Ponadto Poznań posiada wiele różnego typu wydzielonych obiektów zielonych, w tym: 43 parki, 115 zieleńców, 89 ogrodów działkowych, 3 parki naukowo-badawcze, ogrody zoologiczne, Palmiarnię, 22 cmentarze. W granicach miasta znajdują się dwa rezerwaty: „Żurawiniec” oraz „Meteoryt Morasko”, o łącznej powierzchni 55,75 ha. Około 60% powierzchni terenów zieleni jest własnością Miasta Poznania, a pozostała część należy do właścicieli prywatnych, Skarbu Państwa oraz Polskiego Związku Działkowców.

Poznańskie tereny zielone mają układ przestrzenny klinowo-pierścieniowy. Tworzą go cztery kliny zieleni o charakterze parkowo-leśnym (gołęciński, cybiński, dębiński i naramowicki), wkomponowujące się do wnętrza miasta z czterech stron, w układzie wschód-zachód i północ-południe. W ostatnich kilkunastu latach zauważalny jest nie tylko brak przyrostu zieleni w klinach, ale także jej częściowy ubytek.

Pył zawieszony (PM 10) był jedynym zanieczyszczeniem atmosfery, którego średnioroczne stężenie przekroczyło w 2011 r. dopuszczalne wartości. Przyczyniło się to do zakwalifikowania aglomeracji poznańskiej do klasy C, objętej koniecznością opracowania programu ochrony powietrza. Ponad 99% zanieczyszczeń gazowych emitowanych w mieście stanowi dwutlenek węgla. Obszarami, które najbardziej narażone są na negatywne wpływy zanieczyszczeń powietrza, były: Śródmieście i pozostające w bliskim sąsiedztwie centrum tereny, obejmujące część Jeżyc, Wildy oraz Grunwaldu. Przyczyną nagromadzenia szkodliwych substancji na tych obszarach jest duży odsetek budynków korzystających z małych kotłowni lub indywidualnych pieców węglowych. Ponadto środowisko miejskie Poznania cechuje powszechny dyskomfort akustyczny, spowodowany przede wszystkim hałasem komunikacyjnym (głównie samochodowym). Pod tym względem najtrudniejsza sytuacja występuje w Śródmieściu, w sąsiedztwie ulic tranzytowych (krajowych i wojewódzkich), a także na odcinku między węzłem Komorniki a węzłem Krzesiny (bliskie sąsiedztwo autostrady A2).

Stopień zanieczyszczenia gleb oraz poziom degradacji i dewastacji chemicznej gruntów w Poznaniu nie wykazuje znaczących odchyłeń od norm i wskaźników jakości. W Poznaniu rocznie wytwarza się ok. 800 tys. ton odpadów (w tym prawie 3/4 to odpady pochodzące z działalności gospodarczej), z których 96,5% jest wykorzystywanych gospodarczo. Od kilku lat firmy poznańskie nie składują odpadów przemysłowych na składowiskach własnych. W Poznaniu występuje niedobór zakładów utylizacji i kompostowania odpadów oraz ich wtórnego wykorzystania, w związku z czym większość odpadów utylizowana jest poza Poznaniem. Miasto planuje budowę nowoczesnej spalarni śmieci, finansowanej częściowo ze środków unijnych.

Z roku na rok mieszkańcy coraz lepiej oceniają stan środowiska i czystości w mieście. Wg najnowszych badań ankietowych na wysokim poziomie utrzymała się deklaracja gotowości podejmowania działań na rzecz poprawy stanu środowiska oraz rzeczywista aktywność w tej sferze. Ponad 3/4 ankietowanych mieszkańców twierdziło, iż segreguje papier, szkło, plastikowe butelki i opakowania, a ponad 2/3 – zużyte baterie.

3.1.3 Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Szkielet funkcjonalno-przestrzenny miasta stanowi układ zieleni, tworzący system ekologicznych pasm krzyżujących się w centralnej jednostce urbanistycznej miasta. Pasma te podzieliły miasto na cztery strefy, różnorodne w swej strukturze funkcjonalnej i przestrzennej. Strefa centralna stanowi największą koncentrację funkcji metropolitalnych i centrotwórczych zlokalizowanych w zabudowie

o charakterze śródmiejskim. Wokół centrum występuje wzajemne przenikanie funkcji ogólnomiejskich i mieszkaniowych, głównie w zabudowie o charakterze śródmiejskim i kwartałowym, w historycznie ukształtowanych strukturach funkcjonalno-przestrzennych dzielnic oraz dopiero tworzącej się strukturze na Łacinie. W miarę oddalania od centrum zanikają funkcje ogólnomiejskie na rzecz funkcji mieszkaniowej, w przewadze zlokalizowanej w zabudowie o charakterze blokowym wielkich osiedli – „sypialni” oraz w zabudowie wolno stojącej. Usługi koncentrują się punktowo, w formie centrów usługowo-handlowo-kulturalnych, usytuowanych w zabudowie wielkogabarytowej. W części peryferyjnej miasta oraz na styku z systemem zieleni otwartej występuje na ogół koncentracja zabudowy mieszkaniowej wolno stojącej, terenów rolniczych, a także funkcji przemysłowej w zabudowie często substandardowej. Występują przykłady przekształceń na terenach przemysłowych, szczególnie we wschodniej części miasta, prowadzące do wytwarzania nowej, pozytywnie odbieranej jakości przestrzeni.

Na terenach zieleni, w ramach terenów ogólnodostępnych, skupiły się najważniejsze usługi sportu i rekreacji. Ponadto wskutek intensywnego rozwoju miasta i dynamicznych procesów urbanistycznych następuje niekontrolowane i widoczne wypieranie funkcji przyrodniczej przez funkcję mieszkaniową. Działania te mają miejsce na północy miasta, na terenach rolniczych Moraska, a także w pobliżu dolin rzek, m.in. Bogdanki, Głuszynki i Michałówki, Strumienia Junikowskiego.

Poznań podzielony jest na 42 jednostki pomocnicze – osiedla. W obiegowej świadomości mieszkańców często używany jest jeszcze dawny administracyjny podział miasta (obowiązujący od początku lat 90.) na 5 dzielnic: Grunwald, Jeżyce, Stare Miasto, Wilda (część lewobrzeżna) oraz Nowe Miasto (część prawobrzeżna). Struktura funkcjonalno-przestrzenna, ukształtowana w nawiązaniu do doliny Warty i Cybiny, charakteryzuje się koncentracją istotnych funkcji miastotwórczych w części lewobrzeżnej. Analiza procesu przestrzennego rozwoju Poznania dowodzi, że Poznań znajduje się obecnie w fazie suburbanizacji – na obszarach peryferyjnych powstają nowe osiedla, centra mieszkaniowe oraz centra handlowo-usługowe. Jest to zjawisko niepokojące, ponieważ z punktu widzenia współczesnych poglądów na zrównoważony i trwały rozwój przestrzeni zurbanizowanych, za podstawowy warunek rozwoju lokalnego uznaje się stabilizację oraz rozwój jakościowy obszarów centralnych i śródmiejskich, przy uwzględnieniu konieczności ograniczania rozwoju obszarów peryferyjnych. W Poznaniu udało się zatrzymać handel i usługi w centrum miasta (ul. Półwiejska, Kupiec Poznański, Stary Browar, Galeria MM).

3.1.4 Struktura przestrzeni historyczno-kulturowej

Miasto Poznań cechuje bogata, skomplikowana struktura przestrzeni historyczno-kulturowej, o stosunkowo czytelnym układzie, a jej główny element planistyczny stanowi rzeka Warta. Analiza struktury przestrzennej miasta pozwala na identyfikację specyficznych krajobrazów kulturowych, obejmujących krajobraz naturalny, wczesnego osadnictwa, lokacji miasta, krajobraz miasta w murach, krajobraz po likwidacji umocnień, miasto-twierdzę, krajobraz po defortyfikacji, krajobraz dwudziestolecia międzywojennego oraz krajobraz powojenny. Do głównych elementów przestrzeni historyczno-kulturowej zaliczyć należy przede wszystkim:

- dzielnice wielkomiejskie Poznania (Centrum, Wildę, Jeżyce, Grunwald, Piątkowo, Naramowice i Nowe Miasto),
- pas poforteczny (tzw. Ring Stübgena),
- zewnętrzny pas fortów,
- strukturalne kliny zieleni (ciągnące się wzdłuż Warty i jej dopływów do granic Śródmieścia),
- przestrzenie historyczno-kulturowe,
- miasta historyczne i przedmieścia (Ostrów Tumski, Śródka z Ostrówkiem i Komandorią, miasto lokacyjne w murach),
- dawny układ wsi i osad,
- historyczne zespoły zabudowy jedno- i wielorodzinnej,
- zespoły parkowe,
- zespoły poprzemysłowe,
- zespoły militarne,
- historyczną sieć komunikacyjną,
- linie kolejowe.

Ochrona konserwatorska realizowana jest w Poznaniu przez urzędy Miejskiego i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków i Archeologa Wojewódzkiego w formie wpisów do rejestru zabytków. Ochronie podlegają obszar Śródmieścia, forty zewnętrzne oraz niektóre zespoły parkowe i cmentarze poza strefą śródmiejską. Ponadto na terenie miasta wyznaczono tereny objęte strefami występowania znalezisk oraz strefami ochrony archeologicznej.

Poznań posiada liczne zabytki budownictwa świeckiego i sakralnego, reprezentujące wszystkie style i epoki historyczne – od wczesnośredniowiecznych do secesji i modernizmu. W dniu 1 października 2010 r. w rejestr zabytków

nieruchomych wpisanych było około 0,5 tys. obiektów zlokalizowanych w granicach administracyjnych miasta. W 2008 r. rozporządzeniem Prezydenta RP fragment miasta charakteryzujący się największą wartością historyczną uznany został za „Pomnik Historii”.

W 2012 r. przestrzeń historyczno-kulturalna Poznania wzbogaciła się o Rezerwat Archeologiczny „Genius Loci” na Ostrowie Tumskim. Ponadto do obecnie realizowanych przez miasto inicjatyw związanych z kształtowaniem przestrzeni historyczno-kulturalnej zaliczyć należy projekt restytucji zamku królewskiego na Wzgórzu Przemysła oraz budowę Interaktywnego Centrum Historii Ostrowa Tumskiego. Centrum – powstające w ramach realizowanego produktu turystycznego pn. „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu” – prezentującego historię rozwoju miasta od grodu pierwszych Piastów po współczesność – będzie w nowoczesny sposób prezentować historię Polski.

Struktura przestrzeni historyczno-kulturowej Poznania w znacznym stopniu kształtowana jest również poprzez rozsiane w przestrzeni miejskiej dzieła sztuki współczesnej. Najbardziej znanymi z nich są: zainstalowana w 2002 r. na Cytadeli wielofiguralna rzeźba „Nierozpoznani” Magdaleny Abakanowicz, odsłonięta w 2009 r. instalacja „Obszar obrazów efemerycznych” prof. Jana Berdyszaka, zlokalizowana przy ul. Święty Marcin i odsłonięty w 2010 r. pomnik Golema projektu Davida Černego. Ponadto dzieła sztuki współczesnej prezentowane są w licznych galeriach, m.in. Art. Stations – nowoczesnej galerii, łączącej funkcje muzealne z mecenatem i sprzedażą dzieł sztuki, realizującej program performatywny, wystawienniczy i multimedialny.

- niewystarczające uzbrojenie układu ulic w rejonach peryferyjnych.

Podstawowym środkiem transportu wykorzystywanym przez poznaniaków jest samochód oraz środki komunikacji miejskiej. Wskaźnik motoryzacji w mieście jest stosunkowo wysoki – na koniec 2012 r. wyniósł 530 samochodów osobowych na 1000 mieszkańców. Największa koncentracja ruchu występuje w Śródmieściu, szczególnie w centrum. Ścieżki rowerowe wytyczone w granicach administracyjnych miasta (łącznie 120,7 km długości, wg stanu na koniec 2012 r.), obejmują niespełna 12% sieci ulic miejskich. Transport rowerowy w Poznaniu zyskuje na znaczeniu, a turystyka rowerowa staje się coraz popularniejszą formą spędzania wolnego czasu.

Od ponad 130 lat działa na terenie Poznania i okolic Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne, przekształcone w 2000 r. w spółkę z o.o. W 2012 r. tabor komunikacji miejskiej obejmował 320 tramwajów (średni wiek techniczny 26 lat) oraz 320 autobusów (średni wiek techniczny 6 lat). W 1997 r. w Poznaniu oddano do użytku linię tramwajową – Poznański Szybki Tramwaj (PST), łączący centrum miasta z osiedlem mieszkaniowym Piątkowo. Rocznie z PST korzysta prawie 25,6 mln pasażerów. W sierpniu 2012 r. otwarto nową trasę tramwajową na Franowo o długości 2,5 km, łączącą pętlę na os. Lecha z zajezdnią Franowo. W ostatnich latach notuje się systematyczne zmniejszanie liczby korzystających z usług komunikacji miejskiej, spowodowane przede wszystkim rozwojem motoryzacji – w 2011 r. z usług MPK skorzystało 212,3 mln pasażerów.

Plany rozwoju Poznania zakładają objęcie preferencjami komunikacji zbiorowej oraz ruchu rowerowego i pieszego, przy jednoczesnym wprowadzeniu ograniczeń dla ruchu samochodowego, szczególnie w centrum miasta.

3.1.5 Transport

Obecny układ sieci transportowej w centrum Poznania, opierający się na planach przestrzennych z XIX w. przebiega wokół średniowiecznej części miasta i pozostaje niezmieniony do dzisiaj. W obsłudze centrum ważną rolę komunikacyjną i strukturalną spełnia układ obwodowych ulic zbiorczych, stanowiących tzw. Ring Stübena. Dopełnieniem historycznego układu ulic jest zrealizowana po XIX w. sieć ciągów komunikacyjnych, którą opracowano opierając się na wlotach dróg krajowych i wojewódzkich, trzech obwodowych „ramach” ulicznych oraz niedawno ukończonej autostradzie A-2.

Do głównych problemów związanych z miejskim systemem transportowym należą:

- nadmierne zatłoczenie ulic,
- niewystarczająca liczba miejsc parkingowych, szczególnie w centrum miasta,

3.2 Sfera społeczno-demograficzna

3.2.1 Charakterystyka demograficzna

Poznań jest piątym pod względem liczby ludności miastem Polski. Na koniec 2011 r. zamieszkiwało w nim 553,6 tys. osób, co stanowiło 1,4% ludności kraju oraz 16,0% mieszkańców województwa wielkopolskiego. Średnia gęstość zaludnienia w mieście ukształtowała się na poziomie 2 114 os./km², podczas gdy wartość tego wskaźnika dla kraju wyniosła 123 os./km². Według prognozy demograficznej, liczba ludności Poznania w najbliższych latach ulegać będzie systematycznemu zmniejszaniu, by w 2030 r. osiągnąć wartość 506,5 tys. mieszkańców.

Liczebność mieszkańców Poznania malała systematycznie od roku 1990, co było rezultatem ujemnego przyrostu naturalnego, związanego m.in. z transformacją modelu rodziny, lub też ujemnego salda migracji, spowodowanego wzmożonym procesem suburbanizacji na terenie metropolii poznańskiej. Od 2006 r. współczynnik przyrostu naturalnego charakteryzuje wartość dodatnia, natomiast ujemne saldo migracji należy do najmniej korzystnych spośród największych miast w Polsce.

W strukturze płci mieszkańców wyraźnie dominują kobiety – w 2000 r. wskaźnik feminizacji w mieście osiągnął wartość 115 i od tego czasu utrzymuje się na niezmiennym poziomie. W ciągu ostatnich 20 lat miasto Poznań charakteryzował stały wzrost średniej długości życia – w 2011 r. mężczyźni żyli przeciętnie 74,9 lat, a kobiety 6,5 roku dłużej. Strukturę wiekową ludności cechuje znacząca przewaga osób w wieku produkcyjnym (blisko 2/3 ogólnej liczby ludności), przy czym zaobserwować można systematyczny wzrost udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Świadczy to o starzeniu się społeczności miejskiej i może mieć w przyszłości negatywny wpływ na rynek pracy (wysoki wskaźnik obciążenia ekonomicznego ludności), szkolnictwo oraz system opieki społecznej. Ponadto prognozowane zmniejszenie liczby podatników prawdopodobnie przyczyni się do znacznego pogorszenia sytuacji ekonomicznej miasta. Reasumując, obecne procesy demograficzne i ich przyszłe efekty, ujęte w prognozach rozwoju demograficznego, ocenić należy jako niekorzystne oraz stanowiące zagrożenie dla rozwoju miasta. Sytuacja jednak wygląda zupełnie inaczej z punktu widzenia aglomeracji poznańskiej.

3.2.2 Rynek pracy

W 2011 r. w Poznaniu pracowało 235 tys. osób, tj. o 10,5 tys. więcej niż w 2005 r. Na 1000 mieszkańców przypadało 424 pracujących – o 29 więcej niż 6 lat wcześniej. Udział zatrudnienia w sektorze prywatnym ustabilizował się na poziomie ok. 65%.

Od początku lat 90. XX w. stopa bezrobocia w Poznaniu jest nie tylko najniższą w województwie, ale także, obok Warszawy, najniższą w Polsce. W grudniu 2012 r. jej wartość wyniosła 4,2%, co stanowiło 3-krotnie mniej od średniej dla Polski. Według rejestru Powiatowego Urzędu Pracy w Poznaniu, na koniec 2012 r. bez pracy pozostawało 13,7 tys. osób, w tym 7,1 tys. kobiet. Prawo do zasiłku posiadało jedynie 22% osób niezatrudnionych. Ponad 23% osób pozostających bez pracy legitymowało się wykształceniem wyższym, a co czwarty bezrobotny posiadał wykształcenie co najwyżej gimnazjalne lub podstawowe. Największe problemy ze znalezieniem zatrudnienia miały osoby młode, w wieku od 25 do 34 lat.

3.2.3 Poziom życia

Informacji na temat kondycji finansowej poznańskich gospodarstw domowych dostarczyło badanie ankietowe przeprowadzone w październiku 2009 r. na zlecenie Urzędu Miasta Poznania. Badanie zrealizował Urząd Statystyczny w Poznaniu, obejmując techniką bezpośredniego wywiadu blisko 1,5 tys. losowo wybranych gospodarstw domowych. Z analizy struktury dochodów wynika, iż głównym źródłem dochodu poznańskich gospodarstw domowych była wówczas praca najemna (66%) przede wszystkim na stanowisku nierobotniczym (38,7%). Dochody z prowadzenia własnej działalności gospodarczej (poza indywidualnym gospodarstwem rolnym) były źródłem utrzymania dla 13% gospodarstw domowych, a z rent i emerytur utrzymywało się 17,1% gospodarstw. Znikomy udział stanowiły dochody ze świadczeń socjalnych, takich jak zasiłki pomocy społecznej, zasiłki dla bezrobotnych, alimenty (1,4%) oraz pozostałe dochody z innych źródeł, jak wynajem, dary itd. (2,3%).

Pod względem wysokości wynagrodzeń Poznań od lat zajmuje 4. pozycję wśród miast wojewódzkich. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w poznańskich przedsiębiorstwach w trzech kwartałach 2012 r. wyniosło 4,1 tys. zł (w analogicznym okresie 2011 r. wynosiło 4,0 tys. zł) i było o 21,2% wyższe od przeciętnego wynagrodzenia w województwie wielkopolskim oraz o 11,2% wyższe od średniego wynagrodzenia w kraju. Pracownicy zatrudnieni w przedsiębiorstwach sektora publicznego otrzymywali wynagrodzenia o 21,9% wyższe niż osoby zatrudnione w sektorze prywatnym. Najlepiej opłacani byli pracownicy zatrudnieni w przemyśle (5,1 tys. zł) i budownictwie (4,3 tys. zł). Wysokość przeciętnej emerytury i renty brutto wynosiła w 2011 r. 1,8 tys. zł (w 2010 r. 1,7 tys. zł), a ze świadczeń Zakładu Ubezpieczeń Społecznych skorzystało ponad 130 tys. osób, tj. ok. 24% mieszkańców Poznania. Ponad połowę świadczeniobiorców stanowili emeryci, 13% – osoby utrzymujące się ze świadczeń rentowych z tytułu niezdolności do pracy, a 16% – z tytułu rent rodzinnych.

Według danych Urzędu Statystycznego w Poznaniu przeciętny poznanianin przeznaczał około 29% wydatków na zakup żywności, a 25% – na opłaty za użytkowanie mieszkania i nośniki energii.

Wyznacznikiem poziomu ubóstwa jest wysokość dochodu nieprzekraczająca 351 zł na osobę w gospodarstwach wielorodzinnych i 477 zł na osobę w gospodarstwach jednoosobowych. Dochód ten uprawnia do korzystania z różnych form świadczeń pomocy społecznej. W 2012 r. głównymi przyczynami korzystania ze świadczeń pomocy społecznej były: długotrwała i ciężka choroba (7,4 tys. rodzin) oraz ubóstwo (5,8 tys. rodzin) i bezrobocie (4,3 tys. rodzin). Łącznie pomocą społeczną w mieście objęto 13,8 tys. rodzin.

W roku 2010 mieszkańcy Poznania ocenili swoje możliwości finansowe na poziomie przeciętnym. Pomimo to odnotowana w tym czasie wartość wskaźnika zintegrowanego (2,90) była nieznacznie niższa od najwyższej wartości w 2008 r. (2,93).

3.2.4 Przestępczość i poczucie bezpieczeństwa

Zagrożenie przestępczością w Poznaniu badane w długim okresie wzrasta. Wskaźnik zagrożenia przestępczością, mierzony liczbą stwierdzonych przestępstw w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców, wyniósł w 2011 r. 4 863. Oznacza to, że od 1995 r. jego wartość zwiększyła się blisko dwukrotnie. Jednak należy podkreślić, że od roku 2000 wskaźnik ten systematycznie maleje. Od kilku lat wzrasta liczba przestępstw narkotykowych, a zmniejsza się liczba przestępstw kryminalnych w kategoriach najbardziej wpływających na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców, tj. zabójstw, gwałtów, kradzieży z włamaniem, rozbojów, uszkodzeń ciała. Ogólna wykrywalność sprawców wynosi ok. 56%.

Poziom poczucia bezpieczeństwa mieszkańców miasta uzależniony jest od pory dnia oraz dzielnicy. W ciągu dnia poznaniacy czuli się raczej bezpiecznie (średnia ocena wyniosła 3,67/5,00, co stanowi najwyższy jak dotąd wynik), natomiast poziom bezpieczeństwa wieczorem i w nocy ocenili jako przeciętny (2,76/5,00).

3.2.5 Mieszkalnictwo

Na koniec grudnia 2012 r. w Poznaniu zlokalizowanych było 242,8 tys. mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 15,7 mln m². Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła 64,5 m², co stanowiło wartość o 5,6 m² większą w stosunku do 2000 r. Na jedno mieszkanie przypadało średnio 2,45 osób oraz 3,5 izby. Ponad 80% poznaniaków zamieszkiwało budynki wielorodzinne. 38% mieszkań zlokalizowanych w Poznaniu powstało do 1970 r., 42,0% – w latach 1971-1990, a 20,0% wybudowano w latach 1991-2012.

W strukturze własności zasobów mieszkaniowych dominują zasoby należące do osób fizycznych (56%) i spółdzielni mieszkaniowych (35,6%), a zasoby komunalne stanowią niecałe 5,7%. Około 90% mieszkań w Poznaniu stanowi własność prywatną, na co znaczny wpływ miała prowadzona w ostatnich latach sprzedaż mieszkań komunalnych, Skarbu Państwa, spółdzielczych i zakładowych.

Większość poznańskich mieszkań w 2011 r. zaopatrzonych było w łazienkę (97,6%), posiadało możliwość korzystania z wody bieżącej (97,8%), ciepłej wody bieżącej (91,8%) oraz gazu sieciowego (60,5%). Ponadto 97,1% mieszkań

zaopatrzonych było w przyłącze kanalizacyjne, 79,5% w centralne ogrzewanie zbiorowe lub indywidualne, natomiast 8% mieszkań posiada indywidualne ogrzewanie węglowe.

Stan techniczny zasobów mieszkaniowych jest zróżnicowany i zależy od wieku budynków, materiałów, z jakich je wykonano, oraz wyposażenia w urządzenia techniczne. Utrzymanie zasobów mieszkaniowych w pełnej sprawności technicznej wymaga angażowania znacznych środków finansowych na remonty, modernizacje i inwestycje oraz na usuwanie awarii, przeprowadzenie obowiązkowych rocznych i pięcioletnich przeglądów stanu technicznego.

Poważnym problemem jest postępująca dekapitalizacja budynków powstałych przed 1945 r. (kamienice prywatne i komunalne).

W strukturze nieruchomości najbardziej widoczne zmiany w odniesieniu do stanu technicznego zachodzą na budynkach wspólnot mieszkaniowych. Wspólnoty mieszkaniowe coraz częściej korzystają z zewnętrznych źródeł finansowania remontów. Do źródeł tych należy np. wynajem lub sprzedaż części nieruchomości wspólnej, kredyty bankowe, zwłaszcza tzw. kredyty termomodernizacyjne i inwestycyjne udzielane na preferencyjnych warunkach. Istotny jest tu sposób podejmowania decyzji w formie uchwał, które są integralną wolą większości właścicieli. Powoduje to, że ten segment rynku nieruchomości najlepiej radzi sobie z zadaniami remontowymi podnoszącymi energooszczędność i estetykę budynku oraz funkcjonalność terenów przyległych.

Coraz większych nakładów na generalne remonty i modernizacje wymagają również budynki spółdzielcze wybudowane przed 30 laty z materiałów o niskiej jakości i dużej przenikalności cieplnej.

Według badań przeprowadzonych przez Centrum Badania Jakości Życia w 2008 r., osoby mieszkające w Poznaniu deklarowały wysoki poziom zadowolenia ze stanu technicznego, wyposażenia oraz wielkości swoich mieszkań. Te aspekty pozytywnie oceniło powyżej 70% mieszkańców, natomiast najgorzej w sferze mieszkalnictwa postrzegane były warunki zabawy dla dzieci w pobliżu domu.

W ciągu ostatnich kilku lat część budynków komunalnych zostało poddanych kompleksowemu remontowi lub renowacji, a 80% objęto pracami remontowymi, termomodernizacyjnymi lub programem renowacji. W Poznaniu brakuje tańszych w eksploatacji mieszkań socjalnych o obniżonym standardzie. Miasto nie dysponuje także wystarczającą liczbą wolnych lokali mieszkalnych dla osób niebędących w stanie zapewnić ich sobie samodzielnie (m.in. osobom z domów dziecka, mieszkańcom z wypowiedzeniem umowy najmu, mieszkańcom prywatnych kamienic, którym właściciele wypowiedzieli umowy najmu, osobom ubogim, bezdomnym czy eksmitowanym). W celu poprawy sytuacji od 2004 r. zwiększono intensywność budowy mieszkań komunalnych.

W ostatnich latach najwięcej nowych mieszkań oddają do użytku prywatni developerzy oraz osoby prywatne. Rynek inwestorów nowego budownictwa mieszkaniowego tworzy około 50 prywatnych developerów oraz inwestorzy indywidualni. W okresie 2002 – 2012 w Poznaniu przekazano do użytku 33,9 tys. nowych mieszkań.

3.2.6 Ochrona zdrowia

Infrastruktura ochrony zdrowia podstawowej opieki zdrowotnej jest wystarczająca i rozłożona równomiernie na terenie miasta – większość placówek znajduje się w odległości poniżej 1 km od miejsca zamieszkania pacjenta. Ocena systemu opieki zdrowotnej w odczuciu poznanianów była zróżnicowana. Na poziomie przeciętnym postrzegane były możliwości leczenia w ramach ubezpieczenia zdrowotnego, natomiast znacznie lepiej oceniono indywidualne doświadczenia z rzeczywistą pomocą otrzymaną w ramach leczenia publicznego od lekarzy rodzinnych, stomatologów czy lekarzy specjalistów.

3.2.7 Edukacja

Poznań jest jednym z głównych ośrodków akademickich w kraju – na 28 poznańskich uczelniach (w tym 8 państwowych) studiuje ponad 130 tys. studentów. Na każde 1000 osób zamieszkujących w mieście przypada ok. 240 studentów, co stanowi jedną z najwyższych wartości w skali kraju. Największą poznańską uczelnią jest Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, na którym kształcą się blisko co trzeci student. Kadra akademicka poznańskich uczelni liczy ponad 8 300 osób, z czego prawie 1/8 to naukowcy z tytułem profesora. Corocznie poznańskie szkoły wyższe opuszcza ponad 35 tys. absolwentów.

Pozytywną bądź wyróżniającą akredytację państwową lub środowiskową, potwierdzającą wysoką jakość kształcenia, posiadają kierunki na różnych poziomach nauczania wszystkich poznańskich uczelni publicznych oraz części uczelni niepublicznych.

Profil nauczania szkół wyższych zlokalizowanych w mieście jest bardzo szeroki i obejmuje ponad 200 kierunków. W ostatnich latach możemy zaobserwować coraz większe skorelowanie kierunków kształcenia z potrzebami rynku pracy oraz wciąż rosnącą internacjonalizację przez tworzenie programów z obcym językiem wykładowym.

W 2012 r. system edukacji szkolnej w Poznaniu obejmował 388 szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, do których uczęszczało

70,0 tys. dzieci, młodzieży i dorosłych. Ponadto funkcjonowało 76 szkół policealnych, w których naukę pobierało 10,4 tys. osób. W latach 2009 – 2012 liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych zmniejszyła się o 0,2 tys., a szkół ponadgimnazjalnych o 3,9 tys. Ogólna ocena poziomu edukacji w poznańskich szkołach dokonana przez mieszkańców Poznania kształtuje się na poziomie dobrym.

Jeszcze do niedawna głównymi problemami systemu edukacji w Poznaniu były: niedostateczna i rozproszona baza lokalowa, braki w wyposażeniu w nowoczesny sprzęt niezbędny do pracy naukowej i dydaktycznej, utrudniony dostęp studentów niepełnosprawnych do niektórych starszych budynków oraz brak elastyczności w dostosowaniu kierunków kształcenia do zmian na rynku pracy. Obecnie sytuacja ta ulega zmianie poprzez dynamiczny przyrost nowoczesnej bazy lokalowej.

3.2.8 Kultura, sport i rekreacja

Poznań jest jednym z ważniejszych ośrodków kulturalnych kraju, charakteryzującym się dużą dynamiką i różnorodnością życia artystycznego. Nieprzerwany ciąg przedsięwzięć kulturalnych obejmuje zarówno koncerty muzyki dawnej i współczesnej, festiwale teatralne i filmowe, jak i projekty kulturalne związane ze sztuką o charakterze lokalnym, regionalnym, krajowym i międzynarodowym. Rokrocznie organizowane są w Poznaniu także liczne imprezy związane z edukacją kulturalną i artystyczną oraz imprezy masowe.

Życie artystyczne w Poznaniu to m.in.: 9 teatrów i instytucji muzycznych, kilkadziesiąt galerii i 19 placówek muzealnych. Do najważniejszych z nich należą: Teatr Polski, Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego, Teatr Ósmego Dnia, Teatr Animacji, Teatr Wielki, Teatr Muzyczny, Estrada Poznańska, Polski Teatr Tańca, Filharmonia Poznańska im. Tadeusza Szeligowskiego, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia Amadeus, Chór Chłopiacy i Męski Poznańskiej Filharmonii w Poznaniu „Poznańskie Słowiki”, Poznański Chór Chłopiacy, Poznański Chór Katedralny, Galeria Miejska „Arsenał” oraz Centrum Kultury „Zamek”. Pod koniec 2012 r. funkcjonowało w Poznaniu 12 kin, w tym 5 multipleksów kinowych. Największą biblioteką Poznania, a jednocześnie najstarszą biblioteką publiczną w kraju, jest Biblioteka Raczyńskich, obejmująca swym księgozbiorem blisko 1,8 mln woluminów. W 2012 r. bibliotekę odwiedziło ponad 981 tys. osób, którym udostępniono 2,3 mln pozycji.

Baza sportowo-rekreacyjna miasta obejmuje ponad 900 obiektów, wśród których znajduje się: 14 pływalni krytych oraz 6 kąpielisk i pływalni odkrytych, 10 stadionów, 489 boisk, 189 hal i sal sportowych, 5 kręgielni, 6 strzelnic, 13 przystani, 135 kortów tenisowych, 23 korty do squasha, hipodrom, pole

golfowe, 3 ściany wspinaczkowe, 2 skateparki, a także tory: łuczniczy, regatowy, samochodowy, saneczkowy oraz stok narciarski i kolejka górską. Odbywają się na nich liczne imprezy sportowe o zasięgu lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (głównie kajakarskie, wioślarskie i hipiczne). W 2011 r. zakończono budowę dwóch największych obiektów sportowych: Stadionu Miejskiego użytkowanego przez KKS Lech oraz kompleksu sportowo-rekreacyjnego „Termy Maltańskie”. Powstaje także coraz więcej małych, lokalnych obiektów sportowo-rekreacyjnych, w budowie których partycypują samorządy osiedlowe. Wciąż brak dostatecznej liczby obiektów dostępnych dla mieszkańców nie zrzeszonych w klubach sportowych i niekorzystających z oferty zajęć płatnych w prywatnych klubach fitness.

W 2012 r. w Poznaniu odbyły się rozgrywki Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012™. Na Stadionie Miejskim odbyły się trzy mecze fazy grupowej (tj. Irlandia-Chorwacja, Włochy-Chorwacja, Włochy-Irlandia), które z trybun obejrzało łącznie ponad 114 tys. kibiców. Sportowe emocje związane z UEFA EURO 2012™ przeżywało w stolicy Wielkopolski 70 tys. Irlandczyków, 40 tys. Chorwatów, 15 tys. Włochów i ok. 5 tys. kibiców z innych krajów. Funkcjonującą 24 dni poznańską Strefę Kibica odwiedziło łącznie ponad 706 tys. osób.

3.2.9 Zaangażowanie społeczności lokalnej i działalność urzędów w ocenie mieszkańców

Od 1 stycznia 2011 r. na terenie Poznania, po przeprowadzonej rok wcześniej przez Radę Miasta Poznania reformie kompetencyjnej, finansowej i terytorialnej jednostek pomocniczych, zaczęły funkcjonować 42 osiedla, obejmujące całą powierzchnię miasta. Obecnie w radach osiedli działa 678 radnych osiedlowych, wybranych przez mieszkańców w wyborach przeprowadzonych w dniu 20 marca 2011 r. na 4-letnią kadencję. Poznaniacy wykazują bardzo silne przywiązanie do swojego miasta – ponad połowa mieszkańców wyraziła wysokie poczucie związku z miastem jako całością.

W programie aktywności obywatelskiej ważną rolę pełni kilkaset organizacji pozarządowych, współpracujących z jednostkami samorządowymi poprzez współuczestnictwo w organizacji i dofinansowaniu przedsięwzięć z zakresu: pomocy społecznej i rehabilitacji osób niepełnosprawnych, profilaktyki i promocji zdrowia oraz rozwiązywania problemów alkoholowych, kultury fizycznej i sportu; upowszechniania turystyki; realizacji projektów kulturalnych i promocji kultury, edukacji kulturalnej oświaty i wychowania, ochrony zabytków oraz poradnictwa konsumenckiego. W 2011 r. miasto, w ramach realizacji Rocznego Programu Współpracy Miasta z Organizacjami Pozarządowymi, dofinansowało blisko 328 fundacji, organizacji, towarzystw, stowarzyszeń, kościołów i parafii, klubów sportowych oraz różnych związków. Największą aktywność wykazały organizacje

zajmujące się organizacją imprez i zajęć sportowych, pomocą społeczną i ochroną zdrowia oraz kulturą i sztuką.

3.3 Sfera ekonomiczna

3.3.1 Profil gospodarczy miasta

W ostatnich latach Poznań charakteryzował się dynamicznym wzrostem produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca. W 2010 r. na obszarze miasta wytworzono dobra i usługi o łącznej wartości 72,7 tys. zł na osobę, co stanowiło wartość o 2,9 tys. zł wyższą niż w 2009 r. Wartość dodana brutto (WDB) wytworzona w tym roku na terenie miasta stanowiła 2,8% wartości produktów, wyrobów i usług wytworzonych w kraju. Analiza struktury ekonomicznej Poznania pozwala zauważyć, że 71,3% WDB wytworzone zostało przez sektor usług (obejmujący przede wszystkim handel, usługi finansowe oraz edukacyjne i rynek nieruchomości), 28,6% stanowiło rezultat działalności sektora przemysłu i budownictwa, a jedynie 0,1% wartości WDB pochodziło z sektora rolniczego.

Strukturę zatrudnienia charakteryzuje wyraźna dominacja sektora trzeciego – w usługach pracuje 77% mieszkańców Poznania. W przemyśle i budownictwie zatrudnionych jest 22% ogółu pracujących, natomiast sektor rolniczy skupia 1% osób zatrudnionych. Pracujący na terenie Poznania stanowią 22% ogółu pracujących w województwie wielkopolskim.

30 czerwca 2012 r. w systemie REGON zarejestrowanych było 100,1 tys. podmiotów gospodarczych (wzrost o ok. 0,6 tys. w stosunku do grudnia 2011 r.), co stanowiło 26,4% wszystkich podmiotów zarejestrowanych w województwie wielkopolskim i 2,6% w kraju. W sektorze prywatnym prosperowało 98,5 tys., a w sektorze publicznym 1,6 tys. W strukturze podmiotów gospodarczych bardzo wyraźnie dominowała grupa mikro- i małych przedsiębiorstw (do 49 pracowników), które stanowiły około 99% firm zarejestrowanych w systemie REGON. Przedsiębiorstwa średniej wielkości (do 249 pracowników) obejmowały 0,8% firm działających w Mieście, natomiast pozostałe 0,1% stanowiły firmy duże (powyżej 250 pracowników). Do największych poznańskich pracodawców należały przede wszystkim firmy działające w branży produkcyjnej, budownictwie, transporcie i gospodarce magazynowej, pośrednictwie finansowym, edukacji, ochronie zdrowia i administracji.

3.3.2 Innowacyjność

W granicach administracyjnych miasta zlokalizowanych jest, poza uczelniami wyższymi, blisko 50 jednostek ukierunkowanych przede wszystkim na działalność badawczą, wdrożeniową i naukową. Jednostki te zatrudniają łącznie około 12 tys. osób, posiadających szczególnie wysokie kwalifikacje w zakresie takich dziedzin jak biotechnologia, genetyka, informatyka, badania operacyjne i ich zastosowanie w praktyce. Ośrodki badawcze zlokalizowane w granicach administracyjnych miasta biorą udział w międzynarodowych projektach z zakresu biotechnologii, bioinżynierii, nanotechnologii czy technologii informacyjnej. Należy podkreślić, że bardzo dynamicznie rozwijają się w Poznaniu firmy działające w tzw. sektorze kreatywnym, obejmującym poza uczelniami wyższymi i jednostkami naukowo-badawczymi technologie informatyczne, usługi w zakresie architektury, sztuki i mediów, rzemiosło, usługi finansowe, biznesowe i prawne. Nakłady na działalność inwestycyjną w przemyśle wyniosły w 2010 r. ponad 390 mln zł, z czego około 60% związane było z zakupami inwestycyjnymi, a jedynie 5% przeznaczono na działalność badawczą i rozwojową. Do najbardziej innowacyjnych gałęzi przemysłu należała produkcja samochodów oraz pozostałych środków transportu, produkcja wyrobów chemicznych, produkcja z gumy i tworzyw sztucznych, natomiast najmniejszą liczbę nowych produktów i usług wprowadzanych było przy produkcji artykułów spożywczych i napojów.

Na wytworzenie powiązań między podmiotami sektora naukowego a gospodarczego istotnie wpływa działalność Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego afiliowanego przy Fundacji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznańskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego, zlokalizowanego w podpoznańskim Suchym Lesie, Parku Technologicznego Nickel Technology oraz międzyuczelnianego Centrum Nanobiomedycznego. W celu wsparcia działalności innowacyjnej realizowany był projekt „Budowa Wielkopolskiego Systemu Innowacji”. Także poznańskie szkoły wyższe (Uniwersytet im. A. Mickiewicza i Politechnika Poznańska) oraz placówki naukowo-badawcze (m.in. Instytutu Logistyki i Magazynowania) prowadzą centra innowacji i transferu technologii. W Poznaniu powstało także pierwsze w Polsce Centrum Innowacji Microsoft jako wspólny projekt firmy Microsoft, Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowo oraz Politechniki Poznańskiej. Jednym z głównych celów tego ośrodka jest wspieranie innowacyjnych rozwiązań i technologii w zakresie bezpieczeństwa informatycznego. W najbliższym czasie otwarte zostanie Wielkopolskie Centrum Zaawansowanych Technologii. Inwestycja jest wspólną inicjatywą pięciu poznańskich uczelni: Uniwersytetu im. A. Mickiewicza, Uniwersytetu Ekonomicznego, Uniwersytetu Przyrodniczego, Uniwersytetu Medycznego, Politechniki Poznańskiej oraz Polskiej Akademii Nauk, Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich oraz Poznańskiego Parku Naukowo-Technologicznego. Celem przedsięwzięcia, którego koordynatorem jest

UAM, ma być stworzenie multidyscyplinarnego ośrodka badawczo-technologicznego, który skupiałby w jednym miejscu najlepszych specjalistów nauk technicznych, ścisłych oraz przyrodniczych.

W Poznaniu oprócz komercyjnych firm consultingowych działają organizacje typu non-profit, umożliwiające dostęp do informacji gospodarczej, kompleksowego wsparcia biurowego i księgowego oraz szerokiej oferty usług prawnych, doradczych i szkoleniowych.

Do głównych barier rozwoju przedsiębiorczości w Poznaniu zaliczyć należy:

- słabe powiązania integracyjne pomiędzy lokalnymi firmami,
- niezadowalający stopień innowacyjności w przedsiębiorstwach,
- niski poziom współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi,
- małą liczbę przedsiębiorstw wykorzystujących nowe technologie typu high-tech,
- słabą dostępność kredytów bankowych na rozwój działalności gospodarczej,
- zniechęcające procedury administracyjne,
- brak dostępu do pełnej informacji i wiedzy specjalistycznej, niezbędnej do prowadzenia własnej firmy,
- brak własnych środków finansowych lub zbyt wysoki koszt uzyskania środków zewnętrznych,
- nieznaną popyt na produkty innowacyjne,
- niedostateczną własną bazę rozwojową dla innowacyjności,
- brak informacji na temat nowych technologii,
- niedoskonałość przepisów prawnych.

3.3.3 Budownictwo

Branża budownictwa zatrudnia 6,5% ogółu pracujących w Poznaniu i obejmuje prawie 9,7 tys. podmiotów gospodarczych, które w większości (99,6%) należą do sektora prywatnego. Walorem budownictwa w Poznaniu jest stworzenie po roku 1990 znacznej ilości powierzchni dla chłonnego rynku mieszkaniowego, jak i realizacja kilku znaczących architektonicznie obiektów, podnoszących jakość przestrzeni miejskiej. Obszar inwestycji budowlanych obejmuje prawie wyłącznie nowe budownictwo, a tylko w niewielkim stopniu odnowę starych zasobów.

3.3.4 Handel

Na koniec 2012 r. całkowita podaż nowoczesnej powierzchni handlowej wyniosła 520 tys. m², z czego blisko 15% stanowiły specjalistyczne centra handlowe. Poznań i sąsiednie gminy należą do krajowej czołówki pod względem koncentracji handlu wielkopowierzchniowego. W mieście działa 15 dużych centrów handlowo-usługowych, których ekspansja nastąpiła przede wszystkim pod koniec lat 90. W 2003 r. w Poznaniu wyznaczono 15 obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m², w tym: 7 w centrum miasta, a także na Franowie, Komandorii, Łacinie, Winogradach, Górczynie, Edwardowie. Większością z nich są już zainteresowani inwestorzy, reprezentujący zarówno kapitał krajowy, jak i zagraniczny. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w mieście brakuje dobrze zlokalizowanych i zintegrowanych wielofunkcyjnych centrów dzielnicowych średniej wielkości.

3.3.5 Turystyka

Oprócz turystyki wypoczynkowej i rekreacyjnej w Poznaniu – jako ośrodku metropolitalnym – rozwija się turystyka biznesowa (przede wszystkim kongresowa i targowa). Do największych atutów Poznania należy z pewnością dogodne położenie geograficzne, a także ogromne dziedzictwo historyczne, bogate życie kulturalne, dobrze rozwinięta baza sportowa, rekreacyjna, konferencyjna, noclegowa i gastronomiczna oraz systematycznie wprowadzany wizualny system informacji miejskiej. Do słabych stron Poznania hamujących rozwój turystyki w mieście zaliczyć należy zbyt małą ofertę rekreacji zimowej, małą liczbę hoteli, tanich obiektów noclegowych o dobrym standardzie oraz słabo rozwiniętą sieć dróg rowerowych.

Poznańska baza noclegowa w 2011 r. obejmowała 73 obiekty, dysponujące ponad 8 tys. miejsc, z których skorzystało 605,3 tys. turystów. W ostatnich latach standard poznańskich hoteli znacznie się podwyższył. Ponad połowa z nich umożliwiła zakwaterowanie na poziomie przynajmniej trzygwiazdkowym. Standard hoteli pięciogwiazdkowych oferowały Hotel Sheraton, City Park Residence oraz Blow up Hall 5050. W 2011 r. w samym centrum miasta został otwarty kolejny czterogwiazdkowy butikowy Hotel Kolegiacki, wykorzystujący na swoją działalność przestrzeń dwóch zabytkowych kamienic, a w 2012 r. czterogwiazdkowy hotel City Soley i trzygwiazdkowy Hotel Moderno.

W Poznaniu odbywają się liczne międzynarodowe i ogólnopolskie imprezy sportowe i kulturalne oraz konferencje naukowe, zwłaszcza medyczne. Miasto posiada ponad 300 sal konferencyjnych, mogących łącznie pomieścić ponad 30 tys. osób. Nadal brakuje jednak wyspecjalizowanego centrum kongresowego.

4. ZASADY FINANSOWANIA

Zasadnicze źródła finansowania działań rewitalizacyjnych w Miejskim Programie Rewitalizacji trzeciej edycji to: środki publiczne własne Miasta Poznania oraz środki publiczne zewnętrzne funduszy europejskich – Inicjatywy Jessica. Istnieje możliwość uzyskania dodatkowej pomocy finansowej na niektóre przedsięwzięcia rewitalizacyjne ze źródeł dodatkowych, zarówno publicznych własnych, jak i publicznych zewnętrznych, a także prywatnych.

4.1 Zasady finansowania rewitalizacji przez Miasto Poznań

Przedmiotem finansowania rewitalizacji mogą być:

- działania aktywizujące i integrujące społeczności miejskie w formie projektów kulturalnych i edukacyjnych;
- komunalne projekty inwestycyjne.

Inwestycje te mogą być finansowane w formie:

- dotacji na realizację Rocznych Programów Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi;
- dotacji z budżetu Miasta na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, realizowane za pośrednictwem Miejskiego Konserwatora Zabytków;
- zwolnień z podatku od nieruchomości budynków lub ich części, znajdujących się na obszarze miasta Poznania uznanym za pomnik historii z tytułu uchwały Rady Miasta Poznania⁹.

4.2 Zasady finansowania rewitalizacji poprzez Inicjatywę Jessica

Przedmiotem finansowania Inicjatywy JESSICA¹⁰ w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego¹¹ mogą być inwestycje miejskie wchodzące w skład przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które:

- ujęte są w Lokalnych Programach Rewitalizacji (w tym przypadku w Miejskim Programie Rewitalizacji);
- położone są na zdegradowanych obszarach miejskich wg kryteriów określonych w *Wytycznych w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 WRPO*. Istnieją trzy różne sposoby wyznaczania obszarów zdegradowanych (kryzysowych lub dysfunkcyjnych¹²). Inne kryteria przewidziano dla wyznaczania obszarów miejskich, inne dla obszarów przemysłowych i powojkowych, a jeszcze inne dla wyznaczania obszarów, na których mogłyby być wspierane inwestycje z zakresu mieszkalnictwa;
- spełniają wymogi podmiotowe określone w *Szczegółowym opisie priorytetów Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013*;
- spełniają wymogi kredytowe określone przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) i Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK).

Wsparcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie udzielane w formie pożyczki przez **Fundusz Rozwoju Obszarów Miejskich** prowadzony przez BGK.

Finansowane mogą być projekty umożliwiające zwrot zainwestowanego kapitału i spłatę zaciągniętej pożyczki, ale jednocześnie, ze względu na komponent społeczny, niemające możliwości uzyskania pełnego finansowania komercyjnego. Projekty finansowane będą za pomocą **preferencyjnych pożyczek udzielanych do 75% całkowitych kosztów kwalifikowanych projektu**. Okres spłaty pożyczki to maksymalnie 20 lat, z maksymalną karencją w spłacie kapitału do 4 lat. **Oprocentowanie** oparte jest na stopie referencyjnej NBP – obecnie **3,5%, pomniejszonej o tzw. wskaźnik społeczny**. W zależności od wpływu projektu na czynniki społeczne **wskaźnik przyjmuje wartość od 0 do 2 pp**.

Z uwagi na powyższe uwarunkowania, w celu uzyskania pożyczki z Inicjatywy JESSICA, pożądane jest konstruowanie projektów zawierających elementy

z utworzeniem Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich, na którego stworzenie została przeznaczona część środków programów operacyjnych. Fundusz ten wspierałby w formie zwrotnych pożyczek kompleksowe projekty mające na celu zrównoważony rozwój miast. Pieniądze zwrócone do funduszu byłyby inwestowane, by następnie zostać ponownie wykorzystane do finansowania projektów miejskich. JESSICA to nowa możliwość dostarczająca odnawialnych środków finansowych, ale i także pomoc ekspercka i administracyjna.

¹¹ Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013 obejmuje okres od 1 stycznia 2007 r. do 31 grudnia 2013 r. Działania realizowane w ramach WRPO finansowane są przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz przez środki krajowe – publiczne i prywatne. W celu wsparcia procesów rewitalizacji, w ramach WRPO, został wprowadzony Priorytet IV. Rewitalizacja obszarów problemowych, który dotyczy restrukturyzacji wybranych obszarów na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Cel ten będzie osiąganym między innymi poprzez wzmocnienie i odnowę ośrodków miejskich, a także rewitalizację wybranych obszarów problemowych. WRPO wymaga wpisania projektów rewitalizacyjnych do Lokalnego Programu Rewitalizacji jako kluczowego warunku uzyskania przez te projekty wsparcia finansowego ze środków UE.

¹² Te trzy pojęcia używane są zamiennie w *Wytycznych w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA¹² oraz Działania 4.2 WRPO*.

⁹ Uchwała Nr LXXVII/1167/V/2010 Rady Miasta Poznania z dnia 21 września 2010 r. w sprawie zwolnienia z podatku od nieruchomości budynków lub ich części, znajdujących się na obszarze miasta Poznania uznanym za pomnik historii zgodnie z treścią rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 28 listopada 2008 roku w sprawie uznania za pomnik historii „Poznań - historyczny zespół miasta” (Dz. U. z 2008 r. Nr 219, poz. 1401) lub posiadających indywidualny wpis do rejestru zabytków, w których wykonano remont elewacji.

¹⁰ JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas) jest instrumentem finansowym Komisji Europejskiej skierowanym na wsparcie zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich. Jest wspierana przez Europejski Bank Inwestycyjny oraz Bank Rozwoju Rady Europy. Wykorzystanie inicjatywy JESSICA w regionach wiązałoby się

komercyjne i społeczne, umożliwiających uzyskanie odpowiednich wskaźników finansowych. W województwie wielkopolskim podmiotem odpowiedzialnym za udzielenie pożyczki jest Bank Gospodarstwa Krajowego (pełniący funkcje Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich). Szczegółowe informacje dotyczące Inicjatywy JESSICA udostępnione zostały na stronie internetowej www.bgk.pl.

BGK rozpoczął nabór wniosków o udzielenie pożyczki na realizację miejskich projektów rewitalizacyjnych w ramach inicjatywy JESSICA w dniu 29 października 2010 r. Nabór wniosków ma charakter otwarty, tj. **do wyczerpania środków** przeznaczonych na realizację inicjatywy JESSICA w Wielkopolsce.

- programy tematyczne UE i granty UE.

4.3 Dodatkowe źródła finansowania rewitalizacji

Dodatkowe źródła finansowania rewitalizacji mogą pochodzić z wszystkich trzech grup środków: publicznych własnych (Miasto Poznań), publicznych zewnętrznych (budżet państwa, fundusze europejskie) oraz prywatnych. Dodatkowe środki finansowe mogą być pozyskane drogą budowania partnerstwa wokół przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Przykładowe, dodatkowe źródła finansowania:

a) ze środków krajowych:

- Fundusz Dopłat,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Fundusz Rozwoju Inwestycji Komunalnych,
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów,
- Krajowy Fundusz Kapitałowy,
- fundusze pożyczkowe,
- fundusze poręczeniowe,
- fundusze filantropijne,

b) ze środków europejskich:

- Fundusze Europejskie – zarówno w formie dotacji, jak i instrumentów zwrotnych,
- Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy,
- Szwajcarsko-Polski Program Współpracy,

5. IDENTYFIKACJA ZDEGRADOWANYCH OBSZARÓW MIEJSKICH (KRYZYSOWYCH)

5.1 Kryteria wyznaczenia obszarów kryzysowych

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 WRPO na lata 2007 – 2013 z dnia 26 kwietnia 2012 r.* obszary kryzysowe muszą być wyznaczone wg kryteriów odrębnie określonych dla:

- a) obszarów miejskich (prócz wymienionych w p. b),
- b) obszarów wsparcia przedsięwzięć z zakresu mieszkalnictwa,
- c) obszarów przemysłowych i powojkowych,

ad a) **Obszary miejskie** wyznaczono zgodnie z kryteriami stosowanymi w ramach ZPORR na lata 2004 – 2006, z zastosowaniem następujących wskaźników:

- wysokiego poziomu bezrobocia,
- wysokiego poziomu ubóstwa,
- wysokiego poziomu przestępczości,
- niskiego poziomu przedsiębiorczości.

W ww. przypadkach za stan kryzysowy uznano występowanie wartości, jednego z ww. wskaźników, mniej korzystnych niż średnie dla całego miasta na poszczególnych jego obszarach.

ad b) **Obszary wsparcia przedsięwzięć z zakresu mieszkalnictwa**, na których mogą być realizowane inwestycje mieszkaniowe, wyznaczono z zastosowaniem następujących wskaźników:

- wysokiego poziomu ubóstwa,
- wysokiego poziomu przestępczości,
- niskiego poziomu przedsiębiorczości,
- porównywalnie niskiego poziomu wartości zasobu mieszkaniowego.

W tych przypadkach za stan kryzysowy uznano występowanie wartości, jednocześnie trzech z ww. wskaźników, mniej korzystnych na

poszczególnych obszarach miasta niż wartość referencyjna określona dla województwa wielkopolskiego¹³.

ad c) **Obszary przemysłowe i powojkowe** uznano za obszary zdegradowane ze względu na stan budynków, wykluczenie z funkcjonalnej struktury miasta i ew. występowanie nieużytków.

5.2 Wyniki badań obszarów kryzysowych

Wyniki badań w zakresie problematyki społeczno-ekonomicznej miasta przyniosły w ramach dotychczasowych prac nad MPR interesujące wyniki – załączniki nr 2 i 3. Na tej podstawie dokonano ujęcia syntetycznego powyższych problemów. Wyniki syntetyczne w zakresie czynników społeczno-ekonomicznych otrzymano poprzez nałożenie czterech wskaźników stanów kryzysowych dotyczących obszarów miejskich (zob. załącznik nr 2.7.b), czterech wskaźników dotyczących przedsięwzięć mieszkaniowych (zob. załącznik nr 3.5.) oraz zwaloryzowanie intensywności ich występowania na obszarze miasta. Ze sporządzonego na tej podstawie rozkładu przestrzennego zjawisk wynika, że szczególna koncentracja problemów społeczno-ekonomicznych ludności występuje na obszarze śródmiejskim. Teren ten jest miejscem występowania wielu powiązanych ze sobą zjawisk. Występuje tu stosunkowo wysoki wskaźnik bezrobocia, duża liczba mieszkańców korzystających z pomocy z tytułu ubóstwa, mała liczba podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Z jednej strony jest to teren koncentracji zabytków kultury materialnej i usług centro-twórczych, z drugiej obszar, na którym występuje niski wskaźnik przedsiębiorczości wśród mieszkańców, duża liczba indywidualnych palenisk i kanalizacja ogólnospławna. Również istotnym stał się problem demograficzny, zarówno w zakresie zmian liczby ludności, jak i starzenia się społeczeństwa. Powyższe dane czynią z obszaru śródmiejskiego ośrodek kryzysowy. Jest to bariera wobec strategicznych planów Miasta Poznania, rozwoju w kierunku działań innowacyjnych i przekształceń społeczno-gospodarczych oraz czynnik blokujący właściwą aktywność inwestycyjną.

¹³ Szczegółowe informacje nt. realizacji przedsięwzięć z zakresu mieszkalnictwa określają Wytyczne Ministra Rozwoju Regionalnego w zakresie programowania działań dotyczących mieszkalnictwa z 13.08.2008 r.

6. OBSZARY OBJĘTE MIEJSKIM PROGRAMEM REWITALIZACJI - ZASADY ORGANIZACYJNE WSPARCIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

W Miejskim Programie Rewitalizacji wyznaczono dwie sfery wsparcia działań rewitalizacyjnych. Określają one w sposób ogólny formę wsparcia tych działań. Są to:

- zdegradowane obszary miejskie, których rewitalizacja będzie wspierana przez Miasto Poznań poprzez systematyczne działania aktywizujące i integrujące społeczności miejskie oraz komunalne projekty inwestycyjne;
- zdegradowane obszary miejskie oraz obszary przemysłowe i powojkowe, których rewitalizacja może być wsparta przez Inicjatywę Jessica¹⁴ i przez Miasto Poznań poprzez wybrane przedsięwzięcia społeczne i inwestycyjne.

6.1 Zdegradowane obszary miejskie wspierane przez Miasto Poznań poprzez systematyczne działania rewitalizacyjne: aktywizujące i integrujące społeczności miejskie oraz komunalne projekty inwestycyjne

Wyznaczenie tej strefy jest rezultatem założenia kontynuacji uchwalonych w 2006 r. dwóch dokumentów Miejskiego Programu Rewitalizacji, a sposób jej wyznaczenia, tj. ograniczenie zasięgu obszarów objętych wsparciem Miasta w MPR drugiej edycji jest efektem nowych uwarunkowań finansowania i organizacji rewitalizacji opisanych szczegółowo w p. 1 i 4.

Strefa ta obejmuje następujące obszary:

- A1) Śródka – Ostrów Tumski – Chwaliszewo** o pow. 87,2 ha w granicach pomiędzy: linią kolejową Poznań-Warszawa, ul. Podwale, ul. Jana Pawła II, rzeką Cybiną, w tym tzw. „kanałem ulgi”, zachodnią granicą tzw. Starego Koryta Warty oraz zachodnią granicą dawnego portu rzeczno (MPR – drugiej edycji obejmował obszar 154,9 ha),
- A2) Jeżyce** o pow. 29,7 ha w granicach pomiędzy: ul. Dąbrowskiego, Kraszewskiego, Bukowską oraz zachodnimi granicami parceli zlokalizowanych przy ulicy Polnej (MPR – drugiej edycji obejmował obszar 25,6 ha).

Ww. obszary pokazano na mapie w załączniku 4.

Zasięg obszarów objętych „Miejskim Programem Rewitalizacji – trzecia edycja” w stosunku do obszarów MPR drugiej edycji został zmieniony z uwagi na kryteria opisane w p. 1.3. Zmiany te dotyczą fragmentów terenów:

- Ostrowa Tumskiego, położonych po północnej stronie linii kolejowej Poznań-Warszawa, które wymagają urbanizacji, a których zagospodarowanie nie jest planowane w dającej się przewidzieć przyszłości,
- Łazarza i Jeżyc, położonych wzdłuż ciągu ulic Kraszewskiego, Szylinga, Matejki i Berwińskiego, na których w zasadzie zostały wyczerpane możliwości bezzwrotnego dofinansowywania przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji ze środków UE, a na których Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych z powodzeniem prowadzi renowację miejskich kamienic w tzw. zespole Maxa Johowa, w sąsiedztwie kompleksu apartamentowo-usługowego City Park (na obszarze powojkowym).

Na wskazanych obszarach (A1, A2), podobnie jak dotychczas, Miasto będzie inicjować i wspierać rewitalizację organizacyjnie i finansowo poprzez własne zadania oraz systematyczną pomoc udzielaną radom osiedli, stowarzyszeniom itp. w zakresie:

- przedsięwzięć aktywizujących i integrujących społeczności miejskie poprzez działania kulturalne, edukacyjne, informacyjne, konsultacyjne itp,
- drobnych usprawnień i działań porządkowych,
- komunalnych przedsięwzięć inwestycyjnych,
- działań organizacyjnych, programistycznych, planistycznych i projektowych.

Przedsięwzięcia realizowane w czasie obowiązywania dokumentów „Miejski Program Rewitalizacji – etap pilotażowy Śródka” oraz „Miejski Program Rewitalizacji – druga edycja”, obecnie realizowane i planowane do roku 2020 przedstawiono w zbiorczych zestawieniach w p. 6.1.3.; 6.1.4.

6.1.1 Obszar rewitalizacji ŚRÓDKA - OSTRÓW TUMSKI - CHWALISZEWO

6.1.1.1. Zasięg i podstawowe dane obszaru

Granice obszaru:

- od północy – linia kolejowa Poznań-Warszawa;
- od wschodu – ul. Podwale, ul. Jana Pawła II;
- od południa – rzeka Cybina, w tym. tzw. „kanał ulgi”;

¹⁴ JESSICA – zwrotne instrumenty finansowe. Szczegółowa informacja na temat inicjatywy Jessica: str. 10-13 Wytycznych w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013 – dostępne na stronie www.umww.pl

- od zachodu – zachodnia granica tzw. starego koryta Warty oraz zachodnia granica dawnego portu rzeczno-rybnego.

Powierzchnia obszaru: 87,2 ha.

Podstawowe dane dot. obszaru:

	Śródka	Ostrów Tumski	Chwaliszewo
Liczba istniejących budynków mieszkalnych	43	62	33
Liczba istniejących budynków mieszkalnych komunalnych	5	14	18
Liczba istniejących budynków mieszkalnych będących współwłasnością M. Poznania	2	0	0
Orientacyjna powierzchnia obszarów do zabudowania [ha]	2,6	0,3	0,8
Ludność – liczba mieszkańców	916	880	690
Liczba gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej	73	63	69
Przeciętny dochód miesięczny na osobę korzystającą z pomocy społecznej [zł]	581	439	421
Liczba bezrobotnych ogółem	20	8	23
Liczba bezrobotnych kobiet:	12	3	8
- do 25 lat:	1	2	3
- od 25 do 50 lat:	9	1	3
- powyżej 50 lat:	2	0	2
Liczba bezrobotnych mężczyzn:	8	5	15
- do 25 lat:	1	1	3
- od 25 do 50 lat:	5	2	6
- powyżej 50 lat:	2	0	3
Liczba zgłoszonych przestępstw ogółem	39	16	2
Liczba podatników PIT:	830	602	641
- do 25 lat	116	59	77
- od 25 do 65 lat	531	408	464
- powyżej 65 lat	183	135	100

Liczba podatników PIT nieprowadzących działalności gospodarczej	645	575	580
Średni miesięczny dochód na podatnika nieprowadzącego działalności gospodarczej [tys. zł]	1,4	1,8	1,4
Liczba podatników PIT prowadzących działalność gospodarczą	33	27	44
Średni miesięczny dochód na podatnika prowadzącego działalność gospodarczą [tys. zł]	8,4	7,8	6,4
Liczba podatników CIT	15	42	22
Średni miesięczny dochód na podatnika podatku CIT [tys. zł]	1,0	5,6	14,1
Liczba emerytów i rencistów	234	155	100
Przeciętna miesięczna emerytura i renta [tys. zł]	1,2	1,1	1,1

6.1.1.2. Uwarunkowania historyczne

Elementem łączącym historię **Ostrowa Tumskiego, Śródki i Chwaliszewa** jest rzeka Warta. Obszar Ostrowa Tumskiego i Śródki stanowi część rozlewiska Warty, do której z przeciwległych stron wpływały dwie rzeczki: Cybina i Bogdanka, przyczyniając się do powstania tego rozlewiska. Wniknięcie nurtów obu tych cieków spowodowało spowolnienie przepływu głównego nurtu Warty, co musiało sprzyjać osadzeniu się materiału, który niosła rzeka, powstawaniu łąk i wysepek, rozlicznych ramion rzeki, co z kolei pociągnąć za sobą musiało ciągłe meandrowanie głównego nurtu, poszukującego jak najprostszego przepływu. Procesy te spowodowały poszerzenie na odcinku rozlewiskowym stosunkowo wąskiej doliny Warty, do szerokości ok. 1,5 km (między wzgórzem Przemysła a wzgórzem reformackim). Mnogość odnóg Warty, łąk i wysepek tworzyło naturalny bród, ściągający ruch ze wschodu i zachodu. W układzie tym obronny gród powstały na jednej z wysp stanowił dla małego państwa plemiennego punkt graniczny, broniący naturalnej linii obronnej, jaką stanowiła Warta. Rola obronna grodu szybko ustąpiła kontrolnej, dla przechodzącego przez Poznań traktu. Jak wskazują znaleziska archeologiczne, rola Poznania niepomniernie wzrosła w momencie przyjęcia chrześcijaństwa. Większość badaczy skłania się do przekonania, że Poznań stał się głównym ośrodkiem tworzenia struktury kościelnej. Siłą rzeczy musiało to przynieść elementy stołeczności, objawiające się częstszymi i dłuższymi pobytami panującego z dworem. Tu znalazł swą stałą siedzibę

pierwszy polski biskup, powstała wielka kamienna katedra, tu pochowano pierwszego polskiego władcę, tworząc nekropolię rodu panującego.

Początkowo **Ostrów Tumski**, wbrew nazwie, nie był wyspą. Główny nurt Warty na wysokości Zagórza dość raptownie skręcał na zachód, opływając wyspę, później nazywaną Chwaliszewo. Teren Ostrowa był zintegrowany ze wschodnim brzegiem Warty od południowego wschodu. Jedynie Cybina opływała od południa Śródkę, skręcając na północ wykorzystywała dawne koryto wschodniego ramienia Warty. Wydaje się, że w pierwszym półtysiącleciu Poznania nastąpiła zasadnicza zmiana w ukształtowaniu systemu wodnego w mieście. Główny nurt Warty trwale skierował się na zachód, co spowodowało, że Ostrów Tumski stracił status rzeczywistej wyspy. Przywróciła mu go powojenna przebudowa systemu wodnego.

Jej ukształtowanie topograficzne w ciągu ponad tysiąca lat uległo zasadniczym przemianom. Na podstawie wykopalisk wiadomo, gdzie się znajdował i jak wyglądał gród. Znajdował się on mianowicie w miejscu obecnego kościoła Panny Marii, na rzucie zbliżonym do koła, o dość ograniczonej powierzchni, mieszczący przynajmniej palatium z kaplicą. Od wschodu było podgrodzie o owalnym narysie, które dość wcześnie wypełnił budynek katedry i zabudowania przypuszczalnie duchowieństwa. Kolejne podgrodzie znajdowało się na południe od opisanego układu, obszar dziś nazywany Zagórze, zakreślone ulicami Wieżową i Zagórze, słabo rozpoznane archeologicznie, choć wiadomo ze źródeł, że istniał tam, co najmniej od XII w., kościół św. Mikołaja, a cały zespół zabudowy w tymże stuleciu był otoczony obwarowaniami obronnymi z wieżami. Jeszcze jedno podgrodzie znajdowało się po północnej stronie katedry, którego zakres wyznaczają ulice: Lubrańskiego, Posadzego oraz Dziekańska.

Do mniej więcej połowy XIII w. siedziba władcy w Poznaniu znajdowała się na miejscu pierwotnego grodu. Na miejscu palatium znalazł się murowany zamek. Niewiele później, po lokacji miasta na lewym brzegu Warty, przeniosła się tam władza świecka, pozostawiając obszar Ostrowa władzy duchownej. W ślad za dworem przeniosła się ludność z podgrodzi, na wschód na Śródkę lub na zachód do nowego miasta w murach. Teren Ostrowa podzielony został na obszerne działki z prawdopodobnie drewnianymi kuriami – zabudowaniami duchowieństwa. Już wtedy wykształcił się istniejący do dziś charakter zagospodarowania, rozproszonej niskiej zabudowy, podporządkowanej monumentowi katedry. Sam kościół katedralny w XII w. przeszedł wymianę: pierwsza katedra z pojedynczą, stosunkowo krępą wieżą od zachodu, zwaną westwerkiem, uległa rozbiórce i zastąpiono ją romańskim, kamiennym kościołem z dwuwieżową fasadą. W połowie XIII stulecia wschodnią część świątyni zastąpił zamknięty poligonalnie gotycki chór z obejściem i trzema kaplicami w wieżach ponad nim. Wzbogaciło to znacznie sylwetę katedry w widoku z daleka.

Na początku XV w. biskup Wojciech Jastrzębiec wzniósł nowy dwór biskupi, później kilkakrotnie rozbudowywany, w miejscu obecnego pałacu arcybiskupów. Odnotować należy dalszą przebudowę katedry: jeszcze w połowie XIV w. rozbiórkę i budowę w formach gotyckich dwuwieżowego korpusu nawowego, zawalenie się chóru katedry i jego odbudowę (do pierwszych dziesięcioleci XV w.) w formach niezwykle bogato dekorowanego gotyku pomorskiego. Ten sam warsztat rozpoczął następnie wznoszenie w miejscu starej kaplicy zamkowej kolegiaty Panny Marii, której budowy nie ukończono zarówno co do zamierzonej długości, jak i wysokości murów. Nieukończona też została dekoracja elewacji zewnętrznej. Zapewne z powodu braku funduszy zrezygnowano z usług warsztatu pomorskiego i zatrudniono inny warsztat, który przesklepił i zamknął od zachodu elewacją wzniesiony fragment kościoła. Na polecenie biskupa Jana Lubrańskiego na początku XVI stulecia skupisko zabudowy kurii duchownych otoczone zostało murem, z dwiema bramami na przyczółkach mostów, od zachodu przez Wartę, od wschodu przez Cybinę. Mur założono w czworobok, opierając na narożach o budynki: od południowego zachodu kanonię „fundi Godziemba” (Ostrów Tumski 6), od północnego zachodu budynek Akademii fundowanej przez biskupa Lubrańskiego, od południowego wschodu przypuszczalnie rozbudowany dwór biskupi, zabudowa w czwartym narożu nie jest znana. Mur wykorzystywano jako przedmiot oparcia kolejnych kanonii. Większość pozostałych budynków w dzielnicy powstała później, w XIX stuleciu. Od czasu lokacji miasta na lewym brzegu Warty gęstość zabudowy Zagórza spadła, choć cały czas istniało tu niezbyt liczne skupisko mieszkańców.

Wśród zmian, jakie zaszły na Ostrowie w XVIII w., należy wymienić zmianę wystroju zewnętrznego katedry, w tym dwukrotną fasady oraz generalną przebudowę dworu biskupiego na barokowy pałac. W następnym stuleciu wyspę o wrzecionowatym kształcie zamieniono na fortecę, stanowiącą element obwarowań Poznania. Na południowym cyplu wzniesiono wielki, pięcioboczny fort Radziwiłł. Pozostałe brzegi zostały umocnione murowanymi kurtynami umożliwiającymi ostrzał i obronę. Fragment obwarowania, wraz z wyjściem na nieistniejącą śluzę, zachował się po wschodniej stronie wyspy. Śluza łączyła twierdzę Ostrów z umocnieniami na Śródcie oraz w razie zagrożenia miała umożliwić podtopienie przeprawy przez Wartę. Pod koniec XIX stulecia pojawiła się zabudowa dzielnicy wprowadzająca całkowicie nowe proporcje. Sprawił to wielki budynek seminarium duchownego z kaplicą – kościołem oraz nieistniejący klasztor karmelitanek bosych. Kontynuacją w podobnej skali była budowa na północnym krańcu dzielnicy wielkiego kompleksu Seminarium Księży Chrystusowców dla Polonii Zagranicznej. Kontynuacją podobnej tendencji jest wielkokubaturowa zabudowa na obszarze Zagórza, kolejne budynki seminarium duchownego i wydziału teologicznego Uniwersytetu. Na początku XX w., gdy zniesiono ograniczenia demolacyjne, wzdłuż ul. Zagórze pojawiła się wyższa

i intensywniejsza zabudowa mieszkalna. Dopełniło ją małe osiedle mieszkaniowe, Nowe Zagórze z lat dwudziestych.

Zniszczenia wojenne pozwoliły na regotyzację katedry oraz usunięcie fortu Radziwiłł, na którego miejscu stanęło niewielkie osiedle mieszkaniowe zabudowy jednorodzinnej, szeregowej. Usunięto też większość XIX-wiecznych obwarowań.

Pierwszą wzmiankę źródłową o istnieniu **Śródki**, z 1231 r., uznać trzeba za wyjątkowo późną. Mówi ona o istniejącym już kościele św. Małgorzaty. Próbując wskazać czas, w którym osada śródecka mogła zacząć się zawiązywać, wskazać trzeba na fakt istnienia w 1187 r. leżącego w pobliżu kościoła św. Michała, będącego albo poprzednikiem albo wcześniejszym wezwaniem obecnego kościoła św. Jana. Oznaczać to musi znacznie intensywniejsze wczesne użytkowanie terenów na wschód od Ostrowa Tumskiego już w XII, a może nawet w XI w. Wydaje się, że najpierw osada, później miasto dopełniały funkcje głównego ośrodka od czasu, gdy na Ostrowie zabrakło miejsca pod dalszą zabudowę. Mogło to nastąpić już w XI stuleciu.

Później, najwcześniej w końcu XII w., nastąpiło wytyczenie rynku, placu zbliżonego do prostokąta, na którym znalazł się kościół. Podkreślić trzeba wagę tego obiektu urbanistycznego, jako najstarszego zachowanego śladu kształtowania przestrzeni w Poznaniu. Mimo braku murów obronnych, w XIII w. właśnie Śródka pełniła rolę miasta, po lokacji Poznania na lewym brzegu była określana „starym miastem”. Na terenie ówczesnej Śródki istniały dwa odrębne składniki, funkcjonujące na odrębnych statusach prawnych – miasto biskupie Śródka oraz miasto kapitulne Ostrówek. Ten ostatni jest dziś szczególnie trudno uchwytny, mimo że zachowały się źródła. Wiemy, że istniał między Ostrowem Tumskim i Śródką, co poświadcza krótka ulica o tej nazwie. Brak niestety jakichkolwiek przekazów kartograficznych pozwalających zapoznać się z pierwotną sytuacją topograficzną. Domyślamy się, zgodnie z nazwą, że była to niewielka wysepka w nurcie Cybiny, posiadająca stałych mieszkańców już w pierwszej połowie XIV w. W miarę upływu czasu uzyskała status osobnego miasta, rządzonego na prawie polskim, później magdeburskim. Z powodu braku rozstrzygających badań można wyłącznie snuć przypuszczenia co do stosunków przestrzennych Ostrówka. Wskazać tu należy zbieg ulic Ostrówek, Śródka, Filipińskiej i św. Jacka, jako miejsca, jak się zdaje, o istotnym znaczeniu. Rozwidlenie się ulic Śródka i Filipińskiej może być nie tylko wynikiem skupiania się ciągów komunikacyjnych przechodzących przez Rynek Śródecki i omijających od północy lub od południa kościół tam stojący, ale także skupiających się w punkcie przejścia przez bród lub most, na nurcie odnogi Cybiny. W tym wypadku ulica św. Jacka znaczyłaby linię przepływu tego ciek. Z elementów zagospodarowania Ostrówka zachowała się główna oś komunikacyjna – ulica Ostrówek, także zachowany w podziałach własnościowych układ ulicy i nieruchomości od południa może być pozostałością

pierwotnego zagospodarowania Ostrówka, z rodzajem nieregularnego placu połączonego krótkim odcinkiem ulicy Cybińskiej.

Kreowanie nowego miasta na zachodnim brzegu Warty, jego intensywny rozwój od początku XV w., spowodował stagnację rozwoju Śródki, która uzyskała status faktycznego przedmieścia. Ważnym wydarzeniem w życiu tego miasteczka – przedmieścia była budowa nowego gotyckiego kościoła parafialnego w XIV lub XV w., kolejnymi o podobnym charakterze wydarzeniami było osadzenie po połowie XVII w. na zboczu wzgórza górującego od wschodu reformatów oraz drugiego zakonu filipinów przy kościele św. Małgorzaty. Reformaci po kilku dziesiątkach lat utrzymywania zabudowań drewnianych wzniesli w ostatnich dwóch dekadach wieku kościół i klasztor, po kasacie w XIX w. przeznaczony dla zakładu głuchych. Filipini nieduży klasztor wzniesli przy ulicy Filipińskiej dopiero w XVIII w.

W okresie zaborów w bezpośrednim sąsiedztwie Śródki przebiegł odcinek obwarowań pruskich ujmujących Poznań. Najistotniejszym elementem był wielki fort Prittwitz, ulokowany na wschód od zabudowań poreformackich, na szczycie nazywanym wzgórzem reformackim. Jego rdzeń otrzymał rzut niepełnego owalu, dominował nad dzielnicą. Dwoma pozostałymi elementami twierdzy wpływającymi bezpośrednio na Śródkę były dwie bramy, wyprowadzające ruch z miasta: Bydgoska, na północ, Warszawska, na wschód. Po zniesieniu zakazu wysokiej zabudowy na przełomie XIX i XX w. w krótkim czasie nastąpiła pełna wymiana zabudowy. Proces zabudowywania terenów na to przeznaczonych nie zakończył się do dziś. Wszystkie elementy twierdzy zostały usunięte w okresie międzywojennym lub po wojnie. Po rozbiórce fortu przebito w jego miejscu ulicę Podwale.

Chwaliszewo w początkach swojej historii stanowiło najprawdopodobniej łąkę w nurcie rzeki, której stabilność zachęciła do zagospodarowania przez człowieka. Wykorzystując ją, zaczęto zapewne nasypywać groble, początkowo dla uzyskania drogi bez względu na porę roku i stan wody w Warcie. Świadczy o tym pierwsza znana nazwa tego obszaru: Grobla Kapitulna. Wykształcenie się osi drogowej przez ową Groblę nastąpiło dopiero po lokacji lewobrzeżnego Poznania, skoro stanowi ona przedłużenie jednej z ulic odrynkowych, ulicy Wielkiej. Nadanie Chwaliszewu w 1427 r. przywileju wójtostwa, a w 1444 r. lokacja miasta kapitulnego na prawie niemieckim musiały być poprzedzone dość długą i stabilną „prehistorią” osady, zapewne sięgającą XIV w. Pomyślny okres, u progu którego powstało miasto, zagwarantował spokojny rozwój przestrzenny, w miarę poszerzania się terenów zdalnych do zabudowy. Rychło, w ciągu kilku dziesiątków lat, pojawiła się infrastruktura miasta: ratusz, mniej więcej w połowie północnego ciągu zabudowy ul. Chwaliszewo, oraz dwa kościoły ze szpitalami u przyczółka mostu na Ostrów Tumski, od północy św. Barbary, erygowany w 1453 r., może przeznaczony dla osobnej parafii chwaliszewskiej. Wcześniej Chwaliszewo należało do starego

kościół św. Mikołaja na Zagórzu, podówczas, jak się zdaje, mocno zrujnowanego, do tego w 1463 r. zniszczonego pożarem. Dlatego teren parafii św. Mikołaja obsługiwał w latach 1455-77 kościółek na Chwaliszewie, przypuszczalnie jednoprzestrzenny, zamknięty od wschodu wielobocznie, kryty stropem. Podobną formę otrzymał wzniesiony nieco później (przed 1509 r.) kościół św. Wawrzyńca, po południowej stronie drogi.

Szybko zapewne rozwinęła się tkanka zabudowy miasteczka, powstały następne ulice: Czartoria prostopadle od południa wpadająca w Chwaliszewo, wariant drogi z Poznania do Krakowa, omijający w znacznym stopniu rozlewisko Warty (przez Groblę) i wykorzystujący most Chwaliszewski, a następnie wymagający pokonania wąskiej, często na wpół wyschłej odnogi rzeki znajdującej się po wschodniej stronie Chwaliszewa (w miejscu, gdzie przebiega dziś główny nurt Warty). Po niej dopiero wykształciły się kolejne, równoległe do ul. Chwaliszewo: Tylne Chwaliszewo, Wenecjańska oraz krótkie uliczki łączące: Ciasna, Targowa, Owocowa. Pozostałe ulice: Sienna, Bednarska, a także krótkie uliczki między Wenecjańską i północnym brzegiem wydają się pochodzić z okresu ponownego rozwoju Poznania od trzeciej dekady XVIII w. Najstarszym zapisem ich istnienia jest plan Poznania, tzw. saski z 1734 r.

Przez cały czas od powstania miasteczka zabudowa nie przekroczyła wysokości dwóch kondygnacji. Późniejsze zakazy z pierwszej połowy XIX w., ograniczające wysokość budynków, skutecznie spetryfikowały zabudowę aż do ostatnich dziesięcioleci wieku. Jedyną modyfikacją krajobrazu Chwaliszewa w drugiej połowie XVIII w. było pojawienie się wysokich fachwerkowych spichrzów na obrzeżach, zdaje się głównie przy południowym nabrzeżu. Obiekty takie powstawały także w wieku następnym.

Gwałtowną zmianę przeszło Chwaliszewo po zniesieniu zakazu wznoszenia wysokich budynków w 1889 r. W ciągu kilkunastu lat, do początków XX w., wymieniona została prawie całkowicie tkanka budowlana dzielnicy (od pocz. XIX w.). Zwieńczeniem niejako tego procesu była budowa wielkiego kompleksu mieszkań robotniczych na jej południowo-wschodnim krańcu, na wale przeciwpowodziowym. Istotnym elementem krajobrazu po przebudowie stały się wielkie, silnie monumentalizujące panoramę mury oporowe, stanowiące swoisty „cokół” dzielnicy w ekspozycji od zachodu i częściowo od południa.

Od połowy XIX w. datują się prace przy modernizacji systemu rzeczno-egrowego w obrębie ówczesnej twierdzy poznańskiej. W przypadku Chwaliszewa związane były one z wykonaniem dość szerokiego kanału ulgi po wschodniej stronie dzielnicy. Poszerzenie wąskiego dotychczas starorzecza odbyło się kosztem Chwaliszewa. Prawdopodobnie wtedy unicestwione zostały relikty obu gotyckich świątyń, rozebranych wcześniej, w 1816 r. Nadany wtedy kierunek przekształceń utrzymał się do dziś. Wykorzystując prawie całkowite zniszczenie zabudowy

w 1945 r., w latach sześćdziesiątych podjęto decyzję o przeniesieniu głównego nurtu Warty na wschód, co pociągnęło za sobą obcięcie dalszej, jeszcze większej części dzielnicy. W rezultacie prace regulacyjne rzeki odbiły się fatalnie na tkance Chwaliszewa, zniknęła ponad połowa obszaru jednej z najstarszych jednostek urbanistycznych miasta.

Wspomniane zniszczenia wojenne 1945 r. były bodaj najbardziej dotkliwe dla Chwaliszewa w skali całego miasta. Poziom zniszczeń oblicza się tutaj na około 90% budynków. Dało to możliwość całkowicie nowego podejścia do problemu odbudowy. Założenia, z jakimi przystąpiono do odbudowy, należy ocenić jako niepomysłne dla krajobrazu dzielnicy. Podobnie jak przy odbudowie dawnego średniowiecznego miasta w linii murów obronnych, przyjęto zasadę generalnego obniżenia gabarytu zabudowy do wysokości trzech kondygnacji. Nie miało to żadnego oparcia historycznego. Chwaliszewo przez większość czasu było zabudowane budynkami parterowymi bądź piętrowymi. Przed około stu laty przeszło gwałtowną zmianę, uzyskując wysokość czterech bądź pięciu kondygnacji. Efektem przyjętych założeń odbudowy stały się nowe budynki, wzniesione w latach pięćdziesiątych w zachodnim krańcu dzielnicy, blok po wschodniej stronie z lat sześćdziesiątych oraz budynki jednorodzinne przy Czartorii. W tym układzie czytelne jest założenie docelowego wyburzenia pozostałych kilkunastu kamienic ze starej zabudowy.

Jednym z ważniejszych zespołów urbanistycznych sąsiadujących z Chwaliszewem i starym korytem Warty jest **Zespół przemysłowy gazowni i wodociągów miejskich**, powstały w połowie lat 50. XIX wieku na tyłach zabudowy wschodniej pierzei ulicy Grobli, na placu, gdzie wcześniej składowano spławiane Wartą drewno. Za całość przedsięwzięcia odpowiedzialny był działający w Niemczech angielski specjalista w tej dziedzinie, inżynier John Moore. Pierwsze zabudowania gazowni miejskiej wzniesiono na Grobli w latach 1854-1856. Po dziesięciu latach gazownia zaopatrywała miasta w wodę, wykorzystując dla tego celu przefiltrowaną wodę rzeczną. W roku 1868, nieopodal budynku dla dwóch pierwszych zbiorników, wzniesiono ceglana rotundę, w której umieszczono trzeci zbiornik gazu wykonany przez firmę Hipolita Cegielskiego. Do dziś z pierwotnego zespołu wodociągów miejskich zachowały się trzy budynki z lat 1854 – 56: budynek dwóch zbiorników gazu, hala pieców i najbardziej przebudowana aparatuwnia. Nie zachowała się natomiast rotunda dla trzeciego zbiornika gazu. W maju 1877 roku powstał projekt nowej kotłowni i maszynowni wodociągów. Do dzisiaj w formie niezmienionej pozostał główny korpus maszynowni. Kotłownia natomiast uległa gruntownej przebudowie w roku 1909. W trakcie przebudowy zmieniono również komin na wyższy (75 m), mający służyć zarówno powiększonej kotłowni wodociągów, jak i wznoszonej w pobliżu kotłowni elektrowni. Stały rozwój miejskich zakładów gazowni, wodociągów i elektrowni spowodował na początku XX w. powiększenie pierwotnej działki w kierunku północnym, za frontową

zabudową wschodniej pierzei ulicy Grobla. Wzniesiona w latach 1908-1909 hala szybkich filtrów miejskich wodociągów zajęła pn.-wsch. narożnik powiększonego terenu. Na północ od zespołu budynków dla pomp wodociągów i zakładu gazu wodnego wzniesiono w latach 1903-1904 budynek maszynowni elektrowni miejskiej. W latach 30. XX w. gaz doprowadzany był do ponad 50% budynków w mieście, czyli do około 5200 domów. Sieć gazowa miała ok. 250 km długości i oświetlała ok. 5000 latarni ulicznych. Gazownia przy ul. Grobla zakończyła pracę w 1973 r., po wprowadzeniu gazu ziemnego. W pierwszych latach XXI w. niektóre obiekty kompleksu zostały odnowione. Pozostałe czekają na renowację.

Ostatnim, bodaj najbardziej dotkliwym **działaniem degradującym Chwaliszewo**, stało się zasypanie starego koryta Warty (lata 60. XX w.), opływającego setki lat dawne miasteczko od południa, zachodu i północnego zachodu. Idea likwidacji tego odcinka rzeki nie niosła jednak za sobą atrakcyjnego pomysłu na sposób użytkowania terenu zasypanego koryta.

Wśród szeregu prac regulacyjnych wykonanych po wojnie na Śródce, Ostrowie Tumskim i Chwaliszewie przeprowadzono jedną z najbardziej dramatycznych decyzji dotyczących rozwiązań przestrzennych w historii miasta. Tereny te zostały przecięte szeroką trasą komunikacyjną o znaczeniu międzydzielnicowym, a częściowo także tranzytowym (lata 60. XX w.). Zdezintegrowało to rozległe ogrody przy pałacu arcybiskupim oraz seminaryjnym. Odseparowało obszary przykatedralny i Zagórza, na Śródce unicestwiło cały południowy obszar dzielnicy, przechodząc przez południowy kraniec Rynku Śródeckiego. Powstał widok na dolinę Warty, eksponujący zdezintegrowaną, niejako obciętą strukturę tej swoistej dzielnicy – miasteczka. Na Chwaliszewie trasa odcięła dość obszerny cypel od północy, okalający basen dawnego portu.

W 2007 r. odbudowano pierwszy element z wielu, zniszczonych tą decyzją, wartościowych miejsc przestrzeni publicznej – dawny most cybiński (śródecki) nazwany teraz mostem biskupa Jordana.

6.1.1.3. Uwarunkowania realizacji programu

Śródka jako obszar pilotażowy została objęta najpierw „Miejskim Programem Rewitalizacji – etap pilotażowy Śródka” od 7 marca 2006 r.¹⁵, a później wraz z Ostrowem Tumskim, Chwaliszewem oraz sąsiadującym z nim tzw. „starym korytem Warty” – „Miejskim Programem Rewitalizacji dla Poznania – druga

edycja” (MPR) od 24 października 2006 roku¹⁶. Opisywane obszary są jednymi z najważniejszych miejsc Poznania, kluczowymi dla wizerunku miasta. Leżą bowiem na osi Traktu Królewsko-Cesarskiego, między obszarem staromiejskim i największym poznańskim obszarem rekreacyjnym Malta oraz rozwojowymi wschodnimi terenami miasta, przy głównym śródmiejskim odcinku Warty.

O ile rola Ostrowa Tumskiego dla dziedzictwa kulturowego miasta Poznania jest bezdyskusyjna, o tyle walory funkcjonalno-przestrzenne Śródki i Chwaliszewa wymagają dowartościowania. Chwaliszewo jest miejscem newralgicznym dla reintegracji funkcjonalno-przestrzennej obszaru staromiejskiego i Ostrowa Tumskiego, Śródka zaś jest elementem integrującym obszar staromiejski i Ostrów Tumski ze wschodnimi dzielnicami Poznania. Zarówno Ostrów Tumski, jak i Śródka oraz Chwaliszewo są ważne dla rozwoju turystyki i rekreacji mieszkańców Poznania. Ze względu na sąsiedztwo rzeki Warty i dawnego jej koryta oraz rzeki Cybiny, aktywizacja tych terenów wpisuje się w scenariusz programu „Rzeka w mieście” w ramach Strategii Rozwoju Miasta Poznania do 2030 roku. Tzw. stare koryto Warty, z którego otwiera się szeroki widok na zabudowę Chwaliszewa i „Starej Gazowni”, posiada wielki potencjał rozwojowy, całość tworzy bowiem nierozłączny i atrakcyjny układ urbanistyczny. Sama „Stara Gazownia” jest cennym zespołem architektonicznym, którego rewitalizacja jest konieczna dla podniesienia wartości całego ww. układu urbanistycznego oraz dla estetyzacji śródmiejskich terenów nadbrzeżnych rzeki Warty.

Oprócz uwarunkowań ogólnych opisanych w p. 1.3, do głównych czynników wpływających na obecną i przyszłą kondycję Śródki, Ostrowa Tumskiego i Chwaliszewa trzeba zaliczyć niżej wymienione deficyty i zagrożenia oraz walory i potencjały:

- niekorzystne zjawiska społeczne występujące w centrum miasta: wysoki poziom ubóstwa, bezrobocia (dot. Śródki i Chwaliszewa) i przestępczości (dot. Chwaliszewa) oraz niski poziom aktywności gospodarczej i inwestycji (dot. Śródki i Ostrowa Tumskiego), a także ujemna dynamika zmian liczby ludności – por. zał. nr 2;
- przeprowadzenie w latach 60. XX w. trasy komunikacyjnej (tzw. chwaliszewskiej) o znaczeniu międzydzielnicowym, a częściowo także tranzytowym, co zdezintegrowało ogrody przy pałacu arcybiskupim i odseparowało obszary przykatedralne i Zagórza na Ostrowie Tumskim, na Śródce unicestwiło cały południowy obszar dzielnicy, przechodząc przez południowy kraniec Rynku Śródeckiego, a na Chwaliszewie odcięło obszerny cypel od północy, okalający basen dawnego portu;

¹⁵ Uchwała Nr LXXXIX/1006/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 7 marca 2006 r. w sprawie przyjęcia "Miejskiego Programu Rewitalizacji dla miasta Poznania - etap pilotażowy - Śródka". Miejski Program Rewitalizacji jest równoznaczny z Lokalnym Programem Rewitalizacji według Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

¹⁶ Uchwała Nr CVI/1256/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 24 października 2006 r. ws. przyjęcia "Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - druga edycja".

- zasypanie starego koryta Warty, opływającego setki lat dawne Chwaliszewo od południa, zachodu i północnego-zachodu, bez jednoczesnego atrakcyjnego pomysłu na sposób użytkowania terenu zasypanego koryta;
- uwarunkowania hydrologiczne rzeki Warty, które uniemożliwiają odtworzenie dawnego koryta bez regulacji poziomu zwierciadła rzeki i poniesienia wysokich kosztów tej operacji;
- dekapitalizacja dużej liczby posesji i niski standard zamieszkania (luka remontowa);
- trudności z opłaceniem czynszów na poziomie zapewniającym właściwy standard zamieszkania, występujące u dużej części mieszkańców związanych kulturowo z dzielnicą;
- utrudnienia w przygotowaniu i zwiększony koszt inwestycji ze względu na wymogi konserwatorskie;
- niedostateczne warunki rekreacji dla dzieci i osób starszych oraz zbyt mała ilość zieleni urządzonej;
- niedostateczna liczba miejsc postojowych;
- uciążliwości wynikające z ruchu pojazdów (hałas, bezpieczeństwo);
- uciążliwości wynikające z natężenia ruchu turystycznego;
- duży udział w ogrzewaniu lokali, indywidualnych palenisk węglowych;
- nadmiar reklam i szyldów;
- zagrożenie gentryfikacją i utratą lokalnego klimatu dzielnicy;
- zagrożenie utratą równowagi pomiędzy funkcjami mieszkaniowymi i usługowymi (zwłaszcza turystycznymi);
- + położenie w centrum miasta oraz w paśmie najcenniejszych miejsc i obiektów dziedzictwa kulturowego miasta Poznania;
- + unikalny charakter i skala zagospodarowania przestrzeni;
- + duże zainteresowanie turystów i mieszkańców Poznania;
- + dobra dostępność komunikacyjna (transport zbiorowy, samochodowy);
- + dobra dostępność do usług publicznych (oświata, zdrowie, kultura);
- + duże możliwości rozwoju handlu i usług centrotwórczych;
- + otwarte możliwości podjęcia decyzji o sposobach zagospodarowania i rozwoju, szczególnie w odniesieniu do terenów przestrzeni publicznej;
- + miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w opracowaniu;
- + szansa na integrację przestrzenno-funkcjonalną i historyczno-kulturową obszarów;

- + szansa zintegrowania mieszkańców na rzecz wspólnych przedsięwzięć i wartości;
- + szansa na stworzenie klimatu dla inwestycji renowacyjnych;
- + szansa na poprawę porządku i bezpieczeństwa.

6.1.1.4. Cele i założenia działań rewitalizacyjnych

Główne cele działań:

- aktywizacja i integracja lokalnych społeczności – identyfikacja mieszkańców z miejscem, jego wartością i historią;
- poprawa jakości zamieszkania;
- przekształcenie ulic Traktu Królewsko-Cesarskiego, terenów nadrzecznych i starego koryta Warty – w dobrej jakości śródmiejską przestrzeń publiczną, przy wykorzystaniu istniejących możliwości, powiązań przestrzennych i walorów historycznych oraz wypromowanie tych terenów tak, aby stały się przedmiotem zainteresowania poznaniaków, inwestorów i turystów;
- zagospodarowanie obszaru starego koryta Warty w taki sposób, aby zapewnić pożytek obecnemu pokoleniu poznaniaków, z uwzględnieniem możliwości wprowadzenia elementów wodnych przybliżających „rzekę miastu”, i jednocześnie umożliwić przyszłym pokoleniom odtworzenie koryta Warty w jej starym biegu;
- poprawa wizerunku dzielnicy przy jednoczesnym zachowaniu unikalnego charakteru i skali zagospodarowania przestrzeni;
- zaktywizowanie gospodarcze obszarów sąsiadujących z terenami publicznymi;
- konserwacja i rewaloryzacja obiektów architektury i zagospodarowania.

Dla osiągnięcia założonych celów niezbędny jest następujący sposób działania:

- kontynuowanie i wzbogacanie realizowanych dotąd działań społecznych (edukacyjnych, kulturalnych, integracyjnych) i porządkujących przestrzeń, przy równoległym prowadzeniu prac przygotowawczych do przyszłych działań inwestycyjnych;
- stopniowe i konsekwentne poszerzanie zakresu działań (uporządkowanie – estetyzacja – inwestycje);
- utrzymanie trwałych efektów (koncentracja i racjonalizacja środków);
- zapewnienie szerokiego udziału społecznego.

6.1.1.5. Wizja rozwoju

ULICE TRAKTU KRÓLEWSKO-CESARSKIEGO (1) m.in. na Śródce i Chwaliszewie (ulice: Rynek Śródecki, Śródka, Ostrówek, Most Chrobrego, Chwaliszewo, pl. Międzymoście) nie sprzyjają dziś spacerom pomiędzy Starym Miastem, Ostrowem Tumskim i dalej ośrodkiem Malta, wizytówkami Poznania. Dlatego ulice te zostaną przekształcone w szlak ruchu pieszego i rowerowego, zintegrowany funkcjonalnie z przywróconym placem Rynku Śródeckiego (2), Interaktywnym Centrum Historii Ostrowa Tumskiego (3), ścieżkami pieszo-rowerowymi nad Cybiną i Wartą (4), parkiem historycznym na Ostrowie Tumskim i Śródce (5), ułatwionym przejściem przez most Chrobrego (6), parkiem w starym korycie Warty (7), kładką Chwaliszewską nad starym korytem Warty (8) itd.

RYNEK ŚRÓDECKI (2) zostanie odtworzony w nowej formie wg pomysłu wyłonionego z nagrodzonej pracy w konkursie na koncepcję reintegracji Śródki, rozdzielonej trasą chwaliszewską (17), zorganizowanego w 2008 r. przez Urząd Miasta Poznania i Radę Osiedla *Ostrów Tumski, Śródka, Zawady*. Koncepcja ta zakłada uspokojenie ruchu samochodowego na trasie chwaliszewskiej (17) i w związku z tym jest uwarunkowana uprzednią budową północnego odcinka I ramy komunikacyjnej Poznania (18) wzdłuż linii kolejowej Poznań-Warszawa.

INTERAKTYWNE CENTRUM HISTORII OSTROWA TUMSKIEGO (3) powstaje nad brzegiem Cybiny, na śladzie dawnej Śluzy Tumskiej (relikt XIX-wiecznych fortyfikacji pruskich), zarówno po stronie Śródki (jako nowy budynek), jak i Ostrowa Tumskiego (z wykorzystaniem historycznego obiektu), jako element Parku Historycznego (5). Przedsięwzięcie obejmuje szereg działań towarzyszących: budowę parkingu autokarowego, przebudowę ul. Gdańskiej, budowę fragmentu promenady spacerowo-rowerowej pomiędzy centrum a mostem bpa Jordana, urządzenie sąsiednich terenów zielonych i rozbudowę systemu informacji turystycznej na Ostrowie Tumskim i Śródce. Centrum będzie swego rodzaju preludium do zwiedzania najcenniejszych obiektów historii i kultury Poznania. Będzie łącznikiem między przeszłością a współczesnością, a jednocześnie głównym celem i początkiem wędrówki w głąb historii miasta Poznania.

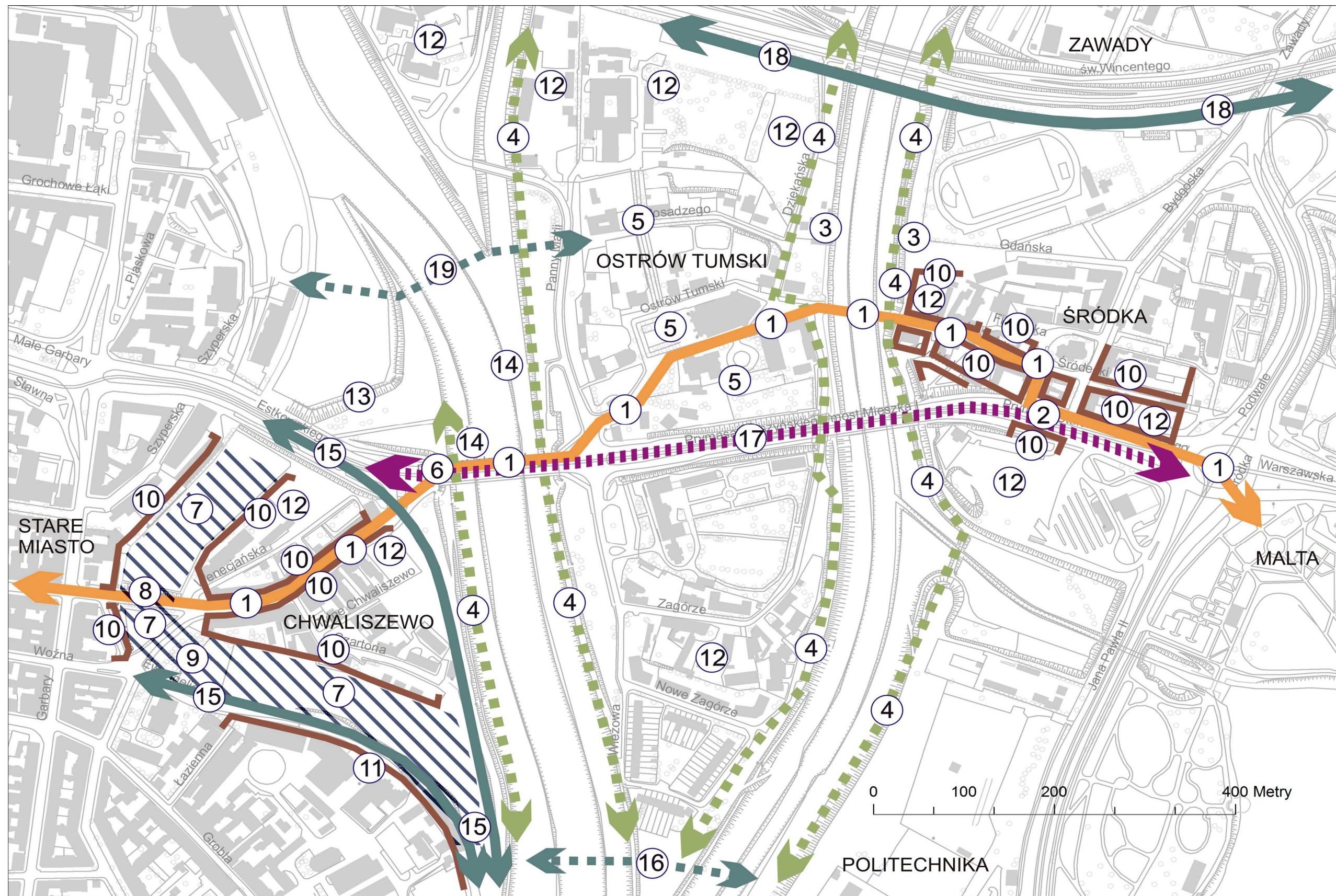
ŚCIEŻKI PIESZO-ROWEROWE (4) będą biegły na lewym i prawym brzegu Warty oraz lewym i prawym brzegu Cybiny. Pierwszy etap budowy ścieżek zostanie zrealizowany do 2013 r. i połączy Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego (3) z mostem bpa Jordana. Docelowo ścieżka ta będzie zmierzała wzdłuż kanału Cybiny w kierunku południowym, w stronę kampusu Politechniki Poznańskiej, a w stronę północną w stronę Zawad i północnej części Ostrowa Tumskiego i dalej do Mostu Lecha, aby kontynuować bieg wzdłuż lewego brzegu Warty jako część tzw. Wartostrady, której budowa jest planowana na lata 2012-2020. Ścieżki nadwarciańskie będą łączyły port rzeczny (13) z mostem Berdychowskim (16) i terenami nadwarciańskimi w południowej części Poznania.

Budowa lewobrzeżnej ścieżki uzależniona jest w dużej mierze od rozwiązań tzw. Ringu Stübbena (15). Koncepcja miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Ostrowa Tumskiego (część katedralna) przewiduje budowę mostu pieszo-rowerowego (19), łączącego ul. ks. Posadzego (na prawym brzegu Warty) z ul. Szyperską (na lewym brzegu).

PARK HISTORYCZNY NA OSTROWIE TUMSKIM (5) jest jedną z najważniejszych atrakcji turystycznych Traktu Królewsko-Cesarskiego w Poznaniu. W jego skład, obok istniejącego zabytkowego zespołu urbanistyczno-architektonicznego (Bazylika Archikatedralna pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła, Kościół Najświętszej Marii Panny „na grodzie”, Pałac Arcybiskupi, Psalteria, Akademia Lubrańskiego, Brama Śluzy Tumskiej), będą wchodziły: ekspozycje związane z odkryciami archeologicznymi (reliktów palatium Mieszka I i kaplicy księżnej Dobrawy oraz fragmentu wału obronnego z końca X w.) oraz Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego (3). Park będzie tworzyć spójną, wyodrębnioną całość, której głównymi elementami krystalizującymi staną się zabytki połączone tematycznymi ścieżkami turystycznymi. Park historyczny będzie przyjazną przestrzenią o funkcjach edukacyjnych i rekreacyjnych. Rozpatrywana jest możliwość jego organizacji jako parku kulturowego w myśl art. 16 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r.

POŁĄCZENIE PIESZO-ROWEROWE, PRZEZ MOST CHROBREGO (6), zachodniego i wschodniego brzegu Warty i tym samym centrum miasta, obszaru staromiejskiego i Chwaliszewa z Ostrowem Tumskim, Śródką i terenami otaczającymi jezioro Malta. Połączenie to, biegnące wzdłuż osi Traktu Królewsko-Cesarskiego, dzisiaj niewygodne, a nawet uciążliwe dla poznaniaków i turystów, zostanie w przyszłości usprawnione, mimo że zadanie to jest trudne do wykonania ze względu na docelowe plany rozbudowy podstawowego układu drogowego w tym rejonie miasta. Plany te dotyczą budowy wschodniego obejścia drogowego Centrum – tzw. Ringu Stübbena (15), północnego odcinka I ramy komunikacyjnej (18) oraz uspokojenia ruchu samochodowego na trasie chwaliszewskiej (17).

STARE KORYTO WARTY (7), ze względu na uwarunkowania hydrologiczne, nie może być obecnie wykorzystane w swej pierwotnej funkcji, bez kosztownej regulacji zwierciadła wody rzeki Warty. Zatem obecnie należy w drodze społecznej debaty szukać innych rozwiązań do możliwie jak najszybszego zagospodarowania starego koryta Warty, które jednak w dalszej przyszłości nie wykluczą kolejnym pokoleniom możliwości odtworzenia koryta Warty w jej dawnym biegu. Dziś, po czterdziestu latach od zasypania starego koryta Warty, sposób jego zagospodarowania będzie nawiązywał do przepływającej tu niegdyś rzeki Warty m.in. poprzez np.: konfigurację terenu, ekspozycję historycznych murów oporowych, wprowadzenie elementów wodnych przybliżających „rzekę miastu”, dokumentując jej dawny przebieg i korespondując z kładką dla pieszych (8), wybudowaną między ul. Wielką i ul. Chwaliszewo na miejscu dawnego mostu

Chwaliszewskiego¹⁷, na osi Traktu Królewsko-Cesarskiego. Takie urządzenie starego koryta Warty będzie wymagało: stopniowego przekształcania jego przestrzeni w celu etapowania kosztów i promowania inwestycji jako wspólnego projektu poznaniaków oraz wykonania projektu koncepcyjnego zagospodarowania całości terenów publicznych Chwaliszewa, który określi możliwości etapowania inwestycji oraz ustali projekt dla pierwszych etapów realizacji. Poznaniacy szybko przyzwyczajają się do parku w starym korycie Warty, ale jest też bardzo prawdopodobne, że po wielu latach jego użytkowania przyszłe pokolenia będą chciały na powrót wprowadzić tu wodę i znajdą środki na to, aby uczynić to miejsce jeszcze piękniejszym. Przeprowadzenie szlaku pieszego w tym miejscu wymaga ułatwienia przejścia pieszego przez ul. Garbary, rozwiązania lokalnego ruchu dojazdowego do posesji położonych na Chwaliszewie poprzez ew. realizację wschodniego obejścia drogowego Centrum – tzw. Ringu Stubben (15) wraz z budową mostu Berdychowskiego (16) oraz lokalizacji atrakcyjnych celów ruchu pieszego.

Tymi atrakcyjnymi celami ruchu pieszego, obok ww. obiektów, staną się też:

- KŁADKA CHWALISZEWSKA (8) nad starym korytem Warty w miejscu dawnego Mostu Chwaliszewskiego¹⁷,
- PAWILON „NOWA GAZOWNIA” (9), tymczasowe Centrum Kultury i jednocześnie zapowiedź rewitalizacji części kompleksu tzw. Starej Gazowni w celu przekształcenia go w Centrum Kultury i Biznesu „Nowa Gazownia” (11),
- SKLEPY, KAWIARNIE, RESTAURACJE, GALERIE ITP. OBIEKTY (10), położone wzdłuż terenów publicznych, tj: ulic Traktu Królewsko-Cesarskiego, nadrzecznych ścieżek pieszo-rowerowych i starego koryta Warty wraz z Centrum Kultury i Biznesu „Nowa Gazownia” (11),
- NOWA ZABUDOWA ŚRÓDMIEJSKA (12) na terenach przewidzianych projektami planów zagospodarowania przestrzennego do rehabilitacji i uzupełnień,
- PORT RZECZNY (13) dla małych jednostek żeglugi wycieczkowej w pobliżu dawnego portu rzeczno¹⁸.

• PRZYSTANEK KOMUNIKACJI RZECZNEJ (14).

Dzięki temu rozwiązaniu część usług atrakcyjnych dla mieszkańców Poznania i turystów przeniesie się z rejonu Starego Rynku na Chwaliszewo i Śródkę, co spowoduje zrównoważenie usług w centrum i szansę na ożywienie Ostrowa Tumskiego. To będzie wymagać zapewnienia odpowiedniego dojazdu i dowozu towarów do lokalizowanych usług oraz wyważenia intensywności zagospodarowania usługowego w stosunku do funkcji mieszkaniowych tak, aby mogły te funkcje razem egzystować. Wszystkie ww. przekształcenia oraz nowe inwestycje zapewnią łatwy dostęp do przestrzeni publicznej, usług handlu, gastronomii, kultury, rekreacji i turystyki osobom niepełnosprawnym, starszym i opiekunom dzieci.

Opisana wizja ma charakter otwarty – będzie się zmieniała wraz z rozwijanymi koncepcjami zagospodarowania.

6.1.2 Obszar rewitalizacji JEŻYCE

6.1.2.1. Zasięg i podstawowe dane obszaru

Granice obszaru:

- od północy – ulica J. Dąbrowskiego;
- od wschodu – ulica Kraszewskiego;
- od południa – ulica Bukowska;
- od zachodu – zachodnie granice parcel zlokalizowanych przy ulicy Polnej.

Powierzchnia obszaru: 29,7 ha

Podstawowe dane dot. obszaru:

Liczba istniejących budynków mieszkalnych	167
Liczba istniejących budynków mieszkalnych komunalnych	19
Liczba istniejących budynków mieszkalnych będących współwłasnością M. Poznania	8
Orientacyjna powierzchnia obszarów do zabudowania [ha]	0.3
Ludność – liczba mieszkańców	9170

¹⁷ Most zwany najpierw Wielkim, a później Chwaliszewskim, istniał od czasu średniowiecza na wylocie ul. Wielkiej, na trakcie z Poznania przez Chwaliszewo, Ostrów Tumski, Śródkę - w kierunku wschodnim. Po wybudowaniu w 1966 r. nowej trasy chwaliszewskiej i przełożeniu Warty w nowe koryto, został rozebrany w 1968. Po stronie wschodniego przyczółka dawnego mostu znajduje się krzyż zwany chwaliszewskim. Według tradycji krzyż w tym miejscu stoi od ponad 1000 lat.

¹⁸ Port rzeczny w Poznaniu powstał na Warcie z inicjatywy władz miasta w latach 1896-1902. Ulokowany był przy ulicy Szyperskiej, ok. 300 m na północ od mostu Chwaliszewskiego. Wybudowane nabrzeże miało ok. 700 m długości i ciągnęło się od dawnego bulwaru Kleemana do mostu kolejowego koło Tamy Garbarskiej. Podczas bitwy o Poznań w 1945 port został zniszczony niemal w 100%.

Liczba gospodarstw korzystających z pomocy społecznej	422
Przeciętny dochód miesięczny na osobę korzystającą z pomocy społecznej [zł]	486
Liczba bezrobotnych ogółem	105
Liczba bezrobotnych kobiet:	38
- do 25 lat:	7
- od 25 do 50 lat:	23
- powyżej 50 lat	8
Liczba bezrobotnych mężczyzn:	67
- do 25 lat	8
- od 25 do 50 lat	43
- powyżej 50 lat	16
Liczba zgłoszonych przestępstw ogółem	236
Liczba podatników PIT:	7353
- do 25 lat	1905
- od 25 do 65 lat	4781
- powyżej 65 lat	662
Liczba podatników PIT nieprowadzących działalności gospodarczej	7037
Średni miesięczny dochód na podatnika nieprowadzącego działalności gospodarczej [tys. zł]	1,6
Liczba podatników PIT prowadzących działalność gospodarczą	316
Średni miesięczny dochód na podatnika prowadzącego działalność gospodarczą [tys. zł]	4,5
Liczba podatników CIT	42
Średni miesięczny dochód na podatnika podatku CIT [tys. zł]	27,7
Liczba emerytów i rencistów	2032
Przeciętna miesięczna emerytura i renta [tys. zł]	1,2

Nazwa Jeżyce pojawia się po raz pierwszy w źródłach historycznych w dokumencie lokacyjnym Poznania z 1253 r. Z pewnością Jeżyce istniały wcześniej, tak jak wiele osad otaczających miasto, od czasów pierwszych Piastów, należących do księcia, Kościoła oraz rycerzy i możnych. W 1253 r. Jeżyce były osadą książęcą. Po odzyskaniu Poznania i Wielkopolski przez Przemysła i Bolesława (po pokonaniu wojsk książąt śląskich przez Tatarów pod Legnicą w 1241 r.), wiele wsi wokół miasta było tak zdewastowanych przez wycofujące się wojska śląskie, że jeszcze po kilkunastu latach znajdowały się tam nieuprawiane grunty orne. Wieś była zlokalizowana na zboczu doliny Bogdanki. W jej środku znajdował się staw młyński z niewielkim młynem. Wieś miała charakter owalnicy otoczonej domostwami, co zostawiło do dzisiaj ślad w postaci układu ul. Kościelnej. Domostwa położone były na działkach, za którymi rozciągały się pastwiska i pola. Takie też było użytkowanie terenu położonego w rejonie dzisiejszych ulic: Dąbrowskiego, Polnej, Bukowskiej i Kraszewskiego (ten układ można zobaczyć na planie Poznania z 1780 r.)

Od XVI w. Poznań rozwijał się jako silny ośrodek dóbr wiejskich. Na Jeżycach gospodarstwa rozmieszczone były nie tylko wzdłuż obecnej ul. Kościelnej, ale również wzdłuż obecnej ul. Dąbrowskiego, zarówno w kierunku miasta, jak i w stronę Ogrodów. Dopiero od 1580 r. władze Poznania wyznaczyły dla Jeżyc wymiar pańszczyzny, najpierw w postaci jednego dnia, a później dwóch dni na tydzień. Niska i stosunkowo mało uciążliwa pańszczyzna była powodem tego, że na Jeżycach do początku XVIII w. utrzymywali się zamożni kmiecie, gospodarujący na dużych gospodarstwach. Jednak na początku XVIII w. wkroczenie armii szwedzkiej do Poznania w 1703 r. i zaraza morowa panująca w latach 1708-10 spowodowały kryzys i wyludnienie. Władze Poznania musiały zatroszczyć się o ponowne zaludnienie i odbudowę. Do podpoznańskich wsi sprowadzono rolników z Niemiec, ze Szwabii, Wirtembergii, Prus Wschodnich i Śląska, ale przede wszystkim z Bambergu. Największa grupa osadników z Bambergu osiedliła się we wsi Jeżyce w latach 50. XVIII w. Ich przybycie miało wielki wpływ na przeprowadzenie reform rolnych we wsiach podpoznańskich, tj. przejście z gospodarki pańszczyźnianej na czynszową. Poprzez związki małżeńskie, gospodarstwa osadników z Bambergu i ich potomków przechodziły w ręce polskie i odwrotnie. W 1841 r. na Jeżycach na 51 istniejących gospodarstwach 25 należało do potomków osadników z Bambergu. Po przyłączeniu Wielkopolski do Prus w 1793 r. Poznań zaczął się rozbudowywać w kierunku zachodnim. Prawdopodobnie w tym okresie ustalono przebieg drogi pocztowej do Berlina, tj. obecnej ul. Dąbrowskiego. Po ponownym wcieleniu do Prus w 1815 r. pruskie władze wojskowe zakwalifikowały miasto do ufortyfikowania. Budowę twierdzy rozpoczęto w 1828 r. od fortu Winiary, a budowę pierścienia murów, wałów, fos i 12 bram zakończono w latach 1857-60. W kierunku zachodnim prowadziły dwie bramy: Berlińska i Królewska. Ponieważ władze wojskowe nie zgadzały się na

6.1.2.2. Uwarunkowania historyczne

doprowadzenie linii kolejowej do centrum miasta, dlatego pierwszy dworzec kolejowy wybudowano w latach 1846-48 na terenie położonym przy obecnej ul. Gajowej. Z miastem łączyła go żwirowa droga wysadzana kasztanowcami (ob. ul. Zwierzyniecka), prowadząca od bramy Berlińskiej.

Na słabo zaludnionych i zabudowanych terenach rolniczych należących do zamożnych rodzin bamberskich (tzw. górna wieś, położona po południowej stronie obecnej ul. Dąbrowskiego), w latach 70. XIX w. rozpoczął się proces urbanizacji przedmieścia jeżyckiego. Przeprowadzony w 1871 r. spis powszechny wykazał na Jeżycach 3 281 mieszkańców, a cztery lata później już 4 626 osób. Kształt urbanizacji Jeżyc w dużej mierze podporządkowany był funkcji budowanej w tym czasie twierdzy pruskiej. W 1874 r. powstał ogólny plan zabudowy wytyczający ulice w zgodzie z rozporządzeniem o ograniczeniu własności gruntowej w otoczeniu twierdzy. W latach 70. XIX w. na Jeżycach otwarto urząd pocztowy przy szosie Berlińskiej (późniejsza Wielka Berlińska 50, narożnik Rynku Jeżyckiego) i tuż obok ochronkę dla dzieci w wieku od trzech do sześciu lat. Z powodu budowy nowego dworca kolejowego uległ likwidacji dworzec kolei stargardzkiej, a południową część jego terenu przejęła wraz z budynkami spółka akcyjna „Ogród Zoologiczny”. Przez wiele lat (do I wojny światowej) było to miejsce cieszące się wśród poznaniaków niezwykłą popularnością nie tylko z uwagi na interesujące okazy zwierząt, ale również z powodu istniejącego w tym miejscu ogrodu restauracyjnego i koncertowego. Część północną terenu zakupiło Towarzystwo Kolei Konnej z przeznaczeniem na zajezdnię tramwajową. W latach 80. XIX w. została otwarta apteka (przy obecnej ul. Kraszewskiego) i pobudowano nowy gmach szkoły. Na Jeżycach było wówczas 963 dzieci w wieku szkolnym. W 1885 roku Jeżyce liczyły 9 434 mieszkańców i były największą gminą wiejską na terenie Prowincji Poznańskiej. W 1889 r. został uchwalony statut miejski, który określił nowe zasady wyboru władz gminnych. Zgodnie z nim jeżycki samorząd miał się składać z dwunastu reprezentantów (radnych), naczelnika i dwóch ławników. Wybór władz samorządowych stanowił przełomowe wydarzenie w historii Jeżyc. Jednocześnie, po kolejnej wielkiej powodzi w 1889 r., Cesarska Komisja Rejonowa Rzeszy złagodziła niektóre przepisy budowlane obowiązujące na zachód od twierdzy pomiędzy Bogdanką a głównym dworcem kolejowym. Na terenie zachodniego przedpoła twierdzy (daw. III rejon ograniczeń) dopuszczono zabudowę murowaną, a przy wykopie kolejowym (daw. I rejon ograniczeń) zezwolono na zabudowę z muru pruskiego. Był to moment decydujący dla rozwoju poznańskich przedmieść. Natychmiast po objęciu urzędowania władze samorządowe podjęły decyzję o wybrukowaniu wszystkich ulic na terenie gminy. Pierwszą dużą inwestycją nowych władz było założenie wielkiego placu targowego, zwanego popularnie rynkiem (obecnie Rynek Jeżycki). Pierwszy targ na tym placu odbył się w czerwcu 1890 r. W tym właśnie roku kolejny spis ludności wykazał na Jeżycach 11 749 mieszkańców, co oznaczało, że w ciągu 5 lat

przyrost ludności wyniósł ok. 25%. Lata 90. XIX w. to czas rozwoju sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i oświetlenia ulicznego. W tym czasie wybudowano też elektrownię (nar. ob. ul. Bukowskiej i Grunwaldzkiej) i Zakład Wodociągowy wraz z kilkoma studniami. Założono wówczas Towarzystwo Ochotniczej Straży Pożarnej i zbudowano nową remizę strażacką. Wprowadzono także stałą komunikację publiczną między Jeżycami a Poznaniem, najpierw jako omnibusową, a później w formie tramwajów konnych. W 1891 r. sporządzono plan zabudowy, w którym wyznaczono ulice: Gajową, Mickiewicza, Kraszewskiego, póln. część Kochanowskiego, Wawrzyniaka, Staszica, Polną, zach. część ul. Zwierzynieckiej, a także Słowackiego, Sienkiewicza i Jackowskiego. Plan ten wyznaczył ramy urbanistyczne dzisiejszej dzielnicy Jeżyce (jej części śródmiejskiej). Mapa Poznania z 1896 r. pokazuje stan zurbanizowania Jeżyc w stosunku do planu z 1891 r. Z planowanych tam ulic w pięć lat później zrealizowano ul. Gajową, Słowackiego, Kraszewskiego, Jackowskiego, Szamarzewskiego, Wawrzyniaka i Polną oraz przedłużono ul. Zwierzyniecką. Natomiast ulice Sienkiewicza, Mickiewicza i Krasińskiego nadal pozostawały w sferze planów. Zabudowa powstała w ostatnim ćwierćwieczu XIX w., była bardzo zróżnicowana zarówno pod względem przeznaczenia, jak i architektury. Z najstarszych, skromnych, dwukondygnacyjnych budynków mieszkalnych, ustawianych kalenicami w stosunku do ulic, zachowały się do dziś domy przy ul. Jeżyckiej 12, 14, 16 i przy ul. Dąbrowskiego 25a, 26, 27, 27a, 41a, 47, 51 i 57. Od 1889 r. obok domów z muru pruskiego zaczęły powstawać murowane budynki wielkomiejskich kamienic czynszowych. Wznoszono przeważnie kamienice tynkowane o historyzującej dekoracji elewacji i bogato zdobionych sieniach, utrzymane w formach włoskiego renesansu. Do dziś zachowały się tego typu kamienice przy ulicach: Szamarzewskiego 12, 13, 14, 15, 16, 21, 28, 30, 34, 36, 38, Staszica 1, 3, 5, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 21, 22, Wawrzyniaka 29, 31, oraz Słowackiego 62. Po 1890 r. w Poznaniu rozpowszechniły się domy z fasadami wykonanymi w różnobarwnej cegle, o formach neogotyckich, neorenesansowych i neobarokowych. Należą do nich domy położone przy ulicach: Szamarzewskiego 17, 26, 28, Jackowskiego 13, 15, Kościelnej 3, 7, 18, Staszica 4, 17, 23, 25, Wąskiej 1, Wawrzyniaka 21 oraz Dąbrowskiego 54 i 69. Prócz różnorodnej zabudowy mieszkaniowej, na Jeżycach w latach 90. powstało wiele budynków o innych funkcjach: kompleks koszarowy przy ul. Bukowskiej, kościół garnizonowy przy ul. Szamarzewskiego, budynek szkolny przy ul. Słowackiego 54/56, kościół pw. Najświętszego Serca Jezusa i św. Floriana w stylu neoromańskim oraz nowe hale na terenie zajezdni tramwajowej przy ul. Gajowej (w związku z elektryfikacją poznańskich tramwajów). W tym samym czasie władze gminne zakupiły plac przy ul. Polnej pod budowę Polikliniki Prowincjonalnego Zakładu dla Akuserek (szpital rozpoczął działalność już w 1901 r.).

30 marca 1900 r. sejm pruski uchwalił wcielenie do Poznania Jeżyc, Wildy i Łazarza z Górczynem i nieco później wydano zgodę na rozebranie fortyfikacji. W 1901 r. nastąpiło rozebranie Bramy Berlińskiej. Rozpoczął się etap nowoczesnego rozwoju Poznania. Powstała Królewska Komisja Rozbudowy Poznania z prof. J. Stübbenem na czele i nowa ustawa budowlana w 1903 r. Nowa ordynacja budowlana wprowadziła podział obszaru miasta na cztery klasy zabudowy. Pierwsza klasa obejmowała tereny miasta przed 1900 r., z zabudową do wysokości pięciu kondygnacji, druga klasa – okręgi fabryczne i strefę mieszkalną z zabudową nieprzekraczającą czterech kondygnacji. Trzecia i druga klasa obejmowały zabudowę otwartą, półotwartą i zamkniętą do trzech i dwóch kondygnacji. Na Jeżycach najwięcej terenów przeznaczono pod czterokondygnacyjną zabudowę mieszkalną. Powstała po 1903 r. zabudowa Jeżyc zasadniczo spełniała wymogi planu strefowego Josepha Stübgena. Wyznaczono w nim przebieg drugiego pierścienia obwodowego (obecna ul. Przybyszewskiego) jako zakończenie planu zabudowy dzielnicy. Zaplanowano także dwa mosty: most Teatralny i most Dworcowy, które oddano do użytku w latach 1909-10. Po 1910 r. wytyczono kilka nowych ulic: obecnie Reja, Asnyka, Prusa i Zeylanda, a także przedłużono ul. Kochanowskiego do ul. Poznańskiej i uregulowano ul. Młyną. Wzbogacono też układ urbanistyczny o plac Asnyka. Niestety, planowanych następnych placów przy ul. Słowackiego i Dąbrowskiego nigdy nie zrealizowano. W okresie 1904-18 zabudowano tradycyjnymi kamienicami czynszowymi znaczne odcinki ulic Jackowskiego, Polnej i Wawrzyniaka oraz południową pierzeję Rynku Jeżyckiego, a także pojedyncze parcele przy ul. Dąbrowskiego, Kościelnej, Jeżyckiej, Poznańskiej, Słowackiego i Bukowskiej. Jedną z najbardziej znanych dzisiaj kamienic wybudowanych w tamtym okresie był budynek usytuowany przy ul. Dąbrowskiego 5 (początkowo z restauracją w parterze), w którym w 1923 r. rozpoczął działalność Teatr Nowy im. H. Modrzejewskiej. Powstały również budynki wolno stojące z luksusowymi mieszkaniami przy ul. Mickiewicza i Słowackiego, a także zespół willowy zlokalizowany pomiędzy ul. Roosevelta i Mickiewicza, przy ul. Zacisze, Krasińskiego i Mickiewicza. Nowatorskie rozwiązania mieszkaniowe na Jeżycach powstały za sprawą niemieckich spółdzielni budowlanych. Spółdzielnia Mieszkaniowa Urzędników Niemieckich wybudowała budynki przy ul. Roosevelta, Zacisze, Krasińskiego, Poznańskiej i Jeżyckiej oraz Kochanowskiego. Elewacje domów spółdzielczych przy ul. Roosevelta opracowano w duchu nowego prądu artystycznego – secesji. W tym okresie powstało wiele budynków stylowo związanych z tym kierunkiem, głównie we wschodniej części Jeżyc, w większości o funkcji kamienic, ale także budynków użyteczności publicznej, takich jak: gmach Ubezpieczalni Krajowej na narożniku ulic Mickiewicza i Poznańskiej (obecnie szpital im. Raszei), szkoła przy ul. Słowackiego 54/56 i budynek Urzędu Prowincji Poznań-Zachód przy ul. Mickiewicza 31 (obecnie przychodnia). Przed I wojną światową powstało jeszcze kilka budynków użyteczności publicznej: drukarnia Concordia, zakończono

budowę szkoły przy ul. Słowackiego oraz szpitala położniczego przy ul. Polnej. W okresie międzywojennym na Jeżycach zagospodarowywano wolne jeszcze posesje położone coraz bardziej na zachód. W tym czasie zabudowa przekroczyła linię ul. Polnej, a nawet szosę okrężną, tj. obecną ul. Przybyszewskiego. W architekturze panował wówczas tradycjonalizm określany mianem „historyzmu narodowego”. Do przykładów architektury tego okresu można zaliczyć: mały zespół willowy przy ul. Słowackiego, niewielkie osiedle zlokalizowane na parceli ograniczonej ulicami: Reja, Słowackiego i Kochanowskiego oraz Ośrodek Zdrowia wraz z Łażnią Miejską, wzniesiony przy ul. Słowackiego 46. W końcu lat 20. XX w. tradycjonalizm ustąpił miejsca architekturze zrywającej z historią i ornamentem, określanej mianem „stylu międzynarodowego”, charakteryzującej się kubiczną bryłą, płaskimi dachami i elewacjami, a także powszechnym stosowaniem białego koloru. Na przełomie lat 20. i 30. na Jeżycach postawiono w tym stylu: przy ul. Roosevelta budynek mieszkalno-usługowy z salą teatralną (później kinem Bałtyk, dzisiaj już nieistniejącym), na narożniku ulic Dąbrowskiego 12 i Mickiewicza 21 Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych Ubezpieczeń i kilka budynków mieszkalnych przy ulicach: Sienkiewicza, Prusa, Asnyka i Poznańskiej. Okres międzywojenny sprzyjał kontynuacji rozwoju urbanistycznego Jeżyc. Niestety, II wojna światowa przyniosła tej dzielnicy zniszczenie, szczególnie w ostatniej fazie działań wojennych, podczas walk o Cytadelę. W największym stopniu zostały zniszczone budynki przy ulicach Bukowskiej, Kraszewskiego, Dąbrowskiego, Roosevelta, Słowackiego, Polnej i Zwierzynieckiej. Zniszczeniu uległo północne skrzydło szpitala położniczego, wieża kościoła pw. Najświętszego Serca Jezusa i św. Floriana oraz wieża Ubezpieczalni przy ul. Mickiewicza. Proces degradacji historycznej przestrzeni miejskiej Jeżyc po 1945 r. w miarę upływu lat systematycznie się pogłębiał. Najpierw nastąpiły rozbiórki zniszczonych budynków, a w latach 60. powstało kilka wysokościowców zakłócających urbanistyczno-architektoniczny charakter Jeżyc. Były to budynki: domu studenckiego przy ul. Zwierzynieckiej, biura projektów przy ul. Gajowej, hotelu Merkury przy ul. Roosevelta i osiedla wieżowców przy ul. Norwida. Jednocześnie w tkance dawnej, zabytkowej zabudowy kamienicznej narastał proces degradacji i dekapitalizacji. Przemiany polityczne i ekonomiczne po 1989 r. przyniosły nadzieję na zatrzymanie tych procesów, ale również zagrożenie zjawiskami wynikającymi ze wzrostu motoryzacji i rozlewania się miasta. Nowa (po 1989 r.) architektura Jeżyc to w zasadzie budynki tzw. plombowe, uzupełniające istniejące pierzeje zabudowy ulicznej. Przykładami tej architektury są: Pasaż Jeżycki przy ul. Dąbrowskiego (za kościołem pw. Najświętszego Serca Jezusa i św. Floriana), budynek mieszkalno-usługowy na narożniku ulic Staszica i Dąbrowskiego, „Żółty dom” przy ul. Jeżyckiej 27/31, Dom ze srebrną szpilką przy ul. Poznańskiej 34/36 czy budynek przy narożniku ulic Gajowej i Zwierzynieckiej. W ostatnich latach dla Jeżyc Rada Miasta Poznania uchwalała miejscowe plany zagospodarowania

przestrzennego terenów: „Śródmieście Poznania – Gajowa” i „Stare ZOO” w Poznaniu.

6.1.2.3. Uwarunkowania realizacji programu

Fragment śródmiejskiej części Jeżyc położony między ul. Jackowskiego, Sienkiewicza, Gajową, Bukowską i Wawrzyniaka był objęty „Miejskim Programem Rewitalizacji dla Poznania – druga edycja” od 24 października 2006 roku¹⁹. Z uwagi na złożone wnioski oraz kryterium partnerstwa (zob. p. 1.3) – programem trzeciej edycji objęto obszar Jeżyc położony pomiędzy: ul. Dąbrowskiego, Kraszewskiego, Bukowską oraz zachodnimi granicami parceli zlokalizowanych przy ulicy Polnej (porównanie terenów przedstawia załącznik nr 4.). Obszar ten jest fragmentem śródmiejskiej części Jeżyc, na której działalność prowadzi, obok Rady Osiedla Jeżyce, lokalne stowarzyszenie „Piękne Jeżyce”. We współpracy z tymi organizacjami, a także z lokalnymi szkołami zlokalizowanymi przy ul. Słowackiego, Urząd Miasta Poznania zainicjował w 2010 roku akcje integrujące i aktywizujące lokalną społeczność pod nazwą „Odmień swoje podwórko”. Ta współpraca i wnioskowana potrzeba jej kontynuowania jest przyczyną zmiany obszaru wdrożenia programu.

Oprócz uwarunkowań ogólnych opisanych w p. 1.3, do głównych czynników wpływających na obecną i przyszłą kondycję tej części Jeżyc trzeba zaliczyć niżej wymienione deficyty i zagrożenia oraz walory i potencjały:

- niekorzystne zjawiska społeczne występujące w centrum miasta: wysoki poziom ubóstwa, bezrobocia i przestępczości oraz niski poziom aktywności gospodarczej, a także ujemna dynamika zmian liczby ludności – por. zał. nr 2;
- dekapitalizacja dużej liczby posesji i niski standard zamieszkania (pogłębianie luki remontowej);
- utrudnienia w przygotowaniu i zwiększony koszt inwestycji ze względu na wymogi konserwatorskie;
- trudności z opłaceniem czynszów, na poziomie zapewniającym właściwy standard zamieszkania, występujące u dużej części mieszkańców związanych kulturowo z dzielnicą;
- niedostateczne warunki rekreacji dla dzieci i osób starszych oraz zbyt mała ilość zieleni urządzonej;
- niedostateczna liczba miejsc postojowych;

- uciążliwości wynikające z ruchu pojazdów (tłok, hałas, bezpieczeństwo);
- duży udział w ogrzewaniu lokali, indywidualnych palenisk węglowych;
- nadmiar reklam i szyldów;
- zagrożenie gentryfikacją i utratą lokalnego klimatu dzielnicy;
- zagrożenie utratą równowagi pomiędzy funkcjami mieszkaniowymi i usługowymi;
- + położenie w śródmieściu oraz w paśmie najcenniejszych miejsc i obiektów dziedzictwa kulturowego miasta Poznania;
- + unikalny charakter i skala zagospodarowania przestrzeni;
- + zainteresowanie turystów i mieszkańców Poznania;
- + dobra dostępność komunikacyjna (transport zbiorowy, samochodowy);
- + dobra dostępność do usług publicznych (oświata, zdrowie, kultura);
- + duży udział handlu i usług centrowych w istniejących budynkach;
- + otwarte możliwości podjęcia decyzji o sposobach zagospodarowania, szczególnie w odniesieniu do terenów przestrzeni publicznej;
- + szansa zaktywizowania i zintegrowania mieszkańców na rzecz wspólnych przedsięwzięć i wartości;
- + szansa na stworzenie klimatu dla inwestycji renowacyjnych;
- + szansa na poprawę porządku i bezpieczeństwa.

6.1.2.4. Cele i założenia działań rewitalizacyjnych

Główne cele działań:

- aktywizacja i integracja lokalnych społeczności – identyfikacja mieszkańców z miejscem, jego wartością i historią;
- przekształcenie ulic i ich otoczenia – w dobrej jakości śródmiejską przestrzeń publiczną, przy wykorzystaniu istniejących możliwości, powiązań przestrzennych i walorów historycznych;
- poprawa wizerunku dzielnicy przy jednoczesnym zachowaniu unikalnego charakteru i skali zagospodarowania przestrzeni;
- poprawa jakości zamieszkania.

Dla osiągnięcia założonych celów niezbędny jest następujący **sposób działania**:

¹⁹ Uchwała Nr CVI/1256/IV/2006 Rady Miasta Poznania z dnia 24 października 2006 r. ws. przyjęcia "Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania - druga edycja".

- kontynuowanie i wzbogacanie realizowanych dotąd działań społecznych (edukacyjnych, kulturalnych, integracyjnych) i porządkujących przestrzeń przy równoległym prowadzeniu prac przygotowawczych do przyszłych działań inwestycyjnych;
- stopniowe i konsekwentne poszerzanie zakresu działań (uporządkowanie – estetyzacja – inwestycje renowacyjne);
- utrzymanie trwałych efektów (racjonalizacja środków);
- szeroki udział społeczny.

6.1.2.5. Wizja rozwoju

Obszar śródmiejski Jeżyc oraz jego struktura urbanistyczna wykształcona w XIX w. ma specyficzny charakter określony przez ówczesne wpływy architektoniczne oraz przepisy budowlane wynikające z potrzeb funkcjonowania twierdzy poznańskiej (zob. 6.1.1.2). Teren objęty *Miejskim Programem Rewitalizacji, trzecia edycja* jest więc tworem zasadniczo zdefiniowanym urbanistycznie (tj. funkcjonalnie i przestrzennie). W tej sytuacji jego rozwój będzie stymulowany głównie poprzez konsekwentne utrzymywanie specyficznego charakteru dzielnicy oraz systematyczną poprawę jakości:

- zagospodarowania przestrzeni publicznych,
- środowiska zamieszkania i wypoczynku,
- stosunków i infrastruktury społecznej,
- warunków transportu i komunikacji.

Dla wysokiej jakości zagospodarowania przestrzeni publicznej ważne będzie podjęcie przedsięwzięć zarówno poprawiających funkcjonalność, jak i estetyzujących przestrzeń. Dotyczy to organizacji przestrzeni, form i materiałów elewacji budynków, posadzek ulic, miejsc postojowych, zieleni urządzonej i obiektów małej architektury. W przestrzeni niewielu ulic, takich jak: Kraszewskiego, Słowackiego i Szamarzewskiego istnieją szpalery dojrzałych drzew, które poprawiają klimat tych ulic (w sensie sanitarnym i estetycznym). Tam gdzie istnieje starodrzew, konieczne jest jego utrzymanie i uzupełnianie. Ze względu na deficyt zieleni publicznej na Jeżycach istnieje potrzeba zagospodarowania wszelkich możliwych powierzchni różnego rodzaju formami zieleni przyulicznej. To samo dotyczy miejsc postojowych, których racjonalne rozmieszczenie pozwoli na uzyskanie jak największej możliwej ich liczby przy równoczesnym utrzymaniu równowagi w stosunku do innych elementów przestrzeni publicznych.

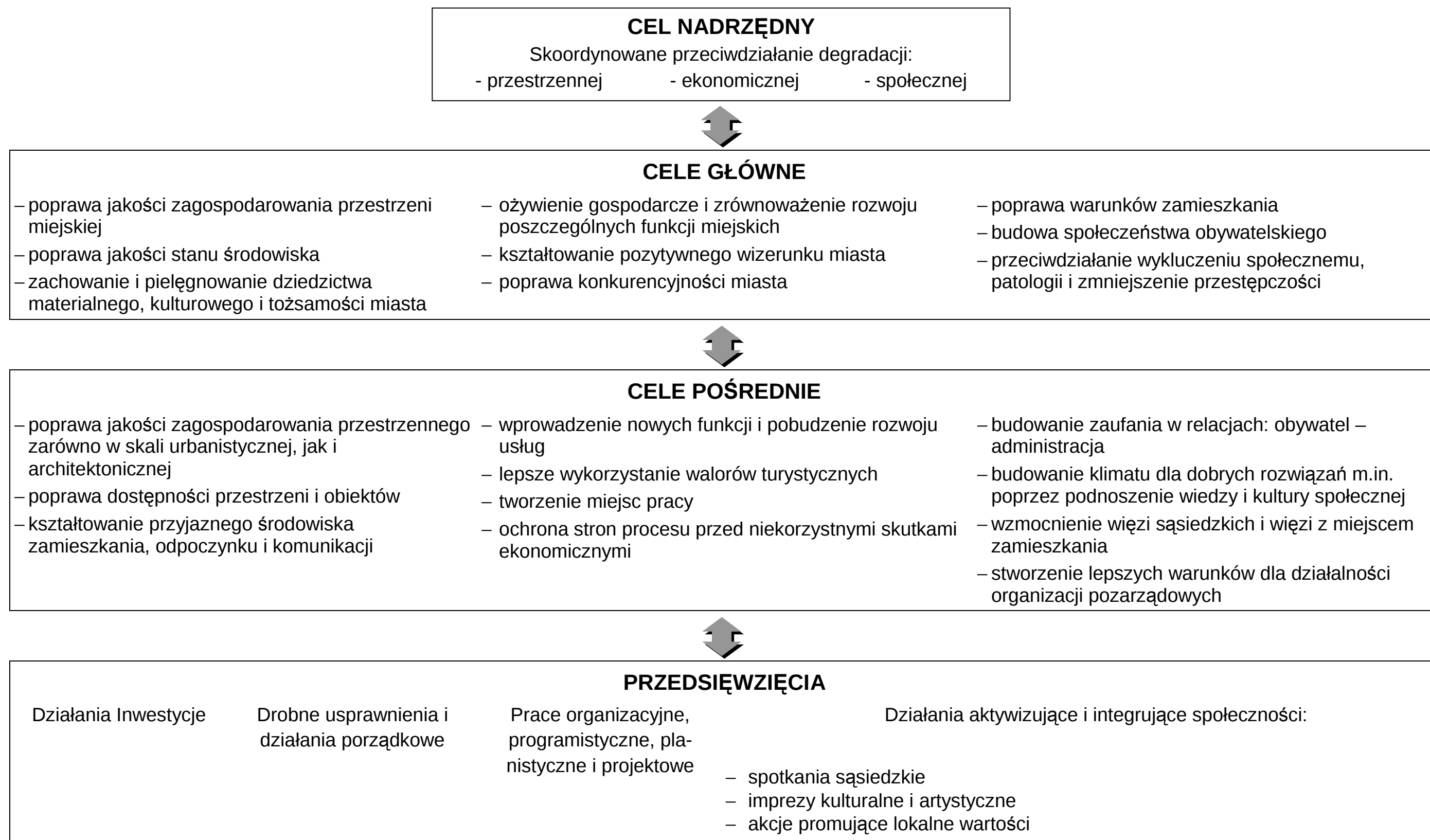
Tak samo ważne, jak przestrzeń publiczną, są półprywatne przestrzenie podwórek kamienic jeżyckich, na których obowiązują podobne zasady dotyczące jakości zagospodarowania. Ich urządzenie, funkcjonalność i estetyka są kluczowe dla jakości środowiska zamieszkania i wypoczynku.

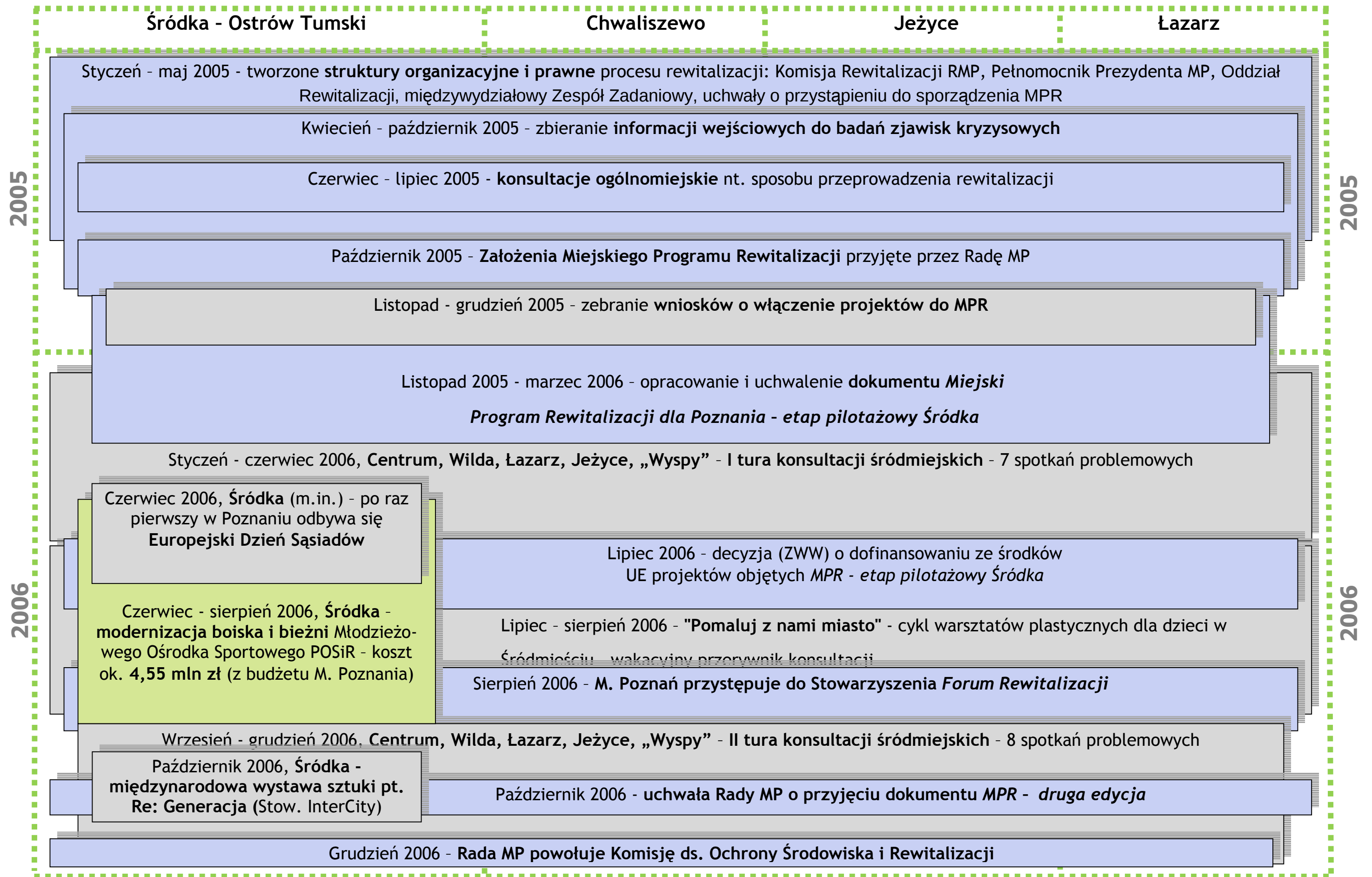
Dla poprawy jakości życia na Jeżycach kluczowe znaczenie będą miały przedsięwzięcia o dzielnicowym i ponaddzielnicowym zasięgu oddziaływania, takie jak: uspokojenie ruchu samochodowego i rewitalizacja ul. Dąbrowskiego (ew. budowa ul. św. Wawrzynca), modernizacja targowiska (z ew. budową parkingu podziemnego) na Rynku Jeżyckim, remont i funkcjonowanie dawnego „Domu Tramwajarza” przy ul. J. Słowackiego oraz modernizacja węzła przesiadkowego Kaponiera.

Warunkiem uzyskania ww. standardów jest integracja mieszkańców, współdziałanie administracji komunalnej z lokalną społecznością oraz wspólne starania o wykluczenie zachowań niepożądanych społecznie, w tym wandalizmu.

6.1.3 Zbiorcze zestawienie przedsięwzięć zrealizowanych na wspieranych terenach w latach 2005 – 2012, wg modelowej klasyfikacji.

- akcje edukacyjne, informacyjne, konferencje
- warsztaty nowych pomysłów/rozwiązań
- współpraca z lokalnymi liderami społecznymi

Śródka - Ostrów Tumski	Chwaliszewo	Jeżyce	Łazarz
2007 Styczeń - marzec 2007 - Spółeczna Koncepcja Zagospodarowania Śródki wykonana przez Radę Osiedla Ostrów Tumski, Śródka, Zawady i Urząd Miasta Poznania 2007, Śródka - renowacja zabytkowego zespołu obiektów Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niestyszających - I etap - koszt budowy ok. 0,92 mln zł (w tym EFR: 0,68; Poznań: 0,15; budżet państwa: 0,08) Kwiecień 2007, Śródka - konsultacje Społecznej Koncepcji Zagosp. Śródki Maj - lipiec 2007 – opracowanie wytycznych do mpzp w efekcie konsultowania Społecznej Koncepcji Zagospodarowania Śródki Maj - czerwiec 2007, Śródka, Targowe - Europejski Dzień Sąsiada - partnerstwo Czerwiec 2007 - przystąpienie do sporządzenia mpzp Śródki Lipiec - sierpień 2007, Śródka - Kino, kawiarnia i spacer, wakacyjne wycieczki Wrzesień - grudzień 2007, Śródka - budowa i uroczyste otwarcie mostu bpa Jordana koszt budowy ok. 8,60 mln zł (w tym EFR: 6,58; M. Poznań: 1,29; budżet państwa: 0,73) Październik 2007, Śródka - międzynarodowa wystawa sztuki Re: generacja II (InterCity) Listopad 2007 - jesienny cykl Śródeckich koncertów muzyki dawnej w kościele św. Małgorzaty??? (RO Ostrów Tumski-Śródka-Zawady oraz Ośr. Śpiewu Gregoriańskiego im. Grudzień 2007, Śródka - 1. z cyklu Procesja Światła przez most bpa Jordana (Parafia Archikatedralna) 2007			Lipiec, sierpień 2007 - Kolorowe Miasto, wakacyjne warsztaty teatralne, plastyczne i sportowe dla dzieci i opiekunów

2008

Śródka - Ostrów Tumski

2008, Śródka, Ostrów Tumski, Chwaliszewo - realizacja I etapu budowy monitoringu wizyjnego na obszarze Traktu Królewsko-Cesarskiego

Styczeń - luty 2008, Śródka - 1. spotkanie Rady Os. Ostrów Tumski, Śródka, Zawady z projektantami miejscowego planu Śródki

Kwiecień 2008 - *Śródeckie koncerty muzyki dawnej* w kościele św. Małgorzaty - cykl wiosenny (RO Ostrów Tumski-Śródka-Zawady)

Maj 2008, Śródka - Dzień Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną - festyn na moście bpa Jordana (Polskie Stow. na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym, Koło w Poznaniu i UMP) Poznania

Maj 2008 Śródka - nagroda redakcji "Polskich Dróg", IBDiM i OIGD dla ZDM w Poznaniu za innowacyjność w technicznej realizacji mostu bpa Jordana

Maj - czerwiec 2008, Śródka, Targowe - *Europejski Dzień Sąsiada (RO)*

Lipiec 2008, Śródka - *Wieczór Żydowski z Zespołem Shalom*, koncert zorganizowany przez Krąg Przyjaciół Pozn. Chóru Katedralnego

Lipiec, sierpień 2008, Śródka - *Kino, kawiarnia i spacer*, wakacyjne wycieczki

Wrzesień 2008, Śródka - Anna Zalewska-Powalisz i Krzysztof Powalisz wraz z przyjaciółmi zaprezentowali *spektakl muzyczny* oparty na poemacie Krzysztofa Kamila Baczyńskiego.

Chwaliszewo

Maj, czerwiec 2008, Chwaliszewo - festyn i warsztaty edukacyjne dla dzieci pt. *Międzymoście* (Stowarzyszenie Wędrowni Architekci i UMP)

Czerwiec 2008, Chwaliszewo - 1. festiwal muzyczny *Ethno Port Poznań* w starym korycie Warty (CK Zamek, UMP)

Lipiec 2008 - przystąpienie do sporządzenia miejscowego planu z.p. Chwaliszewo

Jeżyce

Łazarz

Kwiecień 2008, Łazarz - wycieczki do Muzeum Intrologatorstwa

Maj 2008, Łazarz - wiosenne koncerty plenerowe w Parku Wilsona

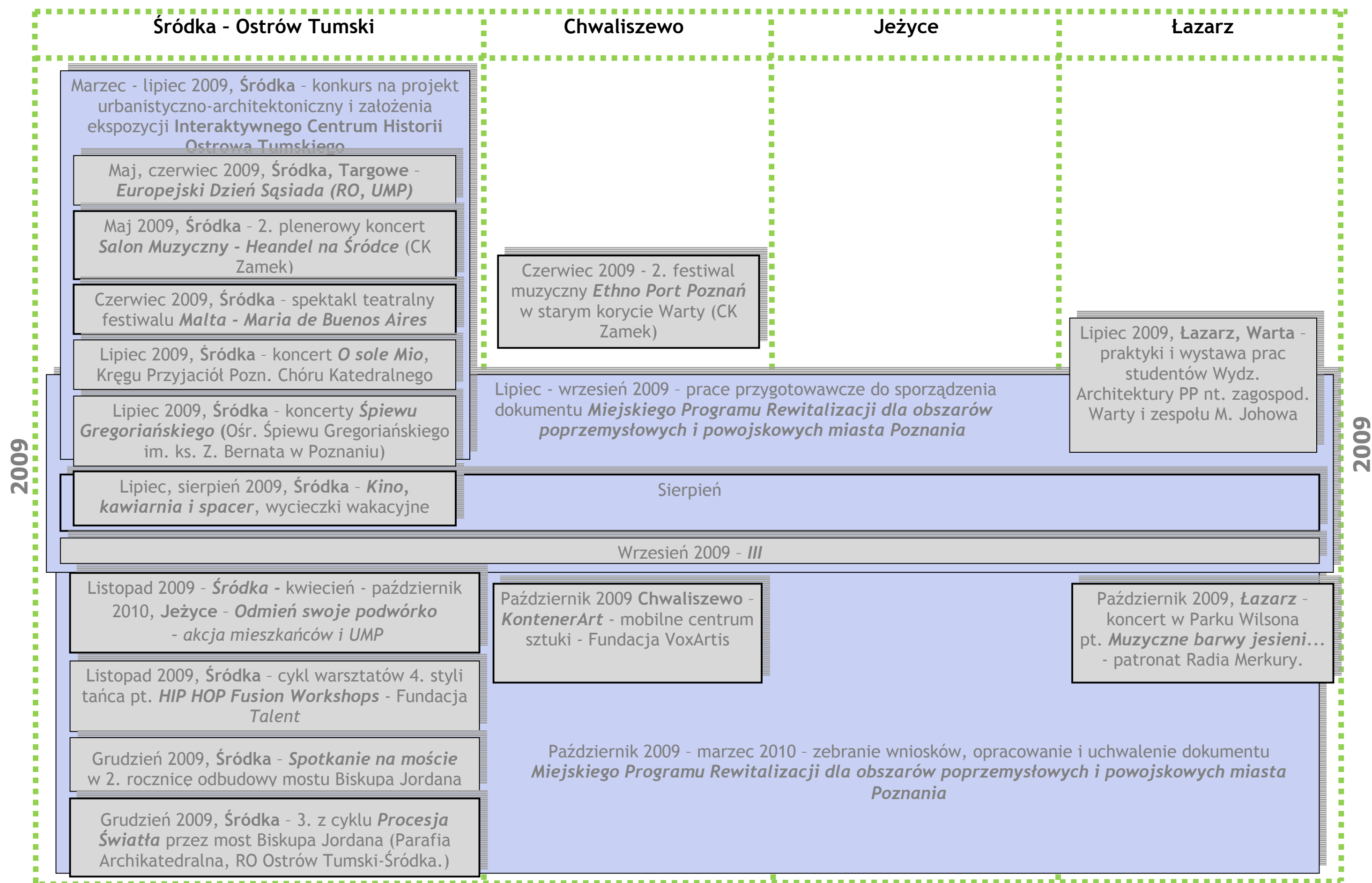
Lipiec, sierpień 2008 - *Kolorowe Miasto*, wakacyjne warsztaty teatralne, plastyczne i sportowe dla dzieci

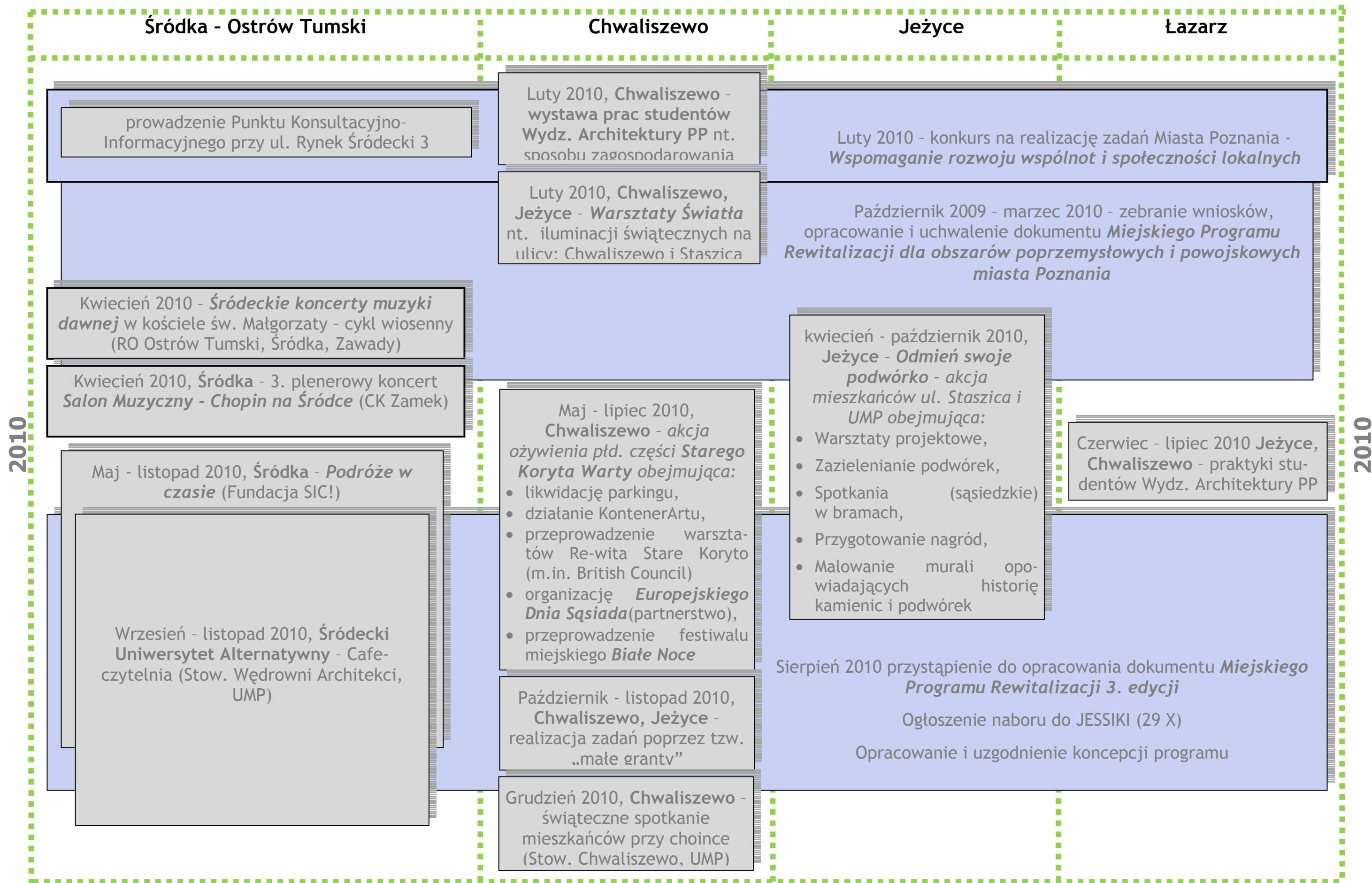
Sierpień - październik 2008 - *Seminarium na temat przestrzeni publicznej* pod patronatem Ministerstwa Infrastruktury i Prezydenta Miasta Poznania - pierwszy etap przygotowujący materiał roboczy dla powstania *Karty Przestrzeni Publicznej* - inicjatywy związanej z planowanym w Poznaniu w 2009 roku III Kongresem Urbanistyki Polskiej

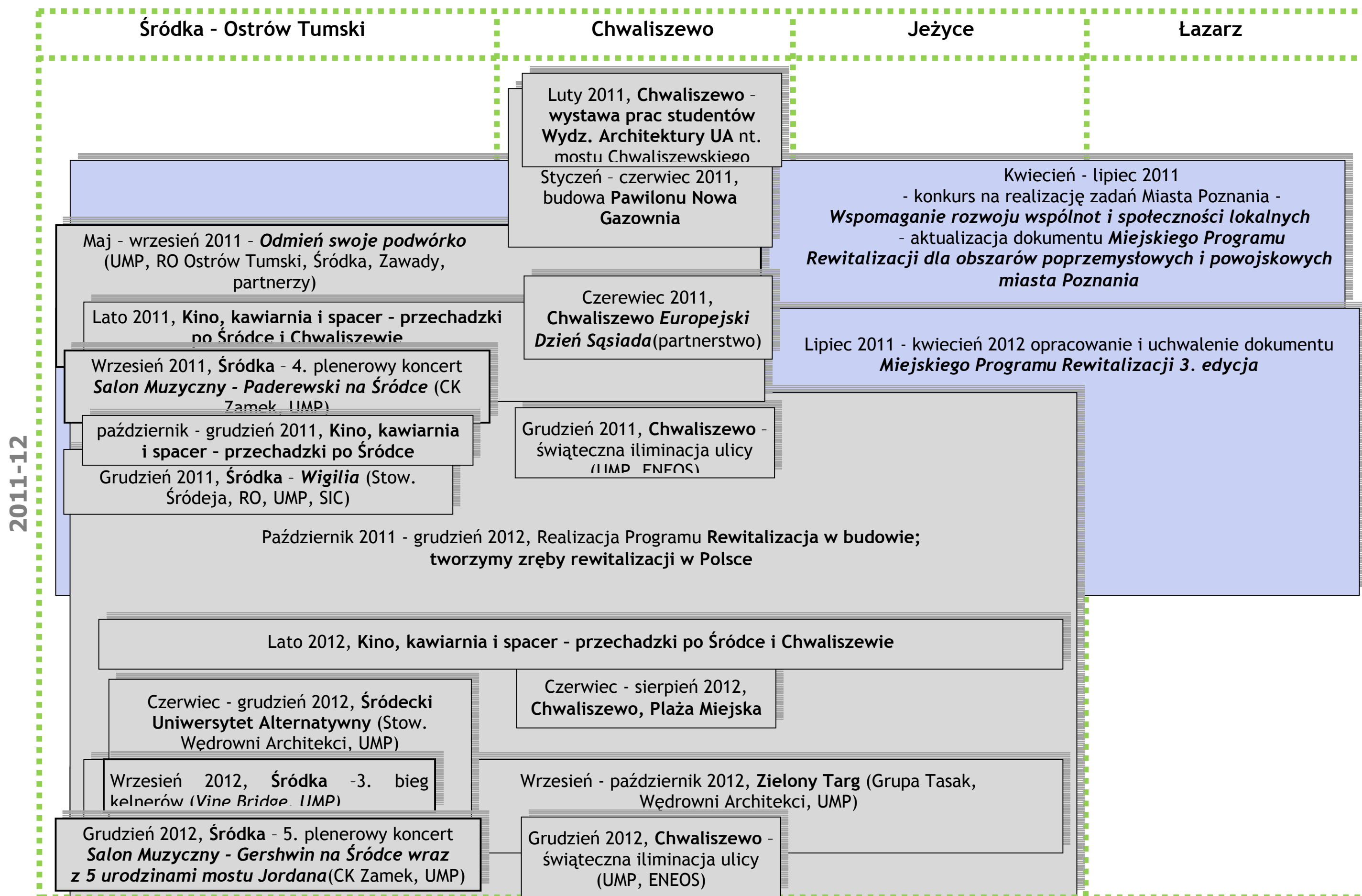
Sierpień - wrzesień 2008 - konferencja pt. *Czy warto zajmować się Wartą? Rzeczywistość i oczekiwania*

2008

	Śródka - Ostrów Tumski	Chwaliszewo	Jeżyce	Łazarz	
2008	2008, Śródka, Ostrów Tumski, Chwaliszewo – realizacja I etapu budowy monitoringu wizyjnego na obszarze Traktu Królewsko-Cesarskiego	Sierpień - październik 2008 - <i>Seminarium na temat przestrzeni publicznej</i> pod patronatem Ministerstwa Infrastruktury i Prezydenta Miasta Poznania - pierwszy etap przygotowujący materiał roboczy dla powstania <i>Karty Przestrzeni Publicznej</i> - inicjatywy związanej z planowanym w Poznaniu w 2009 roku III Kongresem Urbanistyki Polskiej.			2008
	Październik 2008 Śródka - 1. plenerowy koncert <i>Salon Muzyczny - Szymanowski na Śródce</i> (CK Zamek, UMP)				
	Październik 2008, Śródka - <i>Kapslowy Wyścig Pokoju z Widokiem o Puchar Mera Śródki</i> - pożegnanie Antykwariatu, który działał na Śródce przez 2.5 roku				
	Listopad 2008 - styczeń 2009 - przygotowanie i rozstrzygnięcie konkursu urbanistycznego na reintegrację płn. i płn. części Śródki.	Listopad 2008 - maj 2009 - sporządzenie materiałów poseminaryjnych, opracowanie projektu <i>Karty Przestrzeni Publicznej</i> i organizacja <i>Konferencji na temat przestrzeni publicznej</i> pod patronatem Ministerstwa Infrastruktury, Prezydenta Miasta Poznania oraz Rektora Politechniki Poznańskiej. Na konferencji był dyskutowany wstępny projekt <i>Karty Przestrzeni Publicznej</i> - dokumentu ideowego i programowego dla kreacji polskiej przestrzeni publicznej.			
	Grudzień 2008, Śródka - 2. z cyklu <i>Procesja Światła</i> przez most Biskupa Jordana (Parafia Archikatedralna)				
	Grudzień 2008, Śródka - <i>Spotkanie na moście</i> w 1. rocznicę odbudowy mostu Biskupa Jordana (RO OT-Ś-7, UMP, 7DM)				
2009	Marzec - lipiec 2009, Śródka - konkurs na projekt urbanistyczno-architektoniczny i założenia ekspozycji Interaktywnego Centrum Historii Ostrowa Tumskiego				2009
	Marzec 2009, Śródka - <i>Re-wita Ostrówek</i> warsztaty dotyczące rewitalizacji ulicy Ostrówek organizowane m.in. przez British Council, RO Ostrów Tumski, Śródka, Zawady i UMP				
	Kwiecień 2009, Śródka - warsztaty plastyczne z dziećmi ze Szkoły Podstawowej nr 85 i Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niestyszących - mural na Śródce (Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu)				

W powyższym zestawieniu przedsięwzięć planowanych i wykonanych w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji starano się przedstawić ich pełną reprezentację. Jednak ze względu na zachowanie czytelności pominięto wiele wydarzeń nie mniej istotnych dla opisanego procesu. Ww. zestawienie należy uzupełnić jeszcze o następujące informacje.

Można zauważyć coraz większe zainteresowanie obszarami objętymi MPR, czego oznaką jest udział mieszkańców Poznania w licznych imprezach edukacyjnych, kulturalnych i rekreacyjnych organizowanych w ramach programu. Do najważniejszych tego typu imprez organizowanych przez Miasto Poznań (z partnerami) trzeba zaliczyć:

- „Święta Sąsiadów” (Śródka: 2012, 2010, 2009, 2008, 2007, 2006; Łazarz, 2009, 2008, 2007; Chwaliszewo, 2011, 2010),
- „Kino, kawiarnia i spacer – Przechadzki po ...” (Śródka, 2012, 2011, 2009, 2008, 2007; Chwaliszewo: 2012, 2011; Jeżyce: 2012),
- urodziny mostu Biskupa Jordana (Śródka: 2012, 2009, 2008, 2007),
- „Salony Muzyczne”: „Szymanowski na Śródce” (2008), „Haendel na Śródce” (2009), „Chopin na Śródce” (2010), „Paderewski na Śródce” (2011) „Gershwin na Śródce”(2012);
- „Festiwal Ethno Port Poznań” (world music) i mobilne centrum kultury „KontenerArt” w dawnym zakolu Warty (Chwaliszewo: 2012, 2011, 2010, 2009, 2008);

Fot. Warsztaty *Teatr z klasą* na scenie Teatru Nowego, 2012, 2011 r. Źródło: *Łoża Patronów Teatru*

- wydarzenia edukacyjne dla dzieci i dorosłych: cykl wykładów popularno-naukowych połączonych z warsztatami z tematyki podróżniczej, muzycznej, historii, przestrzeni publicznych, tradycji, „Śródeckiego Uniwersytetu Alternatywnego” (Śródka: 2012, 2011, 2010; Śródka, Chwaliszewo i Jeżyce, 2012); warsztaty „Podróże w czasie” (Śródka, 2010); warsztaty mające na celu

rozwijanie zainteresowań oraz aktywności dzieci i młodzieży w zakresie wiedzy o teatrze pt. „Teatr z klasą” (Śródka: 2012, Chwaliszewo: 2012, 2010; Jeżyce, 2012, 2011); cykl warsztatów czterech stylów tańca „Hip Hop Fusion Workshops” (Śródka, 2009); warsztaty architektoniczno-urbanistyczne pt. „Międzymoście” i „Przekraczając bramę czasu” w dawn. zakolu Warty (Chwaliszewo, 2011, 2008); warsztaty malarskie „Kolorowe Miasto” i „Pomaluj z nami Miasto” (śródmieście, 2008, 2007), wycieczki do prywatnego Muzeum Intrologatorstwa (Łazarz, 2008);

- wystawy: sztuki „Dzielnica Artystyczna – Re: Generacja” (Chwaliszewo, 2005; Śródka, 2007, 2006); prac studentów: Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej nt. zagospodarowania rz. Warty, Chwaliszewa i dawn. zakola Warty (Chwaliszewo, 2010) oraz stosowania reklam na Jeżycach i ożywienia zespołu architektoniczno-urbanistycznego autorstwa Maxa Johowa (Urząd Miasta Poznania (UMP), 2009, 2007) oraz Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu w poszukiwaniu form przestrzennych nawiązujących do historycznego mostu Chwaliszewskiego (UMP, 2011), a także prac uczniów lokalnych szkół;
- koncerty plenerowe w Parku Wilsona (Łazarz, 2009, 2008);
- wydarzenia w ramach realizacji programu „Trakt Królewsko-Cesarski”: multimedialne widowisko plenerowe „Luminaria” (Ostrów Tumski, 2012), „Śródeckie genius loci” (Śródka, 2011), konferencja „Tu się Polska zaczęła...Dni Ostrowa Tumskiego i Śródki” (2006);
- gry miejskie: „Bractwo Odkrywców”, „Pierwsze Iskry”, „Czas Patriotów” (w 90. rocznicę Powstania Wielkopolskiego), „Krocząc po trakcie. Śladami królów i cesarzy”, „Pierwszy stopień Poznania” (Śródmieście, 2009, 2008);

Fot. Plaża miejska w dawnym zakolu rzeki Warty, 2012 r. Zdjęcie: L. Podbrez

- działalność „Plaży Miejskiej” w dawnym zakolu Warty wraz z infrastrukturą i przystanią kajakową nad rzeką Wartą (Chwaliszewo, 2012).

W 2012 roku najważniejsze z wymienionych działań aktywizująco-integracyjnych Miasto Poznań realizowało w partnerstwie z Fundacją SIC! w ramach programu "Rewitalizacja w budowie – tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce" dofinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 1.2 Systemowe wsparcie instytucji pomocy i integracji społecznej. Miasto Poznań z partnerem zajęło drugie miejsce w konkursie na pilotażowe programy rewitalizacji społecznej, ogłoszonym przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich w Warszawie. Celem programu „Rewitalizacja w budowie ...” było stworzenie społecznych podwalin pod działania rewitalizacyjne rozumiane jako kompleksowe działania naprawcze określone w Karcie Lipskiej. Program został skierowany do mieszkańców terenów objętych MPR nieaktywnych zawodowo i bezrobotnych (w szczególności zagrożonych wykluczeniem społecznym). Obejmował działania na rzecz poprawy jakości przestrzeni i środowiska zamieszkania oraz zapewniające rozwój osobowy dzieci i młodzieży. W programie „Rewitalizacja w budowie, tworzymy zręby rewitalizacji w Polsce” wzięło łącznie udział ponad 600 uczestników (beneficjentów) z obszarów Śródk, Chwaliszewa, Jeżyc i innych: Centrum, Wildy itd. Wykorzystano ponad 600 000 zł środków finansowych. Wykonano 11 rodzajów działań w 9 blokach tematycznych, publikację końcową (oraz zorganizowano dwie konferencje: inauguracyjną i kończącą program. Do realizowanych bloków tematycznych programu należały:

- Odmień swoje podwórko (140 uczestników, przedmiot działań: 20 podwórek oraz 4 miejsca publiczne na Jeżycach, Wildzie, Śródc, Chwaliszewie i Starym Mieście);
- Biura Mieszkańców (łącznie 255 uczestników; lokalizacja 3 Biur: Śródk w Starej Piekarni przy Rynku Śródeckim 17, Chwaliszewa w Maglu Kultury przy ul. Tylne Chwaliszewo 3/1, Jeżyc przy ul. Szamarzewskiego 17/3);
- Koalicje lokalne i Dzielnicjada (łącznie 18 uczestników; wyłonienie lokalnych liderów dla Śródk, Chwaliszewa i Jeżyc jako przewodników prac koalicji oraz „pośredników” pomiędzy organizatorami programu a mieszkańcami dzielnic); organizacja Dzielnicjad: 1) „Czysta dzielnica” – maj; 2) „Dzielnica przyjazna dzieciom” – czerwiec; 3) „Tropem tradycji – odkrywanie i ożywanie zwyczajów dzielnicy” – sierpień; 4) „Magia mojej dzielnicy” – listopad; organizacja imprezy kulturalno-artystycznej pn. Biesiada Sąsiedzka w starym korycie Warty;
- Szkolenia zawodowe (łącznie 72 uczestników, pięć rodzajów szkoleń: 1) Operator wózków jezdniowych – 12 uczestników, 2) Podstawy fakturowania – 12 uczestników, 3) Prawo jazdy kategorii B – 24 uczestników, 4) Profesjonalne sprzątanie z elementami pielęgnacji terenów zielonych – 12 uczestników; 5) Sprzedawca – obsługa kas fiskalnych i terminali płatniczych z obsługą komputera – 12 uczestników;

- Uniwersytet Alternatywny (łącznie 150 uczestników; wykłady na temat „Czym jest rewitalizacja?”; 40 warsztatów o różnej tematyce (wszelkich umiejętności) np. Jeżyc – dokąd sięga nasza pamięć...; O rysowaniu z oka przymrużeniem czyli o rysunku wykorzystywanym w komiksach i nie tylko; O glinie w piecu i piecu z gliny tradycja i współczesność – czyli jak zrobić piec i wykończyć go własnymi rękami; Jak to z tym filcem bywa; O pięknym pisaniu po polsku z angielską nutą w tle; Warsztaty z kaligrafii; O wiklinie plotek kilka – o polskim szlaku plecionkarskim; O grach na czas pogody i niepogody – gry z użyciem najprostszych elementów dostępnych zawsze, wszędzie i o każdej porze; O polskiej muzyce tradycyjnej, tańcach i muzykanckich obyczajach; O geografii na wesoło itd., wykłady i warsztaty na temat szeroko rozumianej przestępczości, dot. zarówno zagadnień przemocy rówieśniczej, jak i odpowiedzialności prawnej;
- Edukacja architektoniczna (łącznie 45 uczestników; trzy warsztaty tematyczne – na Jeżycach, Chwaliszewie i Śródc, z których każdy dotyczył różnych formuł działań rewitalizacyjnych: - rewitalizacji przez odnawianie - malowanie makiety konkretnej jeżyckiej kamienicy; - rewitalizacji przez dodawanie – analiza albumów i rysunków architektonicznych; - rewitalizacji przez przywracanie – odtwarzanie na mapach Śródk, Zagórza i Ostrowa Tumskiego relacji między miastem a Wartą i Cybiną;
- Ulotki o kamienicach (wykonano 40 ulotek najciekawszych budynków Śródk, Chwaliszewa i Jeżyc, wybranych na podstawie różnych kryteriów: historycznych, architektonicznych czy związanych z pewnymi wartościami niematerialnymi;
- Poznaj historię swojej rodziny (łącznie 45 uczestników; trzy edycje warsztatów: na Śródc, Chwaliszewie i Jeżycach; każda edycja składała się z sześciu części i trwała trzy dni. W ramach poszczególnych edycji prowadzono zajęcia tematyczne: - historia pewnej rodziny, ilustrowana opowieść o znanej rodzinie; - poszukiwania rodzinne: jak je prowadzić na własną rękę?; - dziadkowie, skarbnica rodzinnej pamięci; - wywiady, albumy stylizowane „na stare” pamiątki; - paciotki, stryjowie, świekry i cieściowie, czyli jak to dawniej w naszych rodzinach bywało (o koligacjach rodzinnych); - moje korzenie, drzewo genealogiczne oraz praca wielkoformatowa.
- Teatr z klasą (łącznie 180 uczestników [7 szkół obejmujących swoim obwodem Śródkę, Chwaliszewo i Jeżyc]; 6 edycji warsztatów, w każdej dwie 15-os. grupy uczniów;. Każda edycja składała się z ośmiu godzinnych spotkań, dotyczących spraw organizacyjnych, historii teatru, reżyserii i tekstu, przygotowania się do roli w spektaklu, zapoznania się ze sceną i zapleczem teatru (Teatr Nowy), udziału w spektaklu teatralnym (na widowni), generalnej próby przygotowanego

przedstawienia oraz próby scenicznej w teatrze. Zwieńczeniem każdej edycji warsztatów był występ publiczny na deskach Teatru Nowego.

Ważnymi partnerami MPR były: Szkoła Podstawowa nr 85 im. Kawalerów Maltańskich (Śródka, Zawady), Zespół Szkół Specjalnych nr 105 im. Juliana Tuwima (Śródka), Poznańska Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. nr 2 im. Tadeusza Szeligowskiego (Śródka), Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niesłyszących im. Józefa Sikorskiego (Śródka), Szkoła Podstawowa nr 40 im. Mieszka I (Chwaliszewo, St. Miasto), Szkoła Podstawowa nr 36 im. mjr. Henryka Sucharskiego (Jeżyce), Gimnazjum nr 1 im. Ignacego J. Paderewskiego (Jeżyce), Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa im. Olgi Sławskiej-Lipczyńskiej (St. Miasto), Zespół Szkół Muzycznych (Łazarz), a także Rada Osiedla Ostrów Tumski – Śródka – Zawady, Rada Osiedla Jeżyce, Rada Osiedla Stare Miasto, parafia archikatedralna pw. św. Apostołów Piotra i Pawła, parafia polskokatolicka św. Kazimierza w dzielnicy Śródka, antykwariat i kawiarnia „Pokój z widokiem” (już nieistniejący), British Council, Centrum Ekonomii Społecznej (już nieistniejące), Centrum Innowacji Społecznej SIC!, Centrum Kultury „Zamek” w Poznaniu, Centrum Turystyki Kulturowej „Trakt” w Poznaniu, Fundacja Pomocy Wzajemnej „Barka”, kino „Malta”, „KontenerArt”, Mieszkańcy, właściciele lokalnych sklepów, Młodzieżowy Ośrodek Sportowy w dzielnicy Śródka – POSiR, Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Poznaniu realizujący projekt *Pomoc – Aktywizacja – Wsparcie*, Stowarzyszenie artystyczne „InterCity”, Stowarzyszenie Artystyczno-Edukacyjne „Środek Świata”, Stowarzyszenie „Chwaliszewo”, Stowarzyszenie „Jeżycanie”, Stowarzyszenie *Forum Rewitalizacji*, Stowarzyszenie *Loża Patronów Teatru*, Stowarzyszenie *No Women No Art*, Stowarzyszenie „Piękne Jeżyce”, Stowarzyszenie „Śródeja”, Stowarzyszenie „Wędrowni Architekci”, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej, Zarząd Komunalnych Zasobów Lokalowych w Poznaniu, Zarząd Zieleni Miejskiej w Poznaniu, Zarząd Dróg Miejskich w Poznaniu.

Wielu partnerów poznańskiego Miejskiego Programu Rewitalizacji jest nie tylko współorganizatorami wspomnianych wydarzeń, ale często także ich pomysłodawcami lub współkreatorami. Tak było m.in. w przypadku: nieistniejącego już Antykwariatu „Pokój z Widokiem” (Dzielnica Artystyczna; Kino, kawiarnia i spacer), Antykwariatu „Rosa” (Muzeum Intrologistorstwa), Centrum Innowacji Społecznej SIC! ([Nie]zapomniane miejsca Poznania, Podróże w czasie), C.K. Zamek (Salon Muzyczny, EthnoPort Poznań), Centrum Turystyki Kulturowej „Trakt Królewsko-Cesarski” (Luminaria i in.), Fundacji Ewy Johansen „Talent” (Hip Hop ...), Fundacji Twórców Architektury (warsztaty edukacji architektonicznej dla dzieci i młodzieży), Fundacji „Vox Artis” (KontenerArt), kina „Malta”, kawiarni „Stara Piekarnia” i restauracji „Vine Bridge” (Kino, kawiarnia i spacer), Klubu Studenckiego „Viator” (gry miejskie), Rady Osiedla Ostrów Tumski, Śródka, Zawady (urodziny mostu Biskupa Jordana), Stowarzyszenia

InterCity (Dzielnica Artystyczna, Re: Generacja); Stowarzyszeń „Chwaliszewo” i „Piękne Jeżyce” (Warsztaty Światła, Zielone Podwórka); Stowarzyszenia „Loża Patronów Teatru” (Teatr z klasą), Stowarzyszenia „No Women No Art” (murale), Stowarzyszenia „Środek Świata” (Kolorowe Miasto, Pomaluj z nami Miasto); Stowarzyszenia „Wędrowni Architekci” (Międzymoście, Śródecki Uniwersytet Alternatywny); Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej i Wydziału Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego (praktyki i prace studenckie).

Partnerzy MPR, prócz udziału w wymienionych wydarzeniach, byli często także inicjatorami i wykonawcami indywidualnych pomysłów, w których Miasto Poznań służyło różnej skali pomocą. Wśród najważniejszych można wymienić:

- „Śródeckie Koncerty Muzyki Dawnej” (Rada Osiedla Ostrów Tumski, Śródka z partnerami – 2011, 2010, 2009, 2008, 2007);
- działalność klubu „Magiel Kultury” (Stow. Chwaliszewo, „Nowa Sienna Sp. z o.o.” i osoba prywatna – 2012-2011);
- „Spotkania Wigilijne” i „Średniowieczny Targ Śródecki” (Centrum Działań Środowiskowych; Fundacja SIC!; kawiarnia „Stara Piekarnia”; Parafia Archikatedralna pw. św. Apostołów Piotra i Pawła; Rada Osiedla Ostrów Tumski, Śródka; Stow. „Wędrowni Architekci” – Śródka i Chwaliszewo, 2012, 2011);
- działania w ramach projektu systemowego *Pomoc – Aktywizacja – Wsparcie* (PAW), m.in.: zajęcia z funkcjonariuszami Straży Miejskiej pt. "Bezpieczne ferie", wyjście do kina i do Muzeum Archeologicznego; cykl spotkań historycznych pt. *Moja Śródeja*; porady prawno-obywatelskie i psychologiczne, liczne warsztaty i zajęcia dla dzieci, młodzieży i dorosłych, np. „Wakacyjny Festiwal Filmowy”, „Cała Śródka czyta dzieciom” (Centrum Działań Środowiskowych – Śródka, 2012-2009).
- Festiwal miejski „Biała noc – the absynt River” (Uniwersytet Artystyczny, Fundacja ASP, Wlkp. Spółka Gazownictwa – Chwaliszewo, 2010);
- wieloelementowe widowisko multimedialne „Drugie Miasto” (Teatr Ósmego Dnia, Teatr Biuro Podróży, Fundacja Movements Factory, Stow. Środek Świata, Stow. Starter – Śródka, 2010);
- plenerowe przedstawienie Małgorzaty Dziewulskiej pt. "Maria de Buenos Aires" w ramach 19 Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego MALTA (Śródka, 2009).
- Festyn artystyczny z okazji obchodów Dnia Godności Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną na moście Biskupa Jordana (Polskie Stow. na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Śródka, 2008).

Podejmowane są także inicjatywy bardzo interesujące, a równocześnie spontaniczne i realizowane przez pomysłodawców zupełnie samodzielnie, takie jak:

- „Procesje Światła przez most bpa Jordana” (Parafia Archikatedralna pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła, Rada Osiedla Ostrów Tumski, Śródka z partnerami – Śródka: 2012, 2011, 2010, 2009, 2008, 2007);
- wydarzenia kulinarno-kulturalne: romantyczne Kolacje na Moście, gotowanie z Szefem Kuchni dla par, przyjaciół, konkursy: „Bieg Kelnerów” i fotograficzny „Śródka jest w Centrum”, wystawa „Sztuka do zjedzenia” w ramach galerii Food&Design Gallery z nagrodą Hermesa Poradnika Restauratora (restauracja Vine Bridge z partnerami – Śródka, 2012-2010);
- wystawy sztuki: Maciej Kurak, Organic Life; Obietnica, Leszek Budasz; Epidemia, Marcin Łuczowski; Moonwalk i Jeleń jest zawsze na rykowisku, wystawy zbiorowe (Galeria Śródka – 2012-2011);
- dyskusje o tematyce społecznej (Stara Piekarnia – Śródka, 2012 - 2010);
- kino plenerowe Festiwalu Filmu i Muzyki „Transatlantyk” w Starym Korycie Warty (Fundacja Transatlantyk – Chwaliszewo, 2011);
- koncerty pt. „O sole mio”, „Wieczór Żydowski z Zespołem Shalom”, zorganizowane w ramach Letniego Festiwalu Cantemus Domino in Laetitia (Fundacja Krąg Przyjaciół Poznańskiego Chóru Katedralnego z partnerami, Śródka i Ostrów Tumski, 2009, 2007) oraz plenerowy spektakl muzyczny pt. "Wesele poety" (Anna Zalewska-Powalisz i Krzysztof Powalisz oraz Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna im. T. Szeligowskiego – Śródka, 2008);
- „Kapslowy Wyścig Pokoju z Widokiem o Puchar Mera Śródki” (Antykwariat Pokój z Widokiem, Rada Osiedla i Kino Malta – Śródka, 2008);

Fot. Różne funkcje mostu Biskupa Jordana, 2012 r. Zdjęcia: L. Podbrez

- czy różnorodne wcielenia mostu Biskupa Jordana jako: mostu zakochanych (setki zawieszonych na poręczach mostu kłódek z inicjałami lub imionami

zakochanych), miejsca spotkań, refleksji, zdjęć pamiątkowych, punktu widokowego itd.

Dla uruchomienia przeobrażeń przestrzennych kluczowa była poprawa jakości przestrzeni i obiektów użyteczności publicznej. Stąd, od momentu przyjęcia pierwszych edycji Miejskiego Programu Rewitalizacji, tj. od roku 2006 do końca 2012 r., m.in. na Śródce, Ostrowie Tumskim i Chwaliszewie dokonano wielu istotnych dla odnowy tych obszarów inwestycji, takich jak:

- odbudowa mostu Cybińskiego, obecnie im. Biskupa Jordana pomiędzy Ostrowem Tumskim i Śródką (finansowanie: EFRR, M. Poznań i SP, 2007-2006);
- modernizacja obiektów Młodzieżowego Ośrodka Sportowego na Śródce (finansowanie: M. Poznań, 2007-2005);
- renowacja zabytkowego zespołu obiektów Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niesłyszących na Śródce, etap 1 (finansowanie: M. Poznań, 2007-2006);
- modernizacja i adaptacja zabytkowych budynków Muzeum i Archiwum Archidiecezjalnego, tj. Akademii Lubrańskiego w Poznaniu (finansowanie: EFRR, Archidiecezja Poznańska, 2006);
- renowacja w katedrze poznańskiej: wczesnoromańskich relikwów, tynków zewnętrznych kaplic i gzymsów świątyni oraz konserwacja gotyckich murów kościoła Najświętszej Maryi i przeprowadzenie prac archeologicznych na Ostrowie Tumskim (finansowanie: M. Poznań, 2007-2006);
- remont chodników na Śródce (w 2 etapach) przy ulicach: Bydgoskiej 1, 2, 2a, 5; Ostrówek, Śródka, Rynek Śródecki 17 i wokół kościoła i dawn. ratusza (finansowanie: M. Poznań i inwestorzy prywatni, 2011, 2006);

Fot. Nowe chodniki na Śródce, 2012 r. Zdjęcia: L. Podbrez

- budowa systemu monitoringu wizyjnego (finansowanie: M. Poznań, 2008-2007);

- remont lokalu użytkowego na Śródcie z przeznaczeniem na Punkt Konsultacyjny (finansowanie: M. Poznań, 2009);
- budowa Systemu Informacji Miejskiej w Śródmieściu (finansowanie: M. Poznań, 2011-2006);
- remonty miejskich kamienic komunalnych lub wspólnot mieszkaniowych z udziałem miasta, położonych na Śródcie przy ulicach: Rynek Śródecki 3, Bydgoskiej 6/7, Ostrówek 6;
- renowacja kościoła św. Małgorzaty oraz adaptacja budynku dawnego klasztoru Filipinów na Śródcie dla potrzeb działalności Katedralnej Szkoły Chóralnej (finansowanie: EFRR, Archidiecezja Poznańska, 2011-2008);

Fot. Klasztor Filipinów na Śródcie po adaptacji i renowacji, 2012. Zdjęcie: L. Podbrez

- budowa Rezerwatu Archeologicznego na Ostrowie Tumskim (finansowanie: EFRR, M. Poznań, 2012-2009);

Fot. Rezerwat Archeologiczny na Ostrowie Tumskim, 2012 r. Zdjęcie: L. Podbrez

Fot. Budowa Interaktywnego Centrum Historii Ostrowa Tumskiego, 2012 r. Zdjęcie: L. Podbrez

- budowa Interaktywnego Centrum Historii Ostrowa Tumskiego na Śródcie i Ostrowie Tumskim wraz z Punktem Obsługi zorganizowanego ruchu turystycznego i remontem ul. Gdańskiej na Śródcie (finansowanie: EFRR, M. Poznań, 2012-2009);
- remont i przebudowa publicznej toalety miejskiej na Ostrowie Tumskim (finansowanie: M. Poznań, 2012-2011) i budowa automatycznej toalety publicznej (element sieci) na Chwaliszewie przy pl. Międzywojcze (finansowanie: M. Poznań, 2012);
- modernizacja nawierzchni ul. Tylne Chwaliszewo i fragm. Czartoria wraz z wymianą latarni ulicznych (finansowanie: Inwestorzy prywatni, M. Poznań, 2009-2010);
- realizacja usprawnień, w tym: porządkowanie terenu dawnego zakola rz. Warty, chodnika ul. Czartoria i uporządkowanie parkowania samochodów poprzez

montaż słupków i bramek w rejonie dawnego zakola rz. Warty i wału przeciwpowodziowego na Chwaliszewie (finansowanie: M. Poznań, 2012-2008);

- budowa Pawilonu Nowa Gazownia w dawn. zakolu Warty (finansowanie: M. Poznań, 2011-2010);
- urządzenie „Plaży Miejskiej” (leżaki, hamaki, sanitariaty, przystań) w dawnym zakolu Warty (finansowanie: M. Poznań, 2012).

W sumie w rewitalizację przestrzeni i obiektów użyteczności publicznej Śródki, Ostrowa Tumskiego i Chwaliszewa zainwestowano w tym czasie ok. 150 mln zł, z czego z funduszy EFRR – 87 mln zł, a z budżetu Miasta Poznania – 54 mln zł.

W innych rejonach miasta publiczne środki finansowe zaangażowano w rewitalizację terenów poprzemysłowych/powojkowych na cele: Centrum Edukacji Ratowniczej dla dzieci „Mały Ratownik” z interaktywnym parkiem edukacyjnym, Klubem Strażaka oraz Izbą Pamięci na Łazarzu (2008-2006); Centrum Integracji Społecznej (2012-2011) i Modelowego Centrum Społecznej Gospodarki Rynkowej (2013), Fundacji Pomocy Wzajemnej „Barka” na Zawadach; siedziby Komendy Miejskiej Policji na Jeźcach (2013-2007); naukowo-dydaktyczne Wydziału Prawa UAM w centrum miasta (2011-2010); rozbudowy Poznańskiego Parku Technologiczno-Przemysłowego na Dębcu (2015-2011) oraz na rewaloryzację: terenu Starego ZOO poprzez adaptację historycznych obiektów wraz z ich otoczeniem na Jeźcach (2010-2007), a także rozbudowę monitoringu wizyjnego na trasie Traktu Królewsko-Cesarskiego, m.in. w rejonie Jeźcach zainstalowano i uruchomiono 11 kamer obrotowych na skrzyżowaniach ulic: Dąbrowskiego i Kraszewskiego, Słowackiego i Kraszewskiego, Słowackiego i Wawrzyniaka, Szamarzewskiego i Wawrzyniaka, Szamarzewskiego i Staszica, Szamarzewskiego i Polnej, Jackowskiego i Polnej (październik 2009 – lipiec 2010) oraz Bukowskiej, Kraszewskiego i Szylinga, a także Bukowskiej i Polnej (listopad 2010 – czerwiec 2011). Ważną pozycję w tym względzie stanowią remonty miejskich kamienic komunalnych lub wspólnot mieszkaniowych z udziałem miasta, położonych na obszarach objętych MPR:

- w tzw. zespole Maxa Johowa przy ulicach: Matejki 53, Matejki 57, Matejki 59, Siemiradzkiego 2, Grottgera 2, Grottgera 3 – 3a, Grottgera 7 – 7a, Grottgera 8 – 8a, Kossaka 8, Kossaka 4 – 6, Grottgera 11 – 13/ Kossaka 23, Siemiradzkiego 3a, Siemiradzkiego 6, Kossaka 12 – 22 / Grottgera 14 / Siemiradzkiego 4, Chełmońskiego 19, Ułańskiej 4, Ułańskiej 6, Ułańskiej 10, Ułańskiej 12, Ułańskiej 14 - 16, Ułańskiej 18, Kossaka 1/ Wyspiańskiego 16, na łączny koszt 29,91 mln zł, co pociągnęło za sobą dodatkowo remonty dziewięciu kamienic prywatnych,
- na Jeźcach przy ulicach: Wawrzyniaka 38, Słowackiego 62/Wawrzyniaka 12 na łączny koszt 3,16 mln zł.

Procesowi odnowy przestrzeni publicznej towarzyszyły, a w dużej części zostały przez niego wywołane, następujące inwestycje prywatne:

- modernizacje, głównie elewacji ew. dachów prywatnych i spółdzielczych budynków mieszkalnych na Śródcie: przy ulicach: Rynek Śródecki 1 (2011, 2007), Rynek Śródecki 3 (2009-2007), Gdańskiej 10-16 (2008-2007), Bydgoskiej 6/7 (2009-2008), Gdańskiej 6-8 (2010), Ostrówek 17/18 (2012);
- modernizacje, głównie elewacji ew. dachów prywatnych i spółdzielczych budynków mieszkalnych na Chwaliszewie przy ulicach: Chwaliszewo 17/19 (2007); Chwaliszewo 69 (2007); Chwaliszewo 73; Chwaliszewo 71 i 72 (2013) budynku przy ul. Wenecjańskiej 10, z przeznaczeniem na hotel czterogwiazdkowy City Solei (2012-2011);
- remonty lokali użytkowych i ich otoczenia z przeznaczeniem na: kawiarnię „Stara Piekarnia” na Śródcie przy ul. Rynek Śródecki 17 (2010), restaurację „Vine Bridge” przy ul. Ostrówek 6 (2010-2009) z ogródkiem gastronomicznym przy ul. Ostrówek 16 (2012); galerię sztuki „Galeria” przy ul. Śródka 1 (2011-2010); kwiaciarnię „Tamaryszek” na Śródcie przy ul. św. Jacka 1 (2012); kawiarnię „Cafe La Ruina” przy ul. Śródka 3 (2012);
- budowy budynków mieszkalno-usługowych przy ulicach: Czartoria 1 (32 mieszkania, 2009-2008); Tylne Chwaliszewo 23 (52 mieszkania, 2010-2008); Tylne Chwaliszewo 25 (10 mieszkań, 2015-2010); Chwaliszewo 72 (46 mieszkań w budowie); Zagórze (30 mieszkań, 2012-2011) i przy ul. Śródka 3 (budowa rozpoczęta).

Działaniami rewitalizacyjnymi także został wywołany apel Rady Miasta Poznania do Sejmu RP o podjęcie prac i „przyjęcie przepisów, które określą zasady prowadzenia rewitalizacji w miastach oraz wyposażą samorządy miejskie w instrumenty podtrzymujące rozwój i służące mieszkańcom rewitalizowanych obszarów i ochronie osób słabszych” (*Stanowisko w sprawie konieczności podjęcia prac legislacyjnych nad ustawą o rozwoju miast i rewitalizacji*, stanowisko Rady Miasta Poznania Nr XVII/204/VI/3/2011 z dnia 30 sierpnia 2011 roku).

Za istotny należy też uznać udział pracowników Urzędu Miasta Poznania w tworzeniu „zrębów rewitalizacji”. Miasto Poznań jest jednym z liderów okresu budowy zrębów rewitalizacji w Polsce. Jego przedstawiciele organizowali wydarzenia oraz byli zapraszani i uczestniczyli w wielu wydarzeniach dotyczących zarówno metodyki procesu, jak i dobrych praktyk w rewitalizacji. Wśród wydarzeń, w których przedstawiciele Urzędu Miasta Poznania brali czynny udział, należy wymienić: Konferencję Rady Miasta Krakowa pt. *„Rewitalizacja w Krakowie”* w marcu 2006; symposium pt. *„Wybrane problemy rewitalizacji miasta Poznania”* w czerwcu 2006; konferencję pt. *„Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych”* w Wałczu we wrześniu 2006; Międzynarodowe Seminarium *„Rewitalizacja –*

praktyczna wymiana doświadczeń" w Szczecinie we wrześniu 2006; Seminarium pt. „Rewitalizacja Miasta” w Poznaniu, w styczniu 2007; Forum Rozwoju Gospodarczego (*Economic Development Forum*) sieci *EUROCITIES*, gdzie Poznań objął przewodnictwo Grupy Roboczej ds. Rewitalizacji na lata 2007 – 2008. Ogólnopolską konferencję szkoleniową "Rewitalizacja miast" w Gdańsku, w kwietniu 2007; Wizytę studialną w Urzędzie Odnowy Miasta i Rozwoju Mieszkalnictwa w Lipsku, w lipcu 2007; Konferencję SFR pt. *Ustawa o rewitalizacji jako praktyczny instrument wsparcia odnowy polskich miast* w Poznaniu, w październiku 2007; Konferencję poświęconą inicjatywie Jessica w Poznaniu w kwietniu 2008; Konferencję poprzedzającą I Kongres Rewitalizacji Miast Polskich dot. *Zarządzania i koordynacji wybranych polityk miasta na obszarach rewitalizowanych* w Warszawie, w kwietniu 2010; I Kongres Rewitalizacji Miast Polskich w Krakowie, w czerwcu 2010; Warsztaty pt. „HerO Expert Workshop” w Lublinie, we wrześniu 2010; Konferencję dot. wdrażania Inicjatywy Jessica w Poznaniu, w marcu 2011 r.; Walne Zebranie Stowarzyszenia Forum Rewitalizacji i wizytę studyjną w Lublinie we wrześniu 2011 r., II Kongres Rewitalizacji Miast Polskich w Krakowie we wrześniu 2012 r.

6.1.4 Zbiorcze zestawienie zadań będących w trakcie wdrażania i planowanych do realizacji na obszarach wspieranych w latach 2011 – 2015.

6.1.4.1 Aktywizacja i integracja społeczności miejskich poprzez działania kulturalne, edukacyjne, informacyjne, konsultacyjne itp.

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
1.	Kontynuacja różnotematycznych akcji w ramach cyklu „ Odmień swoje podwórko ” dla poprawy otoczenia materialnego i społecznego na Śródcie, Chwaliszewie i Jeżycach	2011 - 2015	Miasto Poznań z partnerami	Budżet Miasta i ew. środki partnerów	W ramach budżetu Oddziału Rewitalizacji
2.	Kontynuacja imprez edukacyjnych oraz promujących lokalne wartości i nowe spojrzenie na zapomniane obszary, zwiększających walory turystyczne i rekreacyjne: wycieczki, imprezy kulturalne i artystyczne na Śródcie, Chwaliszewie i Jeżycach	2011 - 2015	Miasto Poznań z partnerami	Budżet Miasta i ew. środki partnerów	W ramach budżetu Oddziału Rewitalizacji
3.	Kontynuacja spotkań informacyjnych, konsultacyjnych i akcji poradnictwa prawnego i architektoniczno-budowlanego w zakresie najmu, utrzymania i remontów mieszkań i budynków mieszkalnych – na Śródcie, Chwaliszewie i Jeżycach	2011 – 2015	Miasto Poznań z partnerami	Budżet Miasta	W ramach budżetu Oddziału Rewitalizacji
4.	Wsparcie organizacji lokalnych wydarzeń typu „ Święto Sąsiadów ” na Śródcie, Chwaliszewie i Jeżycach	2011 - 2015	Rady Osiedli i NGO's z udziałem Miasta Poznań	Środki partnerów i ew. Budżet Miasta	W ramach budżetu Oddziału Rewitalizacji
5.	Kontynuacja działań w ramach projektu „Pomoc – Aktywizacja – Wsparcie” Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Poznaniu, adresowanych do mieszkańców Poznania korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Obejmują zastosowanie instrumentów aktywnej integracji w ramach kontaktów socjalnych zawieranych pomiędzy klientami MOPR a pracownikami socjalnymi. Uzupełnieniem są tzw. działania środowiskowe realizowane na terenie dzielnicy w utworzonych w tym celu Centrach Działań Środowiskowych (od 2010 r. funkcjonuje CDŚ Śródka, Ostrów Tumski, Zawady, Komandoria)	2010 - 2013	Miasto Poznań	Budżet Miasta, środki partnerów	90 000,00 zł (53 000,00 zł z Budżetu Miasta, 37 000,00 zł ze środków partnerów)
6.	Projekt o charakterze młodzieżowym mający na celu ożywienie i przypomnienie tradycji i historii Jeżyc	2012	Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży i partnerzy	Środki pozyskane na projekt, środki partnerów	koszty zostaną określone na etapie formułowania założeń projektu
7.	Kontynuacja działania skierowanego na rozwój psychofizyczny mieszkańców Poznania, Młodzieżowego Ośrodka Sportowego – Poznańskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji przy ul. Gdańskiej 1, na Śródcie	2011 – 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta	W ramach budżetu POSiR
8.	Rewitalizacja społeczna środowisk na Śródcie	2011 - 2015	Fundacja Pomocy Wzajemnej „Barka”	Środki własne, środki UE	150 000,00 zł
9.	Podjęcie działań na rzecz ograniczenia zjawisk kryzysowych na obszarach objętych MPR, z udziałem zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji w UMP,	2012-2015	Miasto Poznań Partnerzy	Budżet Miasta, środki zewnętrzne	koszty zostaną określone na etapie

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
	partnerów rewitalizacji oraz instytucji i właścicieli prywatnych				formułowania proj.

6.1.4.2 Drobne usprawnienia i działania porządkowe

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
1.	Kontynuacja akcji „drobnych usprawnień” w zakresie oświetlenia, napraw elementów zagospodarowania terenów publicznych i sprzątania, porządkowania zieleni i parkowania samochodów, wprowadzania stref uspokojonego ruchu samochodowego i nadawania zorganizowanego i przyjaznego charakteru małej architektury (tzw. meble miejskie) - na Śródcie, Ostrowie Tumskim, Chwaliszewie i Jeżycach	2011 - 2015	Urząd Miasta Poznania	Budżet Miasta	W ramach bieżących wydatków wydziałów i jedn. Miasta

6.1.4.3 Inwestycje

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
1.	Renowacja i adaptacja budynku dawnego klasztoru Filipinów na potrzeby Katedralnej Szkoły Muzycznej przy ul. Filipińskiej 4 oraz zabytkowego kościoła p.w. św. Małgorzaty na Śródcie.	2008-2011	Archidiecezja Poznańska	Środki własne, środki UE	B.d.
2.	Renowacja kamienicy przy ul. Ostrówek 10/11 na Śródcie.	2011	Właściciel prywatny	Środki własne	1 000 000,00 zł
3.	Renowacja budynku mieszkalnego przy ul. Gdyńskiej 10 – 16 na Śródcie.	2011	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko-Własnościowa "Śródka"	Środki własne	216 000,00 zł
4.	Budowa tymczasowego centrum kultury Pawilon „Nowa Gazownia” w południowej części Starego Koryta Warty.	2010 - 2011	Miasto Poznań	Budżet Miasta	2 000 000,00 zł
5.	Remont toalety na Ostrowie Tumskim w ramach modernizacji szaleatów miejskich oraz budowa toalety na pl. Międzywoście w ramach budowy sieci automatycznych toalet miejskich.	2011 - 2012	Miasto Poznań	Budżet Miasta	1 050 000,00 zł
6.	Modernizacja kamienicy przy ul. Bydgoskiej 2a na Śródcie.	2011- 2012	Wspólnota Mieszkaniowa	Środki własne	510 000,00 zł
7.	Realizacja koncepcji parku historycznego na Ostrowie Tumskim i Śródcie (wraz z budową Rezerwatu Archeologicznego).	I Etap: 2011 – 2012, kolejne po 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	19 376 600,00 zł (5 791 800,00 zł z budżetu Miasta, 13 584 800,00 zł ze środków UE)
8.	Budowa Rezerwatu Archeologicznego na Ostrowie Tumskim (I etap realizacji koncepcji parku historycznego).	2011 – 2012	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	9 688 300,00 zł (6 634 223,00 zł ze środków UE)
9.	Modernizacja budynku oraz poprawa funkcjonalności i estetyki otoczenia	2012	Miasto Poznań	Budżet Miasta	14 350 000,00 zł

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
	budynku przy ul. Ostrówek 6 na Śródcie.				
10.	Kontynuacja renowacji zabytkowego zespołu obiektów Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niesłyszących im. Józefa Sikorskiego: renowacja dachu, kominów, elewacji, stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji wodno-kanalizacyjnej oraz boisk szkolnych – ul. Bydgoska 4 a, na Śródcie.	2007- 2013 wg Zarządu Wojew. Wielkopolskiego projekt na liście rezerwowej	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	2 500 000,00 zł (1 875 000,00 zł z EFRR, 625 000,00 zł z budżetu Miasta)
11.	Modernizacja zabytkowego obiektu Gimnazjum nr 61: remont dachu, elewacji, instalacji elektrycznej i c.o., renowacja boisk szkolnych – przy ul. Słowackiego 58/60 na Jeżycach.	2008-2013	Miasto Poznań	Budżet Miasta	1 350 000,00 zł
12.	Budowa obiektu „Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego wraz z zagospodarowaniem otoczenia: budową parkingu dla zorganizowanych wycieczek turystycznych, przyulicznych miejsc parkingowych, remontem ul. Gdańskiej, zagospodarowaniem skwerów oraz I etapem budowy ścieżek pieszo-rowerowych między Interaktywnym Centrum Ostrowa Tumskiego i mostem bpa Jordana – na Śródcie i Ostrowie Tumskim.	2011 – 2013	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	98 900 000,00 zł (59 340 000,00 zł ze środków UE, 39 560 000,00 zł z budżetu Miasta)
13.	Renowacja ulicy Bydgoskiej na Śródcie.	2012 - 2013	Miasto Poznań	Budżet Miasta	1 000 000,00 zł
14.	Modena Park – wybudowanie 45 000 m ² powierzchni użytkowej oraz uzyskanie parkingu o powierzchni 40 000 m ² – przy ul. Jackowskiego / Kraszewskiego na Jeżycach.	2010 – 2014, Etap I: 2011- 2012 r.	Właściciel prywatny	Środki własne	400 000 000,00 zł, I etap: 127 000 000,00 zł
15.	Budowa budynku dydaktyczno-administracyjnego Wyższej Szkoły Logistyki w Poznaniu przy ul. Wenecjańskiej na Chwaliszewie.	2010 - 2015	Wyższa Szkoła Logistyki w Poznaniu	Środki własne	100 000 000,00 zł
16.	Przebudowa i rozbudowa zespołu budynków nr 1 i 2 Wydziału Teologicznego Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu przy ul. Wieżowej 2/4 na Ostrowie Tumskim.	2011 - 2015	Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu	Środki własne	78 570 000,00 zł
17.	Renowacja i modernizacja wraz z budową miejsc postojowych ulicy Staszica na Jeżycach.	2012-2013	Miasto Poznań	Budżet Miasta	1 000 000,00 zł
18.	Rozbudowa infrastruktury miejskiej sieci ciepłej w celu likwidacji niskiej emisji na Ostrowie Tumskim oraz Chwaliszewie.	2012 - 2016	Dalkia Poznań	Środki własne	150 000,00 zł
19.	Rozbudowa infrastruktury miejskiej sieci ciepłej w celu likwidacji niskiej emisji na Jeżycach.	2012 – 2016	Dalkia Poznań	Środki własne	2 200 000,00 zł
20.	Modernizacja oraz poprawa funkcjonalności i estetyki otoczenia budynku przy ul. Rynek Śródecki 3.	2012 - 2020	MPGM S.A. Wspólnota Mieszkaniowa	Środki własne	6 630 000,00 zł
21.	Zagospodarowanie tzw. starego koryta rz. Warty. W I etapie: porządkowanie i przebudowa przestrzeni publicznej południowej części starego koryta Warty obejmujące: przekazanie terenu w stały zarząd, porządkowanie istniejącej zieleni, urządzenie zielenią otoczenia Pawilonu „Nowa gazownia”, okresowe wprowadzanie atrakcyjnych funkcji, systematyczne sprzątanie (Chwaliszewo).	I Etap do 2015, kolejne po 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta	200 000,00 zł
22.	Renowacja ulic historycznego układu Traktu Królewsko-Cesarskiego, tj:	Po 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta	koszty zostaną

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
	ul. Ostrówek, Śródka, Filipińska, Rynek Śródecki.				określone na etapie realizacji
23.	Budowa budynku biurowo-usługowego przy ul. Chwaliszewo 60/62.	Po 2015	Miasto Poznań w PPP	Budżet Miasta Środki prywatne	koszty zostaną określone na etapie realizacji
24.	Budowa etapami „Wartostrady pieszo-rowerowej” (wzdłuż brzegów rz. Warty) oraz ścieżek rowerowych pomiędzy Śródka i kampusem Politechniki Poznańskiej, realizowane w ramach programu „Rzeka w mieście” (Chwaliszewo, Ostrów Tumski).	2012-2020	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	koszty zostaną określone na etapie realizacji
25.	Budowa kompleksu rekreacyjnego „Na Cyplu” w starym porcie przy moście Bolesława Chrobrego na Chwaliszewie.	Po 2015	Właściciel prywatny	Środki własne	koszty zostaną określone na etapie realizacji
26.	Przebudowa (adaptacja) tzw. budynku filtrów Starej Gazowni na Centrum Kultury i Biznesu, Inkubator Przedsiębiorczości NOWA GAZOWNIA – położonej między ul. Ewangelicką, Grobla i Łazienną.	Po 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	koszty zostaną określone na etapie realizacji
27.	Budowa ul. Ewangelickiej i pozostałych elementów Ringu Stübbena oraz mostu Berdychowskiego.	Po 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta Środki UE	koszty zostaną określone na etapie realizacji
28.	Modernizacja zabytkowego obiektu Szkoły Podstawowej nr 36 oraz poprawa estetyki otoczenia, budowa placu zabaw, renowacja boisk, urządzenie terenów zieleni – przy ul. Słowackiego 54/56 na Jeźyczach.	realizacja uzależniona od środków UE	Miasto Poznań	Budżet Miasta	koszty zostaną określone na etapie realizacji

6.1.4.4 W zakresie działań organizacyjnych, programistycznych, planistycznych i projektowych:

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
1.	Opracowanie dla obszarów objętych MPR projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego: a) „Rejon Ostrowa Tumskiego w Poznaniu część katedralna (tj. b - plan części c jest już uchwalony); b) „Śródka” w Poznaniu; c) „Obszar Chwaliszewo” w Poznaniu; d) „Stara Gazownia” w Poznaniu; e) „Jeżyce-Północ”.	2012-2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta	W ramach budżetu MPU
2.	Organizacja warsztatów i konkursów generujących pomysły i przygotowujących dobry klimat dla zmian i inwestycji na Śródce, Ostrowie Tumskim, Chwaliszewie i Jeźyczach.	2012 - 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta, rodki partnerów	W ramach budżetu Oddziału Rewitalizacji
3.	Prowadzenie Punktu Konsultacyjno-Informacyjnego przy ul. Rynek Śródecki 3 na Śródce.	2012 - 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta	W ramach budżetu Oddziału

poz.	Opis i lokalizacja przedsięwzięcia	Przewidywany termin realizacji	Wykonawca	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty realizacji zadania
					Rewitalizacji
4.	Ponowne przeanalizowanie obecnych zapisów Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania dotyczących rozwiązania charakteru przyszłego układu drogowego wokół Chwaliszewa, w tym technicznego przebiegu wschodniego obejścia drogowego Centrum, tzw. Ringu Stubben, w taki sposób, aby nie tworzyć barier architektonicznych odcinających Stare Miasto, w tym Chwaliszewo, od obecnego przebiegu rzeki Warty – w latach 2012 – 2015, w ramach budżetu MPU	2012 - 2015	Miasto Poznań	Budżet Miasta	W ramach budżetu MPU
5.	Opracowanie Planu Rozwoju Rzeki Warty – przeprowadzenie kompleksowej analizy stanu terenów nadrzecznych, określenie kierunków rozwoju obszaru nadwarciańskiego, wskazanie możliwych do realizacji projektów wraz z analizą ekonomiczną, zaprojektowanie rozwiązań mogących zwiększyć bezpieczeństwo przeciw-powodziowe rzeki Warty.	2012	Miasto Poznań, KuiperCompagnons, DHV i SwedeCenter	Środki zewnętrzne	ok. 400.000,00 €

6.2 Zdegradowane obszary miejskie, przemysłowe i powojkowe, których rewitalizacja może być wsparta przez Inicjatywę Jessica²⁰ i Miasto Poznań poprzez wybrane przedsięwzięcia społeczne i inwestycyjne.

Sposób wyznaczenia tej strefy wynika z zasad finansowania określonych przez EBI i BGK (zob. p. 4.2 i 5.1) oraz potrzeby kontynuacji uchwalonego w 2010 r. (ze zmianami z 2011 r.) dokumentu Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Obszarów Przemysłowych i Powojkowych miasta Poznania.

Strefa ta obejmuje:

- B1)** obszary miejskie, dla których możliwe jest wsparcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych (nie dotyczy przedsięwzięć: mieszkaniowych);
- B2)** obszary miejskie, dla których możliwe jest wsparcie mieszkaniowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- B3)** teren potencjalnych działań rewitalizacyjnych na całym obszarze m. Poznania w granicach administracyjnych, na którym możliwe jest wsparcie przedsięwzięć związanych z rewitalizacją obszarów przemysłowych i powojkowych.

Wyznaczenie obszarów dokonano: **B1** na podstawie kryteriów opisanych w p. 5.1 a),

B2 na podstawie kryteriów opisanych w p. 5.1 b), **B3** na podstawie kryteriów opisanych w p. 5.1 c).

Zasięg:

- obszarów **B1, B2**, ustalono na mapie w załączniku nr 4,
- obszarów, które mogą występować w ramach terenu **B3**, przedstawiono dodatkowo w załącznikach nr 5.1 oraz 5.2 jako listach otwartych (mogą być wprowadzone inne obszary, odpowiadające ww. kryteriom).

Na obszarach **B1, B2** oraz występujących w ramach terenu **B3** rewitalizacja może być wspierana:

- poprzez inicjatywę JESSICA w formie pożyczek udzielanych przez Fundusz Rozwoju Obszarów Miejskich (BGK) na wybrane projekty o komponentach komercyjnych i społecznych z uwzględnieniem podziału na 3 kategorie

obszarów wyznaczonych wg kryteriów wymienionych w p. 5.1, zgodne z ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub z wydanymi decyzjami administracyjnymi. Miejski Program Rewitalizacji nie zastępuje miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, tj. aktu prawa miejscowego, o którym mowa w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz w ustawie Prawo budowlane;

- dodatkowo przez Miasto Poznań poprzez wybrane działania aktywizujące i integrujące społeczności miejskie oraz komunalne projekty inwestycyjne.

Działania Miasta Poznania mogą mieć charakter:

- **interwencyjny** jak w przypadku akcji „Odmień swoje podwórko” prowadzonej w 2010 r. na Jeźcach,
- lub **kompleksowy**, integrujący i koordynujący wszystkie rodzaje przedsięwzięć w celu osiągnięcia zamierzonych celów.

W stosunku do działań interwencyjnych, działania kompleksowe wymagają: skoncentrowania dużych środków organizacyjnych i finansowych na wyznaczonym obszarze, dobrej koordynacji międzysektorowej, dobrze zorganizowanej i konsekwentnie realizowanej partycypacji społecznej oraz konsekwentnej polityki finansowej i organizacyjnej.

²⁰ JESSICA – zwrotne instrumenty finansowe. Szczegółowa informacja na temat inicjatywy Jessica: str. 10-13 Wytycznych w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013, z dnia 26 kwietnia 2012 r. – dostępne na stronie www.umww.pl

7. ORGANIZACJA MIEJSKIEGO PROGRAMU REWITALIZACJI, ZARZĄDZANIE PROGRAMEM, ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

7.1 Uczestnicy procesu rewitalizacji

7.1.1. Komisja Rewitalizacji Rady Miasta Poznania

Uchwałą Rady Miasta Poznania z 10 maja 2005 r. wraz z przystąpieniem do opracowania Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania została powołana Doraźna Komisja RMP ds. Rewitalizacji. Główne zadania Komisji zostały określone następująco:

- opiniowanie w ramach opracowania i realizacji programu: kryteriów i wyników badań, zasięgu granic obszaru rewitalizacji, projektów rewitalizacji;
- przedstawianie Radzie Miasta rekomendacji dotyczącej przyjęcia Miejskiego Programu Rewitalizacji i kolejnych jego edycji.

Od tego czasu Komisja Rady Miasta Poznania zajmująca się problematyką rewitalizacji funkcjonuje nieprzerwanie. Zgodnie z uchwałą RMP z dnia 5 grudnia 2006 r. na miejsce działającej doraźnej Komisji RMP ds. Rewitalizacji została powołana stała Komisja Ochrony Środowiska i Rewitalizacji Rady Miasta Poznania. Następnie na podstawie uchwały Rady Miasta Poznania z dnia 7 grudnia 2010 r. oraz uchwały z dnia 21 grudnia 2010 r. została ustanowiona stała Komisja Rewitalizacji Rady Miasta Poznania.

7.1.2. Oddział Rewitalizacji

Zadania Urzędu Miasta Poznania z zakresu rewitalizacji realizowane są głównie przez Biuro Koordynacji Projektów, do którego zadań należy m.in. kompleksowe programowanie i zarządzanie projektami rewitalizacji na terenie miasta oraz prowadzenie obsługi zlecania zadań wraz z udzieleniem dotacji w obszarze „Wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych” w trybie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W strukturze Biura Koordynacji Projektów funkcjonuje Oddział Rewitalizacji, do którego zadań należy przede wszystkim:

- dokonywanie wieloaspektowych analiz Miasta pod kątem identyfikacji zjawisk kryzysowych i ich przyczyn;
- opracowywanie projektu polityki rewitalizacji Miasta;

- wyznaczanie potencjalnych obszarów rewitalizacji i ich kwalifikacja;
- inicjowanie, prowadzenie i koordynacja opracowań studialnych związanych z tematyką rewitalizacji Miasta;
- sporządzanie Programów Rewitalizacji oraz ich okresowe aktualizowanie i modyfikowanie;
- inicjowanie i sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów objętych Programem Rewitalizacji lub koordynowanie ich opracowania przez jednostkę zewnętrzną;
- koordynowanie, organizowanie i obsługa prac międzywydziałowego zespołu ds. rewitalizacji oraz innych gremiów społecznych zaangażowanych w procesie rewitalizacji;
- inicjowanie i organizowanie przedsięwzięć informacyjnych, promocyjnych i negocjacji dotyczących planowanych zamierzeń rewitalizacyjnych oraz uczestniczenie w procesach konsultacji społecznych;
- inicjowanie przygotowywania wniosków o dofinansowanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze źródeł zewnętrznych;
- poszukiwanie i organizowanie innych źródeł i możliwości finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych;
- inicjowanie i koordynowanie programowania oraz kosztorysowania działań realizacyjnych, dotyczących zarówno pojedynczych obiektów, jak i przestrzeni Miasta na obszarach rewitalizowanych;
- stała współpraca z wydziałami Urzędu i zainteresowanymi miejskimi jednostkami przy programowaniu, planowaniu i realizacji projektów rewitalizacji;
- monitorowanie i ewaluacja efektów realizacji poszczególnych projektów rewitalizacji.

Na czele Oddziału Rewitalizacji stoi kierownik Oddziału.

7.1.3. Międzywydziałowy zespół zadaniowy ds. rewitalizacji

Zarządzeniem z 9 marca 2005 r. Prezydent Miasta Poznania powołał międzywydziałowy Zespół Zadaniowy ds. rewitalizacji i Traktu Królewsko-Cesarskiego (zarządzenie zmienione w 2001 r.). Członkowie zespołu zobowiązani są do współpracy z Oddziałem Rewitalizacji i odpowiadają za dostarczanie informacji, prowadzenie badań i studiów oraz wypracowanie rozwiązań w zakresie poszczególnych specjalności w celu sporządzenia i wdrożenia Miejskiego

Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania. Członkami zespołu zadaniowego są przedstawiciele wydziałów i biur urzędu miasta, których działalność związana jest ściśle z tworzeniem oraz realizacją programu rewitalizacji w mieście.

7.1.4. Mieszkańcy Poznania

Rewitalizacja, jako proces złożony, obejmujący działania przestrzenne, społeczne i gospodarcze, może spotkać się z niechęcią i oporem wśród mieszkańców rewitalizowanych obszarów. W związku z tym bardzo ważne jest prowadzenie „akcji” informacyjnej o samym procesie rewitalizacji, programie, jego skutkach dla rozwoju miasta, perspektywach dla mieszkańców, źródłach finansowania itp. W szczególności potrzebne jest prowadzenie konsultacji społecznych dotyczących rozwiązań przyjętych w Miejskim Programie Rewitalizacji. Obok mieszkańców, którzy wyłącznie zamieszkują obszary zdegradowane, ważną grupą społeczną są właściciele nieruchomości. Ich reakcje na rewitalizację wybranych części obszarów zdegradowanych mogą nie być po myśli samorządu miejskiego oraz najemców lokali mieszkalnych. Chodzi przede wszystkim o nieuzasadniony, skokowy wzrost wartości czynszów. Zadaniem wdrażających MPR jest badanie tych zjawisk i przeciwdziałanie im.

7.1.5. Instytucjonalni interesariusze rewitalizacji Poznania

Procesem rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich są zainteresowane podmioty instytucjonalne, które w jakiś sposób łączą swoje interesy z działaniami rewitalizacyjnymi. Do podmiotów tych należą w szczególności:

- Przedsiębiorstwa prywatne działające na obszarach zdegradowanych, tj. prowadzące na obszarach zdegradowanych działalność gospodarczą (deweloperską, najmu lokali użytkowych i mieszkalnych oraz inną usługową i handlową) lub/i realizujące na obszarach zdegradowanych projekty rewitalizacji, np. współfinansowane w ramach mechanizmu JESSICA;
- Organizacje pozarządowe działające na obszarach zdegradowanych, tj. realizujące m.in. działania na rzecz mieszkańców, w tym niepełnosprawnych, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i tradycji, wspomagania rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych, profilaktyki i pomocy społecznej, ochrony i promocji zdrowia, rozwoju przedsiębiorczości, nauki, edukacji, oświaty i wychowania, między innymi przy współfinansowaniu z budżetu Miasta Poznania w ramach Rocznego Programu Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3

ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

- Kościoły i związki wyznaniowe działające na obszarach zdegradowanych, tj. realizujące działalność pozareligijną o charakterze zbliżonym do działalności organizacji pożytku publicznego;
- Spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe funkcjonujące w obszarach rewitalizacji, w tym szczególną grupę stanowią spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe realizujące prace remontowe i modernizacyjne własnych nieruchomości;
- Inne jednostki samorządu terytorialnego i administracji rządowej posiadające nieruchomości w obszarach zdegradowanych.

7.2. System wdrażania

7.2.1. Wdrażanie projektów rewitalizacji Urzędu Miasta i miejskich jednostek organizacyjnych

Zgodnie z zarządzeniem Nr 359/2011/P Prezydenta Miasta Poznania z dnia 14 czerwca 2011 r. w sprawie strategicznego zarządzania rozwojem miasta Poznania oraz wieloletniego planowania budżetowego wszystkie projekty o charakterze inwestycyjnym i procesowym Urzędu Miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych będą realizowane przez te podmioty według określonych w wymienionym zarządzeniu procedur. Dotyczy to również projektów rewitalizacji. W ramach strategicznego zarządzania rozwojem miasta projekty, w tym rewitalizacji, będą realizowane w następujących etapach:

- Inicjowanie projektu. Pomysł projektu może zgłosić każda osoba niezależnie od umiejscowienia w strukturze organizacyjnej Urzędu. Inicjowanie projektów rewitalizacji jest jednym z zadań Biura Koordynacji Projektów, w szczególności Oddziału Rewitalizacji, który prowadzi działania konsultacyjne z uczestnikami procesu rewitalizacji oraz prace studialne, które to następnie stają się podstawą do sporządzenia dokumentu „Pomysł Projektu”, zawierającego m.in. następujące elementy:
 - o nazwa projektu;
 - o wnioskodawca;
 - o cele projektu;
 - o główne produkty i rezultaty projektu;
 - o zakres projektu;

- o rezultaty realizacji projektu;
- o przewidywane trudności w realizacji projektu;
- o zależności i powiązania – komplementarność projektu w stosunku do funkcjonujących w Poznaniu polityk, programów lub też w stosunku do innych realizowanych lub planowanych do uruchomienia projektów;
- o formuła realizacji projektu;
- o źródła finansowania projektu;
- o szacunkowe koszty realizacji projektu;
- o wstępna analiza kosztów i korzyści;
- o wstępny i ogólny harmonogram;
- o wstępne ryzyka projektu;
- o propozycja kierownika projektu oraz składu zespołu projektowego.

Pomysł projektu jest weryfikowany przez przewodniczącego programu strategicznego. Rewitalizacja nie została w Strategii Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030 ujęta w osobny program strategiczny, dlatego w zależności od typu projektu będzie on podlegał właściwemu przewodniczącemu programu strategicznego. Po jego pozytywnej weryfikacji projekt musi uzyskać akceptację promotora programu strategicznego, a następnie Komitetu Sterującego. Jeśli wnioskodawcami będą pracownicy Oddziału Rewitalizacji, którzy następnie będą pełnić również funkcje kierowników projektów rewitalizacji, zbieżność tych projektów z MPR będzie zapewniona. Jeśli pomysłodawcami projektów o charakterze rewitalizacji będą pracownicy innych komórek organizacyjnych Urzędu lub miejskich jednostek organizacyjnych, Oddział Rewitalizacji przeprowadzi dodatkową, nieujęta bezpośrednio w procedurach strategicznego zarządzania rozwojem miasta, weryfikację zgodności z założeniami MPR.

- Planowanie projektu. Planowaniem projektu zajmuje się kierownik projektu wraz z zespołem projektowym. Projekty rewitalizacji inicjowane przez Biuro Koordynacji Projektów, Oddział Rewitalizacji, będą przede wszystkim planowane, a następnie wdrażane przez pracowników Oddziału Rewitalizacji. Proceduralnie planowanie projektu polega na sporządzeniu, po wykonaniu niezbędnych analiz i symulacji, dokumentu inicjującego projekt (DIP), który jest podstawowym dokumentem koordynowania realizacji projektu i jego monitorowania. DIP powstaje częściowo na bazie opracowania „Pomysłu Projektu” i zawiera następujące elementy:
 - o cele projektu;
 - o zakres projektu;

- o korzyści z realizacji projektu;
- o zależności i powiązania;
- o ogólny harmonogram projektu;
- o plan jakości produktów;
- o plan zarządzania zespołem;
- o planowane zaangażowanie zespołu projektowego;
- o tolerancje zmian w projekcie;
- o plan komunikacji;
- o budżet projektu;
- o analiza kosztów i korzyści projektu;
- o ryzyka projektu;
- o szczegółowy harmonogram projektu.

Akceptacja dokumentu inicjującego projekt przebiega podobną ścieżką proceduralną jak „Pomysł Projektu”. Na tym etapie również Oddział Rewitalizacji weryfikuje założenia projektu rewitalizacji z MPR.

- Realizacja i monitorowanie projektu. Kierownik projektu wraz z zespołem projektowym realizuje projekt. Do jego obowiązków należy przede wszystkim:
 - o zlecanie zadań projektowych;
 - o zarządzanie komunikacją w zespole oraz z podmiotami zewnętrznymi;
 - o raportowanie przynajmniej raz na miesiąc przewodniczącemu programu strategicznego, któremu został przypisany dany projekt rewitalizacji, postępów prac i zgodności realizacji projektu z założeniami na podstawie dokumentu inicjującego projekt;
 - o odbieranie produktów projektu;
 - o zarządzanie ryzykiem;
 - o zarządzanie problemami;
 - o zarządzanie zmianą;
 - o zamykanie projektu.

W proces realizacji i monitorowania projektu włączone są Biuro Koordynacji Projektów, które zbiera raporty monitoringowe i weryfikuje ich poprawność formalno-logiczną, przewodniczący programu strategicznego, który bezpośrednio nadzoruje realizację projektu oraz promotor programu strategicznego sprawujący funkcje kontroli zarządczej wyższego szczebla.

Raporty monitoringowe projektów rewitalizacji realizowanych przez inne komórki Urzędu niż Oddział Rewitalizacji oraz przez miejskie jednostki organizacyjne są przedkładane Oddziałowi Rewitalizacji w celach monitorowania MPR.

- Promocja działań podejmowanych w ramach Miejskiego Programu Rewitalizacji odbywać się będzie z zastosowaniem obowiązujących: Strategii Promocji Marki Poznań i Systemu Identyfikacji Wizualnej Miasta.

7.2.2. Wdrażanie projektów rewitalizacji podmiotów zewnętrznych

W Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania programowane są projekty realizowane również przez podmioty zewnętrzne – instytucjonalnych interesariuszy rewitalizacji Poznania. Za wdrażanie projektów rewitalizacji podmiotów zewnętrznych odpowiadają one same. Biuro Koordynacji Projektów, Oddział Rewitalizacji pełni w tym procesie funkcje konsultacyjne oraz monitoringowe. Konsultowanie projektów realizowanych przez podmioty zewnętrzne szczególnie istotne jest na etapie programowania, tj. włączania obszaru projektu rewitalizacji do MPR. Formalnie Oddział Rewitalizacji weryfikuje, czy projekt będzie realizowany w obszarach zdegradowanych (kryzysowych) oraz czy jest zgodny z celami MPR²¹. Szczególną rolę Oddział Rewitalizacji pełni w planowaniu i monitorowaniu projektów współfinansowanych w ramach Roczno Programu Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zadania „Wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych”. Oddział Rewitalizacji jest zaangażowany w programowanie szczegółowego zakresu tego zadania oraz w przeprowadzenie naboru projektów w ramach konkursów, ocenę wniosków oraz nadzór nad rozliczeniem rzeczowo-finansowym.

Oddział Rewitalizacji prowadzi również aktywną politykę informowania, zachęcania i promowania realizacji projektów rewitalizacji. Odbywa się to poprzez organizowane spotkania konsultacyjne, prezentacje założeń rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, konferencje, okolicznościowe wydarzenia, wydawane publikacje oraz poprzez stronę internetową Urzędu Miasta Poznania w dziale „Rewitalizacja”.

7.3. Monitoring wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji

Monitoring jest podstawą systematycznej, okresowej oceny Miejskiego Programu Rewitalizacji, zarówno w zakresie uzyskiwanych rezultatów, jak i aktualności przyjętych założeń programu oraz formułowania propozycji zmian celów i zadań w kolejnych aktualizacjach programu. Informacje o charakterze sprawozdań monitoringowych projektów rewitalizacji realizowanych przez Urząd Miasta Poznania oraz miejskie jednostki organizacyjne są przekazywane Oddziałowi Rewitalizacji przez komórkę Biura Koordynacji Projektów odpowiedzialną za gromadzenie sprawozdań z realizacji projektów w ramach systemu strategicznego zarządzania rozwojem Miasta Poznania. Pracownicy właściwej komórki BKP selekcjonują spośród monitorowanych projektów te, które zostały wpisane do MPR i przekazują raporty monitoringowe pracownikom Oddziału Rewitalizacji. Między innymi na ich podstawie Oddział Rewitalizacji tworzy zbiorcze zestawienie projektów rewitalizacji i opisuje zaawansowanie prac oraz osiągnięte rezultaty.

Do raportu monitoringowego z realizacji MPR włączane są również informacje dotyczące realizacji projektów realizowanych w ramach Roczno Programu Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, zadania „Wspomaganie rozwoju wspólnot i społeczności lokalnych”, oraz dotyczące innych projektów rewitalizacji współfinansowanych z budżetu Miasta, a realizowanych przez podmioty zewnętrzne.

W miarę możliwości w raporcie monitoringowym wdrażania MPR ujmuje się także projekty realizowane przez podmioty zewnętrzne ze środków własnych tych podmiotów, w tym w szczególności mechanizmu finansowego JESSICA. Podmioty te jednak nie są zobligowane do przekazywania informacji na temat realizowanych projektów.

Przynajmniej raz w roku Oddział Rewitalizacji przygotowuje informacje na temat zadań własnych realizowanych w ramach wdrażania MPR.

7.4. Sposoby oceny realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji

Raporty monitoringowe z realizacji Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Miasta Poznania oraz badania ewaluacyjne prowadzone przez Oddział Rewitalizacji są podstawą do dokonywania okresowej oceny programu rewitalizacji, która jest przedmiotem obrad Komisji Rewitalizacji Rady Miasta Poznania.

Do zagadnień podejmowanych w trakcie oceny programu rewitalizacji należy przede wszystkim:

²¹ Badanie przez Oddział Rewitalizacji zgodności z celami MPR nie dotyczy projektów korzystających z pomocy Inicjatywy Jessica.

- Stopień osiągnięcia celów programu, w tym wpływ realizowanych projektów rewitalizacji na poprawę sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej obszarów zdegradowanych;
- Sprawność wdrażania programu z punktu widzenia podejmowanych działań organizacyjnych, zaplecza technicznego oraz podejmowanych działań informacyjno-promocyjnych;
- Problemy we wdrażaniu programu;
- Rekomendacje zmian w każdym zakresie programowania rewitalizacji.

7.5. Oddziaływanie na środowisko

Projekt Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania - trzecia edycja 2013 poddano przewidzianej prawem procedurze. Pismem WOO-III.410.135.2013PW z dnia 13.03.2013 r. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Poznaniu (RDOŚ) uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania - trzecia edycja 2013. Na podstawie tego uzgodnienia sporządzono ww. prognozę, która została zaopiniowana przez RDOŚ w piśmie WOO-III.410.288.2013PW z dnia 10.06.2013 r.

7.6. Udostępnienie projektu MPR do publicznego wglądu

Projekt Miejskiego Programu Rewitalizacji dla Poznania - trzecia edycja 2013 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko został udostępniony do publicznego wglądu w okresie od 22.07. do 12.08.2013 r., podczas którego (1.08.br.) odbyła się nad nim również dyskusja publiczna. W wyniku udostępnienia MPR do publicznego wglądu zostały złożone: trzy uwagi do treści dokumentu i jeden wniosek o włączenie do programu projektu pn. *Cytadela i Szeląg – nowe miejsce warte (P)poznania* (por. zał. 1 poz. 355). Zgodnie z decyzją Prezydenta Miasta Poznania możliwość objęcia tego projektu Miejskim Programem Rewitalizacji będzie rozpatrzona w późniejszym czasie, w nawiązaniu do zasad finansowania projektów rewitalizacyjnych ze środków UE w latach 2014 - 2020.

8. BIBLIOGRAFIA

1. Bednarek R., Kaczmarek T., Kaczmarek U., *Sieć handlowa miasta Poznania i jej ocena z punktu widzenia zaspokojenia potrzeb konsumentów i lokalizacji nowych obiektów handlowych*. Poznań, Dedal Incest-Eko, 2004.
2. Behr I., Billert A., Kröning W., Muzioł-Weclawowicz A., *Podręcznik rewitalizacji. Zasady, procedury i metody działania współczesnych procesów rewitalizacji*. Warszawa, GTZ i UMIRM, 2003.
3. Billert A., *Materiały robocze dotyczące działań w zakresie przygotowania i wdrażania Miejskiego Programu Rewitalizacji (MPR)*. Poznań, 2006-2007.
4. Bosiacki St., Hołderna-Mielcarek B., Kruk M., Majchrzak K., Śniadek J., *Strategia Rozwoju Rynku Turystycznego w Poznaniu: „Rozwój rynku turystycznego Poznania na lata 2000 – 2030”*. Poznań AWF, IT w Warszawie, Miasto Poznań, 2000.
5. *Decyzja Rady z dnia 6 października 2006 r., w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla spójności*. (2006). Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej L291/11 z 21 października 2006 r.
6. *Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta Poznania w 2004 r.* Urząd Miasta Poznania, 2005.
7. Frąckiewicz L. (red.). *Wykluczenie, Rewitalizacja, Spójność społeczna*. Katowice-Warszawa, Śląskie Wydawnictwo Naukowe, 2004.
8. Heller C.A. (b.d.). *Rewitalizacja obszarów miejskich. Praktyczny przewodnik: Jak opracować lokalny plan rozwoju?*. Pobrano ze strony internetowej: <http://www.erdf.edu.pl/downloads/wwwupload/PL%20Heller%20przewodnik.%DF>
9. *Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich* (b.d.). Pobrano 10 września 2010 r. ze strony internetowej: http://www.mrr.gov.pl/rozwój_regionalny/poziom_miedzynarodowy/polityka_przestrzenna_ue/rozwój_miast/Documents/Karta%20Lipska_PL_tłumaczenie%20Komitetu%20Regionow_1.pdf
10. *Karta Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi*. Urząd Miasta Poznania, 2010.
11. *Konkurs na opracowanie koncepcji ekspozycji stałej Interaktywnego Centrum Historii Ostrowa Tumskiego w Poznaniu – Załącznik nr 10, Charakterystyka Traktu Królewsko-Cesarskiego, Parku Historycznego oraz Rezerwatu Archeologicznego*.
12. *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010.
13. *Kronika Miasta Poznania 2000 2*, Katarzyna Kaczmarek, *Historia kościoła i parafii Najświętszego Serca Jezusa i św. Floriana*, Waldemar Karolczak, *Z dziejów gminy Jeżyckiej pod koniec XIX wieku*; Dorota Leśniewska, *Historyczna przestrzeń miejska dzielnicy Jeżyce, Ulica Jana Henryka Dąbrowskiego*; Józef Modrzejewski, *Różne oblicza Nowych Jeżyc*; Maria Paradowska, *Bambrzy w Jeżycach*; Jacek Wiesiołowski, *Jeżyce Średniowieczne*; *Jeżyce przed Bambrami*; Jan Wojcieszak, *Zajezdnia Tramwajowa i Warsztaty MPK przy ul. Gajowej*.
14. Kuszelski Andrzej, *Opracowanie robocze nt. historii rozwoju Chwaliszewa, Ostrowa Tumskiego i Śródki*, Poznań 2006.
15. *La Nouvelle Charte d'Athenes 2003 The New Charter of Athens*. 2003.
16. *Miejska Strategia Polityki Społecznej*. Urząd Miasta Poznania, 2003.
17. *Miejski Program Zapobiegania Przestępczości oraz Ochrony Bezpieczeństwa Obywateli i Porządku Publicznego*. Urząd Miasta Poznania, 2010.
18. Podemski K., Brzeźniak A., *Ruch turystyczny przyjazdowy krajowy i zagraniczny oraz wykorzystanie bazy konferencyjnej Poznania i aglomeracji*. Poznań: Q-Market Research 2004.
19. *Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Poznania*. Urząd Miasta Poznania, 2007.
20. *Podręcznik procedur wdrażania Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego*. Pobrano ze strony internetowej: http://www.zporr-bzfe.kielce.uw.gov.pl/dokumenty/pdf/podrecznik_procedur_wdrazania_ZPORR.pdf
21. *Polska. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie*. Warszawa: Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2007.
22. *Polityka Transportowa Poznania*. Urząd Miasta Poznania, 1999.
23. *Program Drogowy Miasta Poznania na lata 2008-2015*. Urząd Miasta Poznania, 2008.
24. *Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Miasta Poznania na lata 2009-2013*. Urząd Miasta Poznania, 2009.
25. *Program Ochrony Środowiska dla Miasta Poznania na lata 2009-2012*. Urząd Miasta Poznania, 2009.
26. *Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007.

27. *Polityka Parkingowa Miasta Poznania*. Urząd Miasta Poznania, 2008.
28. *Program Rowerowy Miasta Poznania na lata 2007-2015*. Urząd Miasta Poznania, 2008.
29. *Program Strategicznego Rozwoju Miasta Poznania: Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030*. Uchwała Nr LXXII/990/V/2010 Rady Miasta z dnia 11 maja 2010 r.
30. *Przewodnik dotyczący kryteriów planowania oraz zarządzania projektami dotyczącymi rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, poprzemysłowych i powojсковych w ramach ZPORR finansowanego ze środków funduszy strukturalnych*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004.
31. *Raport o stanie zabytków i założeń programu ochrony zabytków na terenie Miasta Poznania*, Urząd Miasta Poznania, 2007.
32. *Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2010 – 2020*, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Departament Gospodarki, Poznań 2011.
33. Skalski K., *Rewitalizacja miast polskich jako sposób zachowania dziedzictwa materialnego i duchowego oraz czynnik zrównoważonego rozwoju*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 2009.
34. Skalski K. (red.), *Vademecum rewitalizacji dawnych dzielnic mieszkaniowych*. Forum Rewitalizacji, Kraków 2004.
35. *Strategia Rozwoju Kraju 2007 - 2015*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2006.
36. *Strategia Rozwoju Produktu Turystycznego „Trakt Królewsko-Cesarski w Poznaniu”*. Urząd Miasta Poznania, 2005.
37. *Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Wielkopolskim*. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2007.
38. *Strategia Rozwoju Województwa Wielkopolskiego do 2020 r.*, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2005.
39. *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Poznania*. Miejska Pracownia Urbanistyczna w Poznaniu 2008.
40. *Sytuacja społeczno-gospodarcza w Poznaniu w 2004 r.*, Urząd Miasta Poznania, 2005.
41. *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013*, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2008.
42. *Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny. Szczegółowy opis priorytetów programu operacyjnego*. Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2010.
43. *Wieloletni Program Inwestycyjny Miasta Poznania na lata 2006-2010*. Urząd Miasta Poznania, 2005.
44. *Wskaźniki Jakości Życia Mieszkańców Poznania. Raport 2004*. Centrum Badania Jakości Życia, Poznań 2004.
45. *Wytyczne w zakresie zasad opracowania programów umożliwiających ubieganie się o wsparcie w ramach Inicjatywy JESSICA oraz Działania 4.2 Wielkopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013, z dnia 26 kwietnia 2012 r.*
46. Ziobrowski, Z. (red.). *Rewitalizacja, Rehabilitacja, Restrukturyzacja-Odnowa Miast*. Instytut Gospodarki Przestrzennej i Komunalnej, Kraków 2000.
47. *Zrównoważony Plan Rozwoju Transportu Publicznego na lata 2007-2015 (Poznański Obszar Metropolitalny)*. Urząd Miasta Poznania 2006.

9. ZAŁĄCZNIKI

1. Wnioski o umieszczenie projektów w Miejskim Programie Rewitalizacji dla Miasta Poznania – zestawienie opisowe.

2. Wyniki badań stanów kryzysowych dla obszarów miejskich w ramach WRPO 2007-2013 – mapy:

- 2.1. Poziom bezrobocia – liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP na 1000 mieszkańców w 2005 i 2009 r.
- 2.2. Poziom ubóstwa – liczba osób korzystających z pomocy MOPR z powodu ubóstwa na 1000 mieszkańców w 2004 i 2008 r.
- 2.3. Poziom przestępczości – liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w 2004 i 2008 r.
- 2.4. Poziom przedsiębiorczości – liczba podatników prowadzących działalność gospodarczą na 1000 osób w 2003 i 2008 r.
- 2.5. Aktywność inwestycyjna – liczba wydanych decyzji pozwoleń na budowę i rozbiórkę budynków ogółem na 1 ha w 2004 i 2008 r.
- 2.6. Dynamika zmian ludności w % w latach 2000–2005, 2006, 2007, 2008.
- 2.7. Synteza wyników analizy stanów kryzysowych dla obszarów miejskich w latach 2003 - 2005 oraz 2008 i 2009.

3. Wyniki badań stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia przedsięwzięć mieszkaniowych w ramach WRPO 2007-2013 – mapy:

- 3.1. Poziom ubóstwa – liczba osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej na 1000 mieszkańców w 2008 r.
- 3.2. Poziom przestępczości – liczba stwierdzonych przestępstw ogółem na 1000 mieszkańców w 2008 r.
- 3.3. Poziom przedsiębiorczości – liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 osób w 2008 r.

3.4. Poziom wartości zasobu mieszkaniowego – liczba budynków wybudowanych przed rokiem 1989 w stosunku do liczby budynków całego zasobu w 2010 r.

3.5. Synteza wyników stanów kryzysowych dla obszarów wsparcia przedsięwzięć mieszkaniowych w latach 2008 - 2010.

4. Obszary objęte Miejskim Programem Rewitalizacji dla Poznania – mapa zbiorcza.

5. Obszary przemysłowe i powojkowe objęte Miejskim Programem Rewitalizacji (listy otwarte):

5.1. Obszary przemysłowe i powojkowe, potencjalnych działań rewitalizacyjnych na obszarze miasta Poznania.

5.2. Obszary powojkowe i przemysłowe będące częścią systemu XIX-wiecznych fortyfikacji pruskich.